

* ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ *

ΣΤΑΥΡΟΣ Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ

«Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνῃ παντὶ
τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν.»

ΠΑΥΛΟΣ

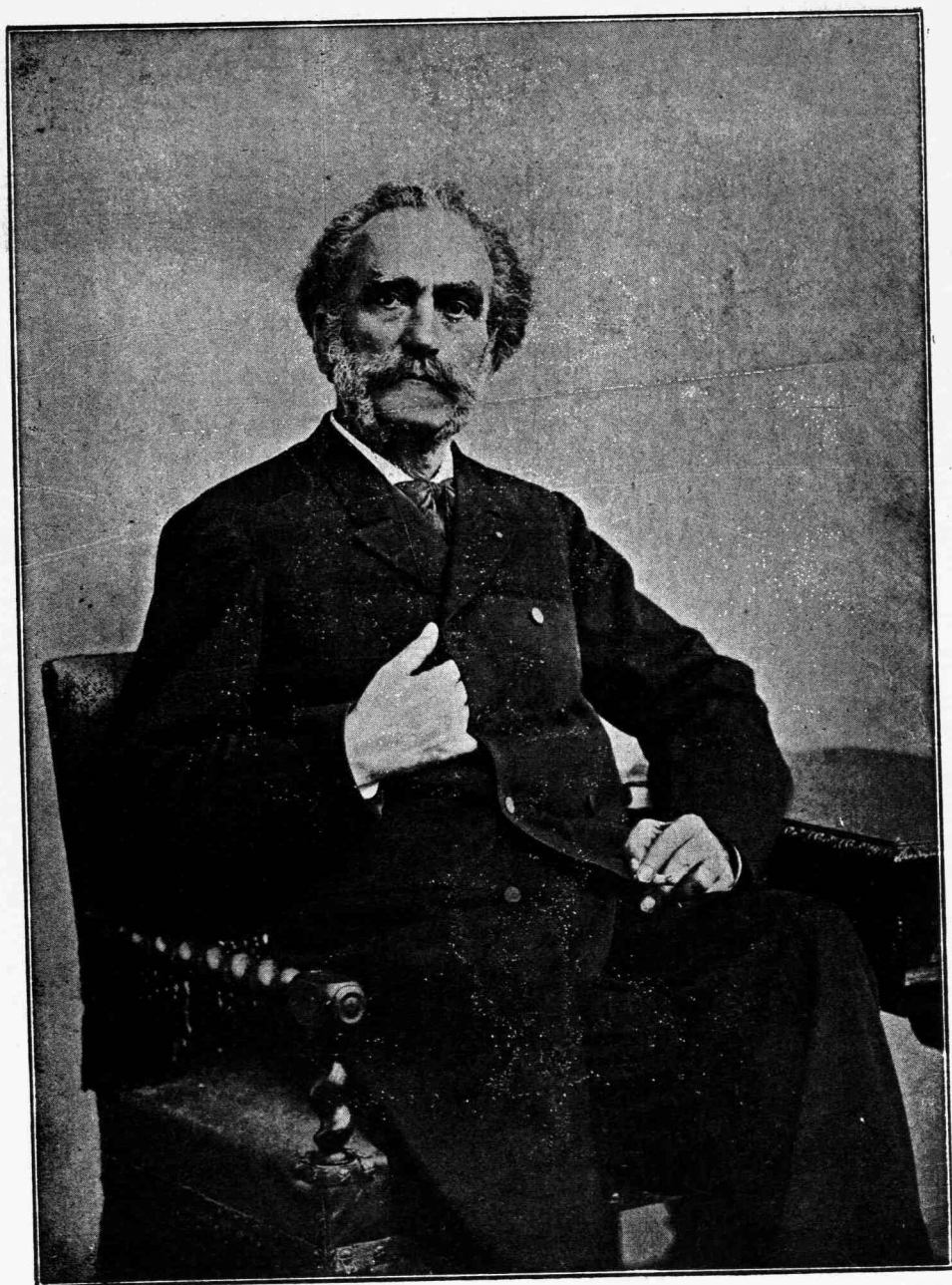
ΟΙ ΑΠΟΓΟΝΟΙ τῶν Φωκαέων μετὰ ζήλου κατεγίνοντο, ὅπως ἡ Μασσαλία περιβληθῇ φιλοκάλως καὶ μεγαλοπρεπῶς τὴν λαμπροτέραν αὐτῆς στολὴν παρεσκευάζοντο, ὅπως ἐπιδεικτικῶς ὑπομνήσωσι τοὺς πρὸ εἰκοσι καὶ πέντε ἑκατονταετηρίδων ὑπάρχοντας δεσμούς μεταξὺ τῆς ἐμπορικωτέρας ἐν Γαλλίᾳ Ἑλληνικῆς ἀποικίας καὶ τῆς σημερινῆς Μασσαλίας. Μόνον εἰς γέρον Κεραλλὴν ἐκ τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων, κεκμηκὼς ἐκ μακρᾶς νόσου, ἄκων καὶ μελαγχολικὸς ἀπεσύρετο ἐκ τοῦ θορύβου τῆς πόλεως εἰς τὴν ἰδιόκτητόν του ἔπαυλιν τῶν Φοινίκων (Villa des Palmiers) παρὰ τὸ χωρίον τοῦ Ἁγίου Μαρκελλοῦ, εἰς ἀπόστασιν εἰκοσι λεπτῶν τῆς Μασσαλίας κείμενον. Ἐκεῖ ἥρεμα καὶ γαληναιῶς παρέδιδε τὸ πνεῦμα εἰς τὸν Κύριον τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 1899.

Ἀνεξήγητα τὰ μυστήρια τοῦ ἀνθρωπίνου βίου! Ἀπέθνησκε τὴν ἡμέραν τῆς εορτῆς του, τὴν ἡμέραν τῆς Ἀνυψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν, ἣν σ' ἔμπαντες οἱ Ἑπτανήσιοι καὶ μάλιστα οἱ Κεφαλλῆνες, πρὸ ἡμῶν αἰῶνος εορταζοῦσιν ὡς ἡμέραν τῆς ἐν τῇ πατρίδι τῶν ἀνυψώσεως σημαίας τῆς Ἐλευθερίας ὑπὸ τῶν προσκόπων ἐκείνων ῥιζοσπαστῶν, οἵτινες διὰ τῆς καρτεροφυγίας τῶν παρε-

Σ. Α. Π. Σ. Πεποίθαμεν ὅτι μετ' ἰδιαζόντος σεβασμοῦ, πῖσα ὁποῦδήποτε Ἑλληνικὴ ψυχὴ θ' ἀτενίσῃ τὴν ἑξοχὸν μορφήν τοῦ μεγάλου Κεφαλλήνου, ἣν διασώζει εἰς τὰς σελίδας τῆς ἡ **«ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΣΤΟΑ»** μετ' ἀληθοῦς ὑπερηφανείας. Τὴν ὑπέροχον φυσιογνωμίαν τοῦ περιβλέπτου πατριώτου, ὅστις ἐλάμπρυνε τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπιστήμην καὶ ὑπῆρξεν ὁ μέγας ἱερεὺς τοῦ ιδανισμοῦ εἰς τὸν ἔξω Ἑλληνισμόν, τελειῶς εἰκονίζει ἡ Βιογραφικὴ Μελέτῃ τοῦ διαπρεποῦς ἡμῶν συνεργάτου κ. **Γ. Φιλαρέτου**.

Ὁ **Σταῦρος Μεταξᾶς** ἀπέθανεν ἐν Μασσαλίᾳ, τὸν νεκρὸν ὁμῶς αὐτοῦ μεταφερθέντα ἐν Κεφαλληνίᾳ, τῇ εὐλαβεῖ ἐπιμελείᾳ τοῦ προσφίλου αὐτοῦ ἀνεψιοῦ καὶ διακεκριμένου ἡμῶν συμπολίτου κ. **Ἀριστείδου Γ. Μεταξᾶ**, ἐκάλυψε τὸ χῶμα τῆς ἐλευθέρας πατρίδος του.

Ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἥς ἡ γῆ ἠντύχητε νὰ περικλείσῃ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς τὴν σοφὸν ἐνὸς τῶν περιφανεστέρων τέκνων τῆς, ἡ κηδεῖα τοῦ **Σταύρου Μεταξᾶ** ἐγένετο δημοτελεσιτάτῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ **Ὀκτωβρίου** μηνὸς τοῦ 1899, εἰς τὸν νεκρὸν δὲ τοῦ ἐπιφανοῦς ἐπιστήμονος καὶ μεγαλόφρονος ἀνδρός, ἀπῆλθονεν ὠραιότατον ἀποχαιρετισμόν, ὁ αὐτόθι εὐγλωττος καὶ φιλελεύθερος δικηγόρος κ. **Νικόλαος Μαυροκέφαλος**.

σκεύασαν τὸν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος ἐναγκαλισμὸν τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ἑπτανήσου. Σημαιοφόρος δὲ ἦμα καὶ ἀρχηγὸς τῆς δρακὸς τῶν ἐν Ληξουρίῳ στρατιωτῶν τῆς Ἑθνικῆς ἐνώσεως ἦτον αὐτὸς ὁ **ΣΤΑΥΡΟΣ Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ**, συναρχηγὸς δὲ καὶ ἡγούμενος τῶν ἐν Ἀργοστολίῳ ἐπαναστατῶν ὁ ἀδελφὸς του **Γεώργιος**. Οἱ δύο οὗτοι βλαστοὶ τῶν ἀκαταβλήτων Λουτσαίων—ἐπίθετον δὸθεν εἰς τὴν οἰκογένειάν των χάριν τῆς ἀνδρείας των—μετὰ τῶν ἀδελφῶν των **Γερασίμου**, **Κωνσταντίνου** καὶ **Λεωνίδα** τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 1849, τὴν φουστανέλλαν περιβλήθentes, ἐπεμπον ἐκ τῶν ὁρέων τῆς Κεφαλληνίας διὰ τῆς θαλασσίας αὐρας τὸν γλυκὺν ἀπασμὸν πρὸς τὴν ἤδη ἐλευθερωθεῖσαν τῆς Ἑλλάδος γωνίαν. Δὲν ἐποτόθησαν ἐκεῖνοι οὔτε ἀπὸ τὸν πολυάριθμον Ἀγγλικὸν στρατόν, οὔτε ἀπὸ τοὺς πλωτοὺς πύργους τῆς κυριάρχου τῶν θαλασσῶν. Κατέλυσαν τὰς ἀρχὰς τῆς κυβερνήσεως ἐκεῖνης, ἥτις διὰ μὲν τοὺς ὁμοφύλους ἐκαυχᾶτο ἐπὶ ταῖς ἐλευθερίαις τοῦ λαοῦ, τοὺς ὑπὸ τὴν προστασίαν ὅμως αὐτῆς θεέντας μετεχειρίζετο ἀπανθρώπως.

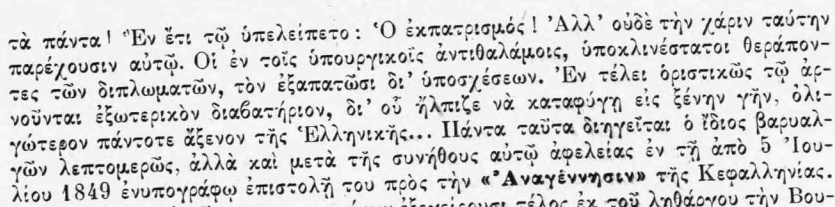
Καὶ ἐκυμάτισε μὲν Ἑλληνικὴ σημαία τῆς ἐνώσεως εἰς τὰς ἐπάλξεις τῶν ὑπὲρ τῆς ἀποκτήσεως ἀναφαίρετων δικαιωμάτων γενναίων ἀγωνιστῶν. Καὶ ἐπετεύχθη νὰ διατηρηθῇ ἀκλιδωτός ἐκ παρεκτροπῶν ἢ Ἐπανάστασις, ἥς ἡγοῦντο οἱ **Μεταξαῖοι**, παρὰ τὰς σατανικὰς ῥαδιουργίας τῆς παμπονήρου διπλωματίας. Ἀλλ' ἀφοῦ καὶ νῦν ἐστὶ παρελθόντος τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος «ἡ ἰσχὺς πρωτεύει τοῦ δικαίου», ἐπιτρέπεται δὲ ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς λόγῳ ἀμοιβαιότητος, ἵνα τ' Ἀγγλικά τηλεβόλα ἀπειλῶσι τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἀρελῶν καὶ ἀσθενῶν Τρηνσβαλινῶν μόνον χάριν τῶν παρομιωδῶν «Ἀγγλικῶν συμφερόντων»—ὡς πρὸ τινων ἐτῶν οἱ ἡνωμένοι στόλοι τοὺς ἐν τῷ Ἀκρωτηρίῳ Κρήτας—πολλῷ μᾶλλον πρὸ ἐξήκοντα καὶ πλείον ὅλων ἐνιαυτῶν.

Τὸ κίνημα κατεστάλη. Τὸν εὐγενῆ τῶν ῥιζοσπαστῶν ἀγῶνα κατέβαλεν ἡ ὕλη ἢ σιδηρᾶ δύναμις τῆς καὶ τότε σκληρᾶς Ἀλβιόνος κατέπνιξεν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὰς ἐνόπλους κατὰ τῶν δεσποτῶν διαμαρτυρίας. Ἀτυχῶς οἱ ἰσχυροὶ συνήθως καταχρῶνται τῆς ἰσχύος αὐτῶν, ἀκολουθοῦντες τὴν πολιτικὴν τοῦ Κλέωνος συνταγὴν κατὰ τῶν Μιτυληναίων καὶ οὐχὶ τὴν φιλοσοφικὴν τοῦ Διοδότου. Διότι οἱ διπλωμάται τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐμπνεόμενοι ἐκ τῶν ἀνακτοβουλιῶν, δὲν ἀντλοῦσι δυνάμεις ἐκ τῆς ὑγινοῦς φιλοσοφίας, ἀλλ' ἐκ τῆς κτηνώδους βίας, δυνάμει τῆς ὁποίας οἱ ἐντολεῖς των διατηροῦνται ἐτι ἐν τοῖς θεόνοις των.

Φυλακίσεις καὶ μαστιγώσεις, ἐξορίαι καὶ προγραφαί, ἀπαγχονισμοὶ τῶν μαρτύρων τῆς Ἐλευθερίας, ἦσαν ὁ ἐπίλογος τῆς Ἐπαναστατικῆς ἐκεῖνης ἐκρήξεως. Καὶ ὅμως μὴν δὲν εἶχε παρέλθει, ὅτ' ἐδημοσιεύθη ὁ περὶ ἐλευθερίας τοῦ τύπου νόμος. Ἡ πρὶν ἐπηρμένη ὀφρὺς τοῦ κρατοῦντος μαστίγιον δεσπότη ἐταπεινώθη ὑπὸ τῆς ἀκαταμάχητου δυνάμεως τῶν πραγμάτων. Τὸ αἷμα τῶν φιλελευθέρων ἐκαρποφόρησεν. Ἡ θέλησις τῶν προγεγραμμένων ἐπεβλήθη. Ἡ τυρρηνικὴ σάλπιγξ τῆς «**Ἀναγεννήσεως**» καὶ τοῦ «**Ἀληθοῦς Ριζοσπάστου**», ὁ κρατερός καὶ μακρόθεν ἐτι ἀγὼν τῶν ἐξορίστων ῥιζοσπαστῶν—ἐν οἷς ὁ **Ἡλίας Ζερβὸς** **Ἰακωβάτος**, ὁ **Ἰωσήφ Μομφερρόβας**, ὁ **Γεράσιμος Λιβαδάς** καὶ τόσοι ἄλλοι—κατὰ τῶν συντηρητικῶν καὶ τῶν βραδύτερον μεταυφύθυμιστῶν ἐπέφερον ἐν τέλει τὸ ποθητὸν τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου ἀποτελεσμα.

Ὁ **Σταῦρος** καὶ ὁ **Γεώργιος Μεταξᾶς**, διασωθέντες ὡς ἐκ θαύματος ἐκ τῶν ὀνύγων τῶν διωκτῶν αὐτῶν—τῇ βοήθειᾳ τῶν συμμαχικῶν των Σκηνιωτῶν—κατεδικάζοντο εἰς θάνατον, προεγράφοντο. Ὁ ἀδελφὸς αὐτῶν **Γεράσιμος** ἐξωρίζετο. Προγεγραμμένοι καὶ ἐξόριστοι «**Σεπτεμβριανοί**» διηθύναν τὰ βήματά των πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος γῆν, ἵνα ἐκεῖ ἀναμείνωσιν εὐθετώτερον χρόνον. Ἀλλὰ ρεῦ! Πόσον ἡπατήθησαν! Ὑπουργοὶ πειθῆνιοι, πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ἀπῆλθον κατεδίωξαν αὐτοὺς.

Τοὺς κατεδίωξαν ἀπανταχοῦ ὡς ἐλεφαντιῶντας, δυνάμενους νὰ μεταδώσωσι τὸ μόλυσμα τῆς ἐλευθερίας! Ἐκ Πατρῶν διατάσσονται νὰ μεταβῶσιν εἰς Σύρον μετὰ κόπου ἐπιτυχάνουσι νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ ἢ εἰς Ἀθήνας ἄρξαι. Ἐξ Ἀθηνῶν διώκονται εἰς Ναύπليون! πεινῶντες καὶ τῶν πάντων στερούμενοι! Νόσος, ὀρείλομένη εἰς τὰς κακοπραθείας, ἐκράτησε τὸν **Σταῦρον** εἰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς κλίνης του δὲν ἔπαυσε συνηγορῶν καὶ προστατεύων τοὺς συμμαχητάς του. Μάτην ὅμως

Οἱ στεναγμοὶ τῶν προεγγραμμένων ἐξεγειροῦσι τέλος ἐκ τοῦ ληθαργοῦ τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων. Αἱ τῶν φιλελευθέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀγορεύσεις—ὕψιρον δὲ τοιοῦτοι πλείότεροι ἀτυγχᾷ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 8ης Ἰουλίου 1849 ἡ σήμερον—ἦσαν τοσοῦτο δριμύειαι καὶ πειστικαί, τὰ πρὸς τοὺς ἐνόχους ὑπουργοὺς ὥστε κατωρθώθη ν' ἀφελθῇ εἰς τοὺς προεγγραμμένους ῥαπίσματα τοσοῦτον ἰσχυρά, ὥστε καταβυθίσαντο αὐτοὶ ἐν τῇ βίᾳ καὶ εἰς τοὺς εξορίστους ἢ ἐλευθερίας νὰ διευσθύνωσι τὰ βήματά των, ὅπου αὐτοὶ ᾔχοντο.

ἦθελον.
 Ὁ Σταύρος Μεταξᾶς, ἐξαναγκασθεὶς εἰς ἐκπατρισμόν, διψῶν ὁμῶς ἐλευθερίαν, ἀνεζήτησε ταύτην εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐν τῇ προκεχωρημένῃ ἐκείνῃ ὁπωσούν ἡλικίᾳ—ἦγε δὲ τότε τὸ 27ον περίπου ἔτος—εἰδιόχθη ἐν Παρισίοις τὴν Ἐπιστὴν μὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐξελέξατο τὸν κλάδον τῆς Ὀφθαλμολογίας, εἰς τὸν ὁποῖον μεγάλως διεπρέψε. Φίλος τοῦ φωτός—αὐτὸς δὲ διὰ τὸν ἐν Ληξουρίου ἀγώνων του συντελέσας εἰς τὴν ἀπόκλησιν τοῦ ἐκ τοῦ τύπου φωτός—εἰς πόσους τὸν ἀνθρώπων πάσης φυλῆς καὶ γένους οἰοῖναι δὲν ἔδωκε τὸ φῶς διὰ τῆς δεξιᾶς θεραπείας τὸν ὀφθαλμίωντων, ἐξ ἰδίων του ἄριστα συντηρήσας μέχρι τέλους τοῦ βίου του κλινικὴν χάριν τῶν ἀπόρων! Ἦτον ἀληθὴς κοσμοπολίτης, ὡς τοιοῦτος δὲ τοὺς πάντας περιεβαλεῖ καὶ ἐπροστάτευεν. Ἀλλὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ μάλιστα τοὺς Κεφαλληνίους ἐθεώρει ἴδια αὐτοῦ τέκνα. Χάριν αὐτῶν καὶ χάριν τῶν συγγενῶν του, χάριν τῆς μεγάλης πατριδος, εἰς πάντα μόχλον καὶ οἰανόδηποτε θυσίαν εὐχαρίστως ὑπεβάλλετο.

Ἡ ἐπιστημονικὴ του φήμη, τὰ ριζάνθρωπα ἔργα του, ὁ μετρίχους, ἀλλὰ καὶ ἀρένωντός χαρακτὴρ, ὁ ἀγνῶς δημοκρατικὸς καὶ ἀναμειβθεήτως ἐνάρετος βίος του, ὁ πρὸς τὴν πατρίδα διάπυρος ἕως κατέστησαν πασίγνωστον καὶ προσφιλεὶς τοῦ ὄνομα αὐτοῦ. Ὁ Ἑλληναςὸς σύμπας καλῶς ἐγίνωσκεν, ὅτι ἐν τῇ νεωτέρᾳ Φωκαίᾳ ἵστατο εἰς ἄγρυπνος φρουρὸς τῶν ἐθνικῶν συμπερόντων· ἡ θερμὴ αὐτοῦ καρδίᾳ ὁμοίᾳς πρὸς ἡφαίστειον ἐν τῷ μέσῳ τῆς σχεδὸν παγερᾶς τῶν ἀπαικνῶν ἀτμοσφαιρας, ἣν διαμορφοῖ ἀνεπαισθήτως ὁ κερόφυος Ἑρμῆς καὶ τρέφει ἡ ἐκ τῆς ἀποστάσεως λήθη τὸν πρὸς τὴν μητρόπολιν καληχρόντων. Οἱ ναυαγοὶ τῆς Μεσογείου, οἱ ἀναζητούντες ἐργασίαν, οἱ ὀπασδῆποτε ἔχοντες ἀνάγκην προστασίας προσέτρεχον πρὸς αὐτὸν ὥσει πρὸς τὸν πρόξενόν των. Οἱ πάσχοντες εἰσέτρεχον εἰς τὸ dispensaire τοῦ Μεταξᾶ, ὥς εἰς πατρικὴν στέγην.

εἰς τὸ dispensaire τοῦ **Μεταξᾶ**, ὡς εἰς πατρικὴν στέγην.
Ἀλλὰ δὲν ἐκλείετο μόνον εἰς τὸ Νοσοκομεῖόν του. Ἰνα χαρίζῃ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐπιστήμης του ὥς εἰς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα. Ἀνεζήτησε καὶ ἀνέβρε, προσήγγισε καὶ ἐθέριανε τοὺς ἐν τῇ Κοραϊκῇ ἐξ Οἰτύλου ἀποικοισθέντας Ἕλληνας, ἐγκαταλειμμένους εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Πάπα καὶ εἰς τὸ ψῦχος τῆς Προξενικῆς ἀδιαφορίας. Ἐγένετο ὁ πατήρ καὶ ὁ ἄγγελος προστάτης τῶν Καρουάτων, οὓς συνεχῶς ἐπισκέπτετο, συστήσας δαπάνη αὐτοῦ καὶ τοῦ **X. Ζωγράφου** Συλλογεῖν ὑπὸ τὴν Διεύθυνσιν τοῦ **N. Φαρῶ**, ὅστις ἐν ἱστορικῇ μελέτῃ αὐτοῦ ἐξέθηκεν (εἰς τὴν «Ἐστίν» τοῦ 1888) τοὺς ὑπὲρ τῶν ἐν Καρουαῖς (Gargère) καὶ τῶν ἐν Sidi-Méroutan τῆς Γαλλικῆς Ἀφρικῆς Ἑλλήνων ἀποίκων διηγεοὺς λόγους τοῦ **Μεταξᾶ**.

ἡθους τοῦ **Μεταξᾶ**.
 Ἀγαπήσας τὴν Γαλλίαν ὡς δευτέραν πατρίδα του καὶ ἀνταγαπηθεὶς παρὰ τῶν
 Γαλλῶν, δὲν ἔμεινε ξένος κατὰ τὰς σκληρὰς δοκιμασίας τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους
 Ἐκλεγεῖς μέλος τῆς ἐπὶ τῶν συνεσφορῶν ἐπιτροπῆς, ὑπέσχετο τὸν ζῆλον τῶν ἐν
 Μασσαλίᾳ ἐμπορῶν καὶ τότε προσελήθησαν αἱ γενναῖαι συνεσφοραὶ τῶν ἐκεῖ ἑλ-
 λήνων, οἷα ἡ τοῦ **Στεφάνου Ζαφειροπούλου** ἐκ δύο, νομίζω, ἑκατομ. φράγκων.
 Παρεσχεύασεν ἰδίᾳ δαπάνῃ ροζητὸν Νοσοκομεῖον, ἵνα ὑπηρετήσῃ, διαρκούντος τοῦ
 μετὰ τῆς Γερμανίας πολέμου, τὸ Γαλλικὸν ἔθνος. Κώλυμα ὅμως ἀνυπερβλήτον

ἦτον, ὅτι εἰς ἀλλοδαποὺς δὲν ἐπιτρέπετο τοιαύτη ὑπηρεσία. Σπεύδει εἰς Παρισίους καὶ ἐν διαστήματι 24 μόνον ὥρῶν ὁ ἀρχαῖος καὶ ἐγκάρδιος αὐτοῦ φίλος **Α. Γαμβέττας** προκαλεῖ διάταγμα, ἐπιτρέπον τὴν μεγάλην πολιτογράφησιν τοῦ Κεφαλ-

✱ ΣΤΑΥΡΟΣ Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ ✱

(Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐχαράχθη ἐπὶ τῇ βάσει διασωθείσης ὥραιότητος φωτογραφίας, ἣν νεαρῶτατος, ἐξ ἀγνοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐποιήσατο ὁ διαπρεπὴς ἐπιστήμων καὶ φιλόπατρις Κεφαλλήν, φέρων πολυτελὴ Ἑλληνικὴν ἐνδυμασίαν.)

λῆνος-Μασσαλιώτου. Ὑπερτάτη ἀνάγκη ἐπέβαλεν εἰς αὐτὸν νὰ δεχθῇ προσωρινῶς τὴν ᾠλλαγὴν τῆς ἐθνικότητός του, πάντοτε ὅμως ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς ταχέως ἀνακτήσεως αὐτῆς.

Ἄλλ' αἱ παλαιότεραι καὶ αἱ κατὰ τὸν πόλεμον ὑπ' αὐτοῦ παρασχεθεῖσαι ὑπη-

ῥεσείαι ἦσαν τοιαῦται, ὥστε οἱ ἐκλογεῖς τῆς Μασσαλίας παντὶ τρόπῳ προσεπάθησαν νὰ κρατήσωσιν αὐτὸν πλησίον των. Τότε οἱ ἀπόγονοι τῶν Φωκαέων ἐξελέξαντο Δημοσικὸν Σύμβουλον τὸν Κεφαλλῆνα-Μασσαλιώτην, ὅστις ἀκαμάτως εἰργάσθη πρὸς ἀνέγερσιν Γηροκομείου ἐν τῇ Ἀγίᾳ Μαργαρίτῃ.

Οἱ δεσμοὶ ὁμῶς αὐτοῦ μετὰ τῆς δευτέρας του πατρίδος οὐδόλως ἐγαλάρσων τοὺς πρὸς τὴν ἀληθῆ μητέρα του διηνεκεῖς πόθους ὑπὲρ τῆς Ἑθνικῆς ἐνώσεως. Ἰσως δὲ τὸ μεγαλειότερον αὐτοῦ ἔργον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ ἀκατάβλητος προσπάθειά του διὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀβελτηρία τῶν ἐν Ἀθήναις κυβερνώντων πρὸς καλλιέργειαν τῶν Φιλελληνικῶν αἰσθημάτων ἐν τῇ ἁλλοδαπῇ. Οὐδεὶς ὁ ἀγνοῶν καὶ τὴν γλισχρότητα πρὸς παροχὴν μέσων εἰς τοὺς ἐν τῇ ξένῃ ἐκπροσωποῦντας τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ὅπως κατακατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ ἱστορικὸς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀνεύρῃ ψηλαρηγὰ τὰ ἔγγραφα τῶν ἀγώνων τοῦ **Σταύρου Μεταξᾶ** κατὰ τὴν κρίσιμωτέραν στιγμὴν τοῦ Ἑθνικοῦ ἐκείνου ζητήματος. Διότι αὐτὸς ὑπῆρξε τὸ κέντρον καὶ ὁ ὁργανωτὴς μεγάλης δημοσιογραφικῆς ἐκστρατείας πρὸς συνηγορίαν τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων καὶ πρὸς διάλυσιν τῶν πεπλανημένων δοξασιῶν, ἃς ἐντέλῳς εἶχε διασπείρῃ ἡ διπλωματικὴ δολοπλοχία.

Σχεδὸν ἐγκαταλείψας πάσας τὰς λοιπὰς του ἐργασίας, συνεχῶς ἐπεσκέπτετο εἰς Παρίσιους καὶ μόνον τοὺς δημοσιογράφους, ἵνα τοῖς παρέχῃ τὰς ἀπαιτούμενας πληροφορίες—ὅτε ἡ κυρία **Ἰουλιέττα Ἀδάμ**, Διευθύντρια τῆς «**Νέας Ἐπιθεωρήσεως**», μεγάλως ἐβοήθησεν αὐτὸν—ἀλλὰ καὶ τοὺς διασημοτέρους πολιτευτὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μεθ' ὧν συνεδέετο, πρωτίτως δὲ καὶ κατ' ἐσχόλῃν μετὰ τοῦ σθεναροῦ ῥήτορος **Λέοντος Γαμβέττα**, ὅστις ἐνεκα ἀρχαιοτάτης φιλίας, ἣν συνέσπριζαν ἔτι περισσότερον οἱ κατὰ τὸν πόλεμον κοινοὶ ἀγῶνες, κατέτασσε τὸν **Σταῦρον Μεταξᾶν** μετὰ τῶν ἐγκαρδιῶν αὐτοῦ φίλων. Ἐπέτυχε δὲ νὰ μεταδώσῃ εἰς πάντας τὸ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων αἰσθημὰ του, τοῦτο δὲ κυρίως ρωνὴν ἔντονον ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Οἱ φίλοι τοῦ **Μεταξᾶ** ὑπολογίζουσι—διότι αὐτὸς δὲν συνεθίζε νὰ κομπάζῃ—εἰς ἑκάτον περίπου χιλιάδας φράγκων τὰς δαπάνας, ἃς ἐξ ἰδίων του κατέβαλεν εἰς συνεχὲς ταξείδια, εἰς παντοῖα δημοσιεύματα καὶ ἄλλα, παρομαρτοῦντα εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἔξοδα, ὑπὲρ τῆς Θεσσαλίας.

Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν τὸν Ἰούλιον περίπου τοῦ ἔτους 1882 ἀνεχώρει ἐκ Βόλου ἡ πρώτη ἀτμομηχανὴ μετὰ τὴν κατασκευὴν τῆς μέχρι Λαρίσσης γραμμῆς τῶν Θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων· μεθ' ὁπόσης χαρὰς ἔβλεπε τὴν Θεσσαλίαν ἐλευθέραν! Πρὸς τοῦτο εἶχεν ἔλθῃ τότε· ἐκ Γαλλίας. Ἀλλὰ βεβαίως δὲν ἐνθυμοῦμαι ὅλας τὰς λεπτομερείας τῶν διηγήσεών του, διακροῦντος τοῦ ταξιδίου μας ἐκείνου ἐν σέψει πρὸς τοὺς μεγάλους διπλωματικούς κινδύνους, οὓς διέτρεξεν ἡ ἐκ νέου ὑποδούλωσις τῆς Θεσσαλίας μετὰ τὴν ἀπώκτησιν τοῦ Βερολινείου τίτλου.

Μακρὸν ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν ἐπεχείρουν ἐπαρκῶς νὰ σκιαγραφήσω τὸν ὑψηλὸν, ἐπιβλητικὸν καὶ μέχρι γήρατος εὐθυτενῆ καὶ ζωηρὸν Κεφαλλῆνα. Ἰσως ἀρκεῖ νὰ προσθέσω, ὅτι ὁ ἐκ τῆς ρωσιογνομίας του βέλων νὰ ψυχολογήσῃ—καὶ ἐὰν μὴ πρὸς τὸν ἐγνώριζεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς—ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴ διακρίνῃ ἐκ μὲν τοῦ ἀστείου βλεμματός του τὸ ἀποφασιστικὸν καὶ ἐμφυκίνδυνον τοῦ χαρακτήρος του, ἐκ δὲ τῆς μελιγλίου ρωνῆς του καὶ τῶν ἀφελῶν τρόπων του τὸ εἰλικρινές, τὸ ἄδολον, τὸ γνησίως δημοκρατικὸν τοῦ χαρακτήρος του. Ἐν ὀλίγαις λέξεσιν ἀπεικονίζει τις αὐτόν, ἐὰν εἴπῃ ὅτι οὐδ' ἐπὶ μιᾶν στιγμὴν παρεξέκλινε τῆς γραμμῆς, ἣν ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων του ἐχάραζεν ὡς ἀνθρώπος, ὡς πολίτης, ὡς ἐπιστήμων. Ἦτον ἄνευ διαλειμμάτων, ἀείποτε πιστὸς καὶ εὐσκαὶ στρατιώτης τῆς πατρίδος, δι' αὐτὴν ἐργαζόμενος, πάσῃ δυνάμει ὑπὲρ τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν ἀγωνιζόμενος, τὴν Ἑθνικὴν ἑνώσιν διηνεκῶς ὀνειροπολῶν καὶ τοὺς πάντας εὐεργετῶν.

Μακρὰν τῆς Μητροπόλεως μένων ἐπὶ πενταετίαν καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπισκεπτόμενος τὴν Ἑλλάδα, τὰ βλέμματα διαρκῶς εἶχεν ἐστραμμένα πρὸς αὐτήν. Ἦς Ἑθνικὸς παλμὸς ἀμέσως ἀντήλκει εἰς τὴν εὐαίσθητον καρδίαν του. Ὅτε πα-

ρέστη εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, μικροῦ δεῖν νὰ πάθῃ ἐκ τῆς συγκινήσεως, ἣν ἡσθάνθη. Τὸ θέαμα, ὅπερ αἰρυνδίως ἐξετυλίχθη ἐνώπιόν του, τῷ ἐφάνη πολὺ ὑπέρτερον τῶν προσδοκιῶν του. Κατὰ τὰς τελευταίας ἐτι ἐθνικὰς δοκιμασίας ἀπεστάλησαν τέσσαρα ταχυδόλα τῶν 0,047 εἰς Ἑλληνικὰ θωρηκτὰ ἀξίας ἐξήκοντα περίπου χιλιάδων φράγκων χρυσῶν, ἅτινα τῇ πρωτοβουλίᾳ του συνελέγησαν ὑπὸ τῶν ἐν Μασσαλίᾳ συμπατριωτῶν του Κεφαλλήνων καὶ ὧν τὸ πλεῖστον κατέβαλεν ἐκείνος.

Καίπερ μακρὰν ζῶν, ἐκ τοῦ σύγγγυς παρηκολούθει τὴν ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ πολιτειακὴν ἐποψὴν νοσηρὰν κατὰστασιν καὶ ἐνδελεχῶς ἐμελέτα τὰ αἷτια αὐτῆς. Δίκην πεπειραμένου παθολόγου, ἀκροασθεὶς τοὺς σφυγμοὺς τῆς Ἑθνικῆς καρδίας, διέγνων ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ἔχει πρωτίστως ἀνάγκην τῆς βελτιώσεως τοῦ τύπου, ὅν δικαίως ἀνεγνώριζεν ὡς τὸν κυριώτερον μοχλόν, δι' οὗ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξέλθωμεν ἐκ τοῦ φάλου πολιτειακοῦ κύκλου, εἰς δὲ ἀσυνειδήτως στροβιλιζόμεθα. Ἀνεγνώριζεν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς τύπος κατὰ τοὺς τελευταίους ἰδίως χρόνους μεγάλως ἐτέλεσε προόδους, μάλιστα ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς μετοδόσεως εἰδήσεων, καὶ πολλὰς τῇ πατρίδι προσήνεγκεν ὑπηρεσίας. Οὐχ, ἥττον ἐθεώρει ἀναγκαιότητην τὴν ἵδρυσιν δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου ἀποκλειστικῶς τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν, μακρὰν πάσης κομματικῆς ἢ αὐλικῆς ἐπιδράσεως. Πρὸς τοῦτο ἔλθων ἐκ Μασσαλίας μοι ἐδήλωσεν, ὅτι εἶχεν ἀπορασίη νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν μου ὅλον σχεδὸν τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν, εἰάν ἀνελάμβανον τὴν Διεύθυνσιν τοιαύτης ἐφημερίδος, ὧστε ἀν διανεμομένης, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἀξιώσεως ἐκτὸς τῆς κανονικῆς λειτουργίας αὐτῆς πρὸς ἐπικράτησιν ἀρχῶν ὑγιῶν.

Λόγοι προσωπικοὶ μὲ παρεκώλυσαν τότε νὰποδεχθῶ ἀμέσως τὴν τοιαύτην πρότασιν, ἥς ἡ εὐρύτερα ἐν ταῖς λεπτομερείαις συζήτησις ἀνεβλήθη ἐπὶ ἐν ἔτος, διότι ὀριστικῶς εἶχεν ἀπορασίη, ἀποσυρόμενος ἐκ Μασσαλίας, νὰ ἐγκαταστή ἐν Ἀθῆναις, τὸ μὲν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Ἑλληνικῆς ἰθαγενείας—ὅπερ διακαῶς ἐπόθει—τὸ δὲ ὅπως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του συντέλῃ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐφημερίδος. Ἐνεκα δὲ τῶν σχεδίων τούτων ἀπέκρουσε τὴν Βουλευτικὴν ἐποψηφιότητα κατὰ τὰς τελευταίας ἐκλογὰς ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥοδαίου, εἰς ἣν πολλοὶ ἐκ τῶν ἐν Μασσαλίᾳ φίλων του ἐπέμενον.

Αἱ πολέμικαι ἀνωμαλῖαι κατ' ἀρχάς, ἡ ἐπιδείνωσις τῆς νόσου του βραδύτερον ἐματαίωσαν τοὺς δύο τελευταίους πόθους του, διότι ἐκτοσε δὲν ἡδυνήθη νὰ ἐπανιδῇ τὴν προσφιλεστάτην αὐτῷ πατρίδα. Καιρίως τρωθεὶς καὶ ἐκ τῶν τελευταίων Ἑθνικῶν δυστυχημάτων, συχνάκις μοι ἔγραφε τὸν βαθὺν αὐτοῦ πόνον, διότι ἔβλεπε τὸν Ἑλληνισμὸν συντριβόμενον, οὐδεμίαν δ' εἰλικρινῇ προσπάθειαν πρὸς ἀνέυρεσιν τῶν ἀληθινῶν αἰτίων τῆς νόσου καὶ θεραπείαν αὐτῆς.

Ἐξέπνευσεν ἐν τῇ ξένῃ γῇ ὁ ἐν ἔτει 1848 εἰς θάνατον καταδικασθεὶς, ἀφοῦ ἐπέζησεν ἐπὶ ἡμίσειν ἔτι αἰῶνα! Ἐν τῷ Ἑθνικῷ καλιδόσκοπῳ παρήλασαν πρὸ τῶν πατριωτικῶν του βλεμμάτων παντοῖαι σκηνογραφαὶ χαρὰς καὶ λύπης. Ὑπὸ ὄχρῳ δὲ νὰ ἴδῃ τὴν τε Ἐπὶ ἀννησὸν καὶ τὴν Θεσσαλίαν ἐλευθεράς. Ἀλλ' ἡ τύχη δὲν τῷ ἐπέτρεψε νὰ ἀνακτήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν πρὸ τοῦ θανάτου του καὶ νὰ ποθάνῃ ἐν Ἑλλάδι, ὡς ὠνεύρετο.

Ὁ τὸν περιπετειώδη βίον τοῦ **Σταύρου Μεταξά** μελετῶν, φυσικὸν εἶναι νὰ ἀμνησθῇ τῶν στίγων **Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ**, μεστῶν ἐννοιῶν, διδακτικῶν παντὶ ἀνθρώπῳ:

Τροχὸς τίς ἐστίν, ἀσάτῳ πεπηγμένος.
ὁ μικρὸς οὗτος καὶ πολὺτροπος βίος·
ἄνω κινεῖται, καὶ περισπᾶται κάτω,
οὐχ' ἴσταται γάρ, κἀν δοκῇ πεπηγάναι·
φεύγων, κρατεῖται· καὶ μένων ἀποτρέχει·
σκιρτᾷ δὲ πολλά, καὶ τὸ φεύγειν οὐκ ἔχει·
ἔλκει, καθέλκει, τῇ κινήσει τὴν στάσιν·
ὡς οὐδὲν εἶναι τὸν βίον διαγράφων
ἢ καπνόν, ἢ ὄνειρον, ἢ ἄνθος χλόης.

Γεώργιος Ν. Φιλάρεος

ΕΝΩ πάντοτε εἶναι σκληρόν τοῦ θανάτου τὸ τραῦμα, ὑπάρχουσιν τινες περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ συμφορὰ ἀποβαίνει μυριάκις σκληροτέρα καὶ ὑπερτέρα τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων. Ἡ μοῖρα, πλήττουσα τὸ θῦμα ἐν τῇ στιγμή τῆς γλυκυτέρας πατρικῆς φιλοστοργίας καὶ ὑποχερώσεως πρὸς πεφιλημένα τέκνα, πρὸς ἃ ἡ ἀπειρος ἀγάπη μοναδικοῦ πατρὸς ἀπετέλει τὸ τελευταῖον ἀκόμη ιδεώδες τῆς παιδικῆς του καλοκαγαθίας, καθιστᾷ σπαρακτικωτέραν τὴν ἀγριότητα τοῦ πεπρωμένου καὶ καταδεικνύει πικρῶς κακότροπον τῆς εἰμαρμένης τὴν ἄδικον βούλησιν. Παρὰ τὴν μεγάλην ὁμως οἰογενεϊακὴν συντριβὴν, διὰ τῆς ἀπωλείας τοῦ **Δημητρίου Μπενῆ Ψάλλη**, παραμένει ἐξίσου ἰσχυρὰ ἡ ἀπώλεια πρὸς τὸ Ἕθνος, οὗ ἀνεφάνη ἐπίλεκτον μέλος, πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Δικαιοσύνην, ἧς ὑπῆρξεν ὑπέρολμπρον στόλισμα.

Εἶναι ἀληθῶς μεγαλοφυὲς τὸ ἔμβλημα, ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀφιέρωσαν εἰς τὴν θεὰν Θέμιδα. Τὴν ἐλάτρευον μὲ τόσῃν ἀφοσίωσιν, ἐθεώρουν τόσον εὐαίσθητον τὴν ιδεάν τοῦ Δικαίου, ὥστε καθιέρωσαν ὡς σύμβολον ζυγόν, ὅστις εἰς τὴν ἐλαχίστην πνοὴν παρεκκλίνει, τάλαντεύεται. Καὶ ἀληθῶς. Τὸ Δίκαιον δὲν ἐπιδέχεται συνθηκολογίας. Εἶναι τι ὑψίστον, εἶναι ἡ ὑπερτάτη ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ ἰσχὺς προσεγγίζουσα πρὸς τὸ θεῖον. Καὶ τὴν Δικαιοσύνην μόνον ἐνάρετοι ἄνδρες ὑπέρτεροι παθῶν καὶ συμπερόντων, δύνανται καὶ πράξει νὰ ὑπηρετῶσιν. Τῶν ἀρχῶν τούτων ἀτυχῶς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἀπεμαχρύνθημεν, ἡ Δικαιοσύνη παρ' ἡμῖν ὑπέστη καὶ ὑφίσταται πανταχοῦ τραύματα, θέτοντα ἐν ἀμφιβόλῳ πολλάκις αὐτὴν τὴν συναίσθησιν τοῦ Δικαίου καὶ οὐχὶ πάντοτε εὐπρεπῶς λειτουργεῖ ὁ ἐπὶ αἱμάτων καὶ καταστροφῶν ἀνεγερθεὶς Ναὸς τῆς Θέμιδος.

Εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ναοῦ τούτου, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐλάχιστοι εἰσὶν οἱ διακονοῦντες τῇ Θέμει, ἐτάχθη ὁ **Δημήτριος Μπενῆ Ψάλλης**, μετὰ δὲ τῶν νεωτέρων ἄνδρῶν ἡ σύντομος, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀδρά δρᾶσις του ἀπετέλεσε μίαν μεγάλην φυσιογνωμίαν ἐκ τῶν ἱεροφαντῶν αὐτῆς. Προτραπεὶς παρ' ὑψηλοτάτου προσώπου διελθόντος ἐκ Καλαμών τὸ ἔτος 1908, εἰσῆλθε, νεκτεημένος εὐρεῖαν νομικὴν μόρφωσιν, ἀλλὰ καὶ θυσιάζων ἐπίζηλον ἐπιστημονικὴν σφαιρὰν καὶ πολιτικὴν φιλοδοξίαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πατρίδος του, διορισθεὶς τὸ πρῶτον καὶ νεώτατος ἀκόμη κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτὴν ἐποχὴν Εἰσαγγελεὺς Πρωτοδικῶν ἐν Ἀργοστολίῳ, βραδύτερον δ' εἰς ἄλλα μέρη τοῦ Κράτους καὶ τελευταῖον ἐν Ἀθήναις. Διαφεύγει ἀτυχῶς τὰ ὅρια προχείρου βιογραφικοῦ σημειώματος ἡ ἐκτενὴς ἀναγραφὴ τῶν ἐν τῷ ἀξιώματι τοῦ Εἰσαγγελέως ἐν Ἀθήναις ὑπερῶν, ἐξδουλεύσεων καὶ ἀληθμονήτων ὑπηρεσιῶν τοῦ

✱ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΝΗ ΨΑΛΛΗΣ ✱

(Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὴν 6ην Μαρτίου 1910)

Δ. Μπενή Ψάλτη. Δὲν γεννῶνται συνήθως ἄνδρες τὸν χαρακτήρα καὶ τὰ ἠθικά χαρίσματα ἐκείνου κεκτημένοι, οὐδ' ἀναδείκνυνται συχνάκις ἐν τῷ βίῳ ἰδιοφυΐαι, ὡς ἡ διακρίνασα τὸν **Δημήτριον Μπενή Ψάλτην.** **Ἀνεφάνη Εἰσαγγελεὺς καὶ υἱόν.** Αὐτὸ ἦτο τὸ μυστικόν του καὶ αὐτὴ ἡ δυνάμις του. Εἶτε δι' εὐφυΐαν καὶ μεγάλην ὀξύνοian καὶ κρίσιν, εἶτε διὰ πλεονασμὸν ἀνεξαρτησίας, εἶτε διὰ συρῶσιν πολλῶν προσόντων, ἀτινα ἔτυχε νὰ συνυπάρχουν, ἐπροσωποποίησεν ἑαυτὸν τὸν κατ' ἐξοχὴν **Εἰσαγγελέα**, ὡς εἰς ἄλλην ἐποχὴν τοιαύτη προσωποποιήσις εἶχε γίνεи εἰς τὸν **Ἀριστείδην Οἰκονόμου.** Ἦσκησεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀσύνηθες γόητρον ἐν τῷ Δικαστικῷ κόσμῳ καὶ ἀδιαφιλονεικίτους κατήγαγε θριάμβους, ἐν τῷ προσώπῳ του ἡ Ποινικὴ Δικαιοσύνη ἠσθάνθη τὴν ἐξαιρετικὴν ἐπιβολὴν του. Διότι ὁ **Δημήτριος Μπενή Ψάλτης** κάλλιστα κατηρτισμένος καὶ περὶ τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον, δὲν ἦτον ἀνίκανος, ὡς οἱ πλείστοι τῶν Εἰσαγγελέων, νὰ παρακολουθῇ τὴν ἀπονομὴν τῆς Ἀστικῆς Δικαιοσύνης. Δὲν ἦτον ἐν ταῦτῳ ἀπὸ τοὺς Εἰσαγγελεῖς, οἵτινες διορισθέντες ὑπὸ τῆς πολιτικῆς, ἐδούλευον εἰς αὐτήν. Μὲ τὴν πολιτικὴν ἐπάλαισεν, ἀλλὰ καὶ δὲν ὑπέκυψεν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς. Κατὰ τὰς ἡμέρας καθ' ἃς ἐκιδύναυσεν ἡ δημοσία τάξις τῆς Ἡρωτενούσης, ὅ,τι ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ νομιμόφρονος κόσμου ἦτον ἡ ἀνδρική στάσις του ἀνέναντι τῶν ἐν τῇ Πολιτείᾳ προϋσταμένων του, στάσις, ἣτις εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ κοινοῦ τὸν μετέβαλλεν εἰς μυθικὸν ἦρωα ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐτόλμων νὰ παλαίουν καὶ ν' ἀντιμάχωνται πρὸς τοὺς θεοὺς τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Κοινωνία ἠσθάνθη Εἰσαγγελέα, οὗ ἡ χεὶρ δὲν ἀπεσύρето πρὸ οἰουδήποτε ἐμποδίου, τοῦ ὁποίου αἱ εὐφραδεῖς ὁμιλίαι καὶ αἱ βαθεῖαι, μεμελετημένα, ὅσον καὶ γλαφυραὶ προτάσεις ἀπετέλουν βαθύτατα κοινωνικὰ διδάγματα. Ἀνύψωσεν ὁ **Δημήτριος Μπενή Ψάλτης** τὴν Εἰσαγγελίαν εἰς τὴν περιοπτήν, εἰς ἣν πρέπει πάντοτε νὰ ἴσταιται, ἐν τῷ ἀγῶνι δὲ τούτῳ οὐτινος διατηρηθῇσεται ἀνεξάλειπτος ἢ ἐν αὐτῷ τιμιωτάτῃ ἐργασία του, κατέπεσε διὰ νὰ μὴ ἀνεγερθῇ πλέον ὁ ἰδανικὸς ἐκεῖνος μάρτυς τοῦ καθήκοντος, ὁ τῆς Δικαιοσύνης δυσαναπλήρωτος λειτουργός. Ἀποτόμως ἀπεσβέσθη τῆς ζωῆς του, εἰς ἀκμαϊοτάτην ἔτι ἡλικίαν, ἢ λαμπράς καὶ τραγικῶς ἔπαυσε νὰ διασκορπίζηται ὁ ἄφθονος ἐκεῖνος τῶν ὥραιων καὶ χαριεστάτων αὐτοῦ λογισμῶν καὶ κρίσεων ὁ πλοῦτος... Αὐτὴ εἶναι ἡ τύχη τῆς Ζωῆς ἐν τῷ κόσμῳ. Τὸ περρωμένον ἀτηνῶς ἐξαφανίζει, ἀνοικτιρμόνως ἀνατρέπει... καὶ ἡ εἰμαρμένη προηγεῖται πάντοτε τῶν σοπῶν καὶ τῶν γλυκυτέρων προσδοκιῶν...

ΑΡΣ...

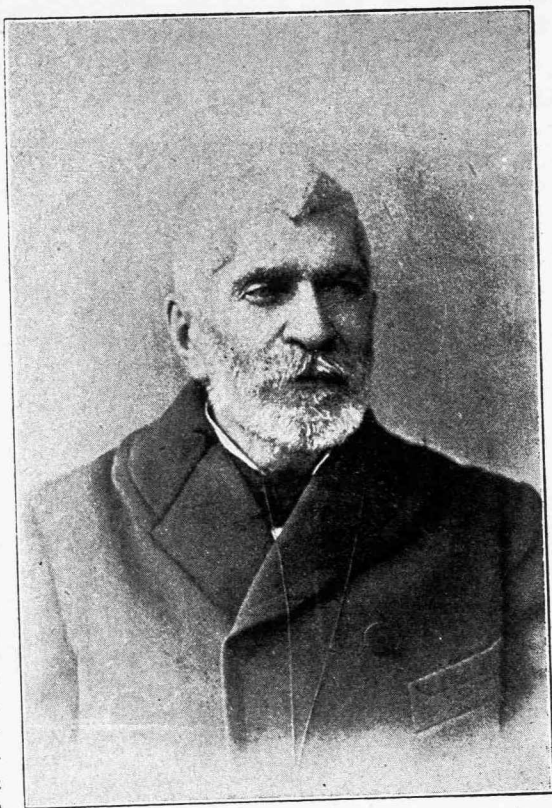
Σ. Α. Π. Σ. Ἡ «**Ποικίλη Στοά**» μετὰ τοῦ βαθυτέρου ἄλγους ἀφιεροῦ ὥραιαν σελίδα εἰς τ' ὄνομα τοῦ παλαιοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ αὐτῆς συνεργάτου. Ὁ **Δημήτριος Μπενή Ψάλτης** εἰς νεωτέραν ἡλικίαν ἐδημοσίευσεν καὶ τραφερώτατα ποιήματα, διακριθέντα διὰ τὴν περιπάθειαν καὶ τὸν λυρισμὸν αὐτῶν, πρὸ δὲ τοῦ Δικαστικοῦ σταδίου του διεκρίθη ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, ὡς γλυνὸς καὶ σθεναρὸς τοῦ καλάμου χειριστῆς. Εἰς τὰς σελίδας τοῦ παρόντος τόμου διασώζομεν τοῦ πεφλημένου φίλου ἐν ποιητικῷ ἔργῳ, εὐχαρί καὶ ὥραιον τῶν πρώτων αὐτοῦ ἐμπνεύσεων δημοῦργημα. Ἐκ τῶν τέκνων τοῦ **Δ. Μπενή Ψάλτη** ἡ νεωτέρα αὐτοῦ θυγάτηρ **Βενετία**, κόρη, ἥς ἡ ἀβρὰ καλλονὴ καὶ ἡ χάρις ἀμιλλῶνται πρὸς τὴν ἀρίστην παιδεύσιν καὶ τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων, μετέλαβε τοῦ ποιητικοῦ ταλάντου τοῦ πατρὸς αὐτῆς, εὐχερέστατα γράφουσα καὶ ἀπαγγέλλουσα μετὰ πολλῆς τέχνης καὶ ἐξαιρετικῆς γοητείας.

Η τῆς ζωῆς τοῦ ΛΑΜΠΡΟΥ Ν. ΑΠΕΡΓΗ ἐπισκόπησις παρέχει ἄδρὰν τὴν ὑποδειγματικὴν εἰκόνα μιᾶς προσωπικότητος, ἣν σπανίως ἀπαντᾷ τις ἐν ταῖς κοινωνίαις τῆς παρούσης ἐποχῆς. Ἐπὶ πεντηκονταετίαν ὅλην ἡσχίστε τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐπάγγελμα, ἓνα ἔργον σκοπόν, μίαν τρέφον φιλοδοξίαν, πῶς νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα! οὕτε τιμῶν, οὐτ' ἐπιδείξεων, οὕτε χρημάτων ὑπῆρξε ζηλωτὴς καθ' ὅλον τὸ μακρὸν αὐτοῦ στάδιον, εὐχαριστοῦμενος ἐπὶ μόνῃ τῇ εκπληρώσει τοῦ καθήκοντός του καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀρχοῦμενος εἰς τὰς εὐχὰς καὶ τὰς εὐλογίας τῶν ἰωμένων καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ περιθαλπομένων.

Ἐγεννήθη ἐν Τήνῳ ἐν ἔτει 1827. Ἐκ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας τοσαῦτα ἐπεδείξατο δείγματα φιλομαθείας καὶ προόδου, ὥστε οἱ γονεῖς αὐτοῦ δὲν ἐδίστασαν πάσῃ θυσίᾳ νὰ ἐκπαιδεύσωσιν αὐτόν. Ἀείποτε ἀριστεύων καὶ ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει καὶ ἐν τῇ ἀνωτάτῃ, νεώτατος ἀνεδείχθη Διδάκτωρ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱατρικῆς Σχολῆς, ἐπισπᾶσας τοὺς ἐπαίνοους καὶ τὰ συγχαρητήρια τῶν Καθηγητῶν αὐτοῦ.

Ἄμα τῷ πέρατι τῶν Ἱατρικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ὁ **Λ. Ἀπέργης** ἐνόμισε καθήκον αὐτοῦ νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του Τήνον, στερουμένην τότε ἐπιστημόνων Ἱατρῶν. Παρέμεινε δ' ἐκεῖ εὐδοκίμως ἀσχῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μέχρι τοῦ 1854, ὅτ' ἐκλήθη ἐν Μήλῳ, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Γαλ-

ΛΑΜΠΡΟΣ Ν. ΑΠΕΡΓΗΣ

λικοῦ Θεραπευτηρίου, τοῦ ἰδρυθέντος παρὰ τῷ ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ λιμένι, ὃν εἶχον ἐκλέξει ὡς ὀρηκτήριον τὰ Γαλλικὰ πολεμικὰ πλοῖα κατὰ τὴν Κριμαϊκὴν ἐκστρατείαν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ **Λ. Ἀπέργης** ἐγκατέστη ἐν Μήλῳ, ἐνθα συνεδέθη δι' ἐπαγγελμαίως μετ' ἐγκρίτου τοῦ τόπου οἰκογενεῖας, νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ **Ζαφειρίου Μάτσα, Αἰκατερίνην**. Ἡ ἐν Μήλῳ ὑπ' αὐτοῦ ἀσχῆσις τοῦ Ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος ὑπῆρξε τοσοῦτον φιλόανθρωπος καὶ ἀφιλοκερδής, ὥστ' ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ὁ **Λ. Ἀπέργης** κατέστη τὸ εἶδωλον τῆς ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως τῶν Μηλίων, οἵτινες καὶ ἄκοντα τρεῖς ἀπέστειλον αὐτὸν ἀντιπρόσωπον εἰς τὴν Βουλὴν. Ἐν τῇ πολιτικῇ ὁ **Λ. Ἀπέργης** ἠκολοῦθη τὸν ἀοίδιμον **Δ. Βούλγαρη**ν, πιστὸς διατελέσας αὐτοῦ φίλος, καθ' ὅλας τὰς περιόδους, καθ' ἃς ὑπῆρξε Βουλευτής, μέχρι τοῦ 1878, ὅτε θανόντος τοῦ **Δ. Βούλγαρη**, ἀπέσχε καὶ οὗτος

τῆς πολιτικῆς, ἀπελθὼν μάλιστα εἰς Μύκωνον, ὅπως ἀπούργη τὴν πίεσιν τῶν συνεπαρχιωτῶν του ἐπιμενόντων, ἵν' ἀναδείξωσι τοῦτον καὶ αὐθις ἀντιπρόσωπον. Ὑπερδεκαπενταετίαν ὅλην ἐδίωσεν ὁ **Λ. Ἀπέργης** μετερχόμενος τὸ ἱατρικὸν αὐτοῦ ἐπάγγελμα καὶ ἐν Μυκῶνι, μέχρι οὗ ἀποκατασταθέντων τῶν διακεκριμένων τέκνων αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις, ἡγαγάσθη νὰ ἔλθῃ καὶ οὗτος ἐνταῦθα, ἐνθα ἰδιωτεύων ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον τὴν **4ην Μαρτίου 1900.**

Ὁ **Λάμπρος Ν. Ἀπέργης** καίτοι ἐν ἐπαρχίαις ἐνασχῶν τὸ φιλάνθρωπον αὐτοῦ ἔργον, δὲν ἔπαυσε καταγινόμενος καὶ παρακολουθῶν τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὰς προόδους αὐτῆς μετὰ ζήλου ἄκρως εὐσυνειδήτου. Αἱ μελέται αὐτοῦ καὶ ἀνακοινώσεις ἰδίως ἐν τῷ κλάδῳ τῆς Μαιευτικῆς, εἰς ἣν ἰδιαιτέρως κατεγίνετο, μὲγάλως ἐξετιμῆθησαν πάντοτε ὑπὸ τῶν συναδέλφων του. Πρῶτος ὁ **Λ. Ἀπέργης** ἐν Ἑλλάδι παρητήρησε καὶ διέγνω τὴν ἐξωμήτριον κύησιν, τὴν πρώτην δ' αὐτὸς ἐνήργησε τῷ 1863 ἐν Μήλῳ λαπαροτομίαν μετ' ἐπιτυχίας ἐκτάκτου, αἱ δὲ περὶ τούτων ἀνακοινώσεις του πρὸς τὴν Ἱατρικὴν Ἑταιρείαν τῶν Ἀθηνῶν, δημοσιευθεῖσαι ἐν τοῖς συγγράμμασι περιοδικῶς «**Ἀσκληπιῶ**» καὶ «**Ἱατρικῇ Μελίσει**», ἐπεκροτήθησαν ὑπὸ τῶν τότε Ἱατρικῶν ἐξοχότητων καὶ τῶν Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Καὶ ὅτε, ἐν ἔτει 1882, ἡ Ἱατρικὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν προσέκηρυξε διὰ πᾶναις τοῦ ἀειμνήστου Συμβουλίδου διαγώνισμα πρὸς συγγραφὴν πρωτοτύπου Ἱατρικοῦ Συγγράμματος, ἡ ὅπως νέα καὶ πρωτότυπος «**Πρακτικὴ Μαιευτικὴ**» τοῦ **Λ. Ἀπέργη** ἔτυχε τοῦ βραβεῖου ὁμοφώνῳ ψήφῳ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς. Τὸ Συγγράμμα τοῦτο δημοσιεῦθεν ἔκτοτε διὰ τῆς ἀμοιβῆς τοῦ Συμβουλιδείου διαγωνίσματος, δεόντως ἐξετιμῆθη ὑπὸ τῶν Μαιευτῶν διὰ τὸ εὐληπτον καὶ τὸ ἐξόχως πρακτικὸν αὐτοῦ.

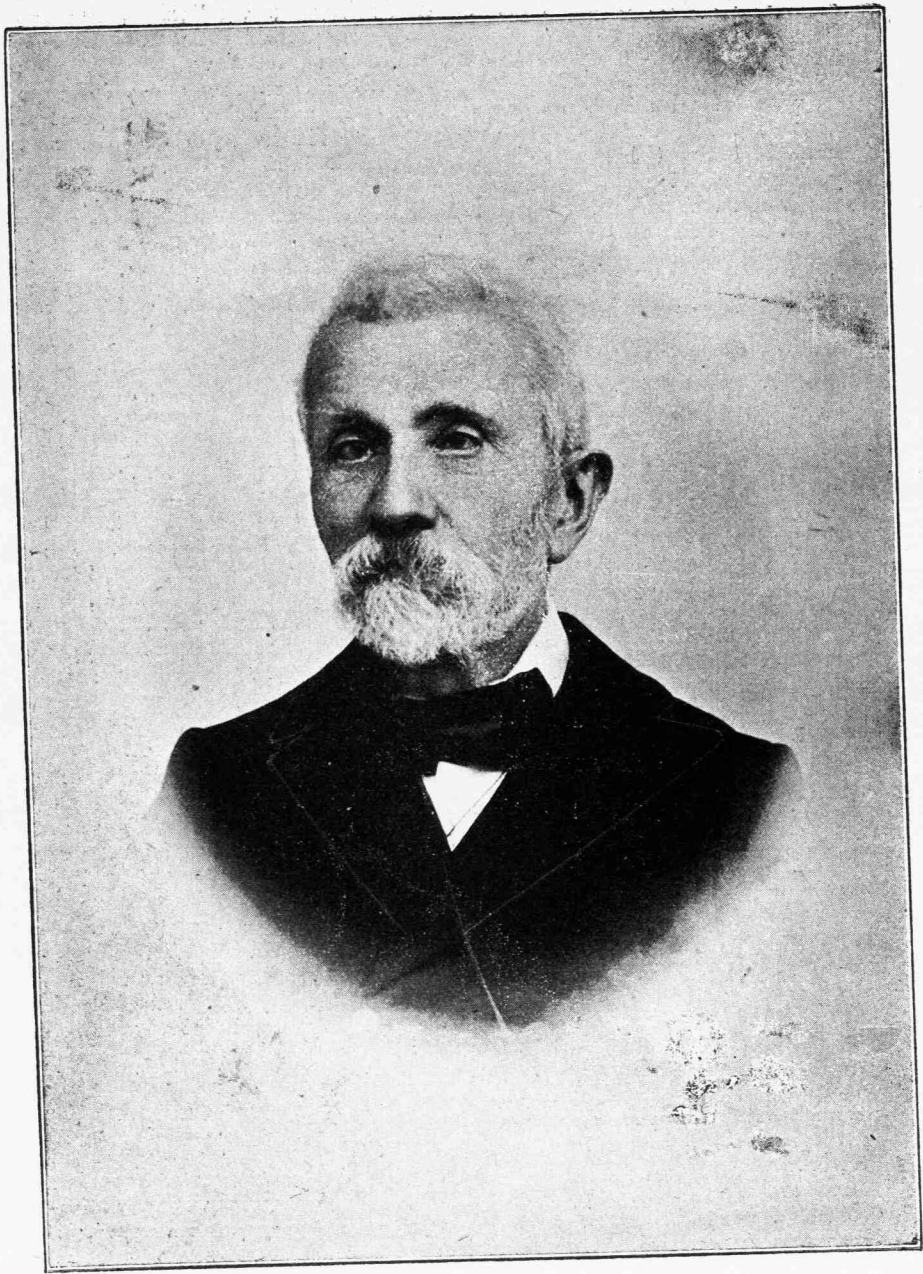
Ὁ **Λάμπρος Ν. Ἀπέργης** διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ἐξόχους αὐτοῦ ὑπηρεσίας, ἐτιμῆθη ὑπὸ τῆς Πολιτείας διὰ τοῦ παραστήμου τοῦ Σωτῆρος, ἀναπαυθεὶς δ' ἐν Κυρίῳ ἀφῆκε μνήμην ἀγαθὴν παρὰ πᾶσι τοῖς γνωρίσασιν αὐτόν.

«Τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ ἐτάφη καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ζῇ εἰς γενεὰς γενεῶν.» (**Σοφία Σειράχ**)

ΤΗΝ νύκτα τῆς 20ῆς πρὸς τὴν 21-ην Ἀπριλίου 1901 ἀπέθνησκεν ἐν Ἀθήναις ἐν τῇ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου οἰκίᾳ του ὀγδοήκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ἡλικίαν ἄγων ὁ **Ἀθανάσιος Δουρούτης**, ἡπειρώτης μὲν τὴν καταγωγὴν, ἐπιφανὲς δὲ καὶ διακεκριμένον μέλος τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, εἰς τὴν σίστασιν τῆς ὁποίας ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς ὄχι ἀσήμαντος παράγων. Ἐγεννήθη ἐν Καλαβρύταις τῆς ἡπείρου τῇ 13 Ἰανουαρίου 1816, ὅτε δ' ἐπῆλθεν ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων καταστροφή τῶν Καλαβρυτῶν διεσώθη πεν-

Σ. Α. Π. Σ. Ἡ «Ποικίλη Στοά» μετ' ἀνυποκρίτου ἄλγους παραθέτει λαμπρὰν εἰκόνα μετὰ βιογραφικοῦ σημειώματος τοῦ πολυμαθοῦς **Ἀθανασίου Γ. Δουρούτη**, ἐνὸς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων φίλων αὐτῆς καὶ πνευματικῶν ὑποστηρικτῶν τοῦ ὠραίου ἀγωνός της. Ὁ ἄληθὺς σοφὸς ἐκεῖνος βαθυγέρον, ὁ μέχρι τῆς ὑσάτης πνοῆς αὐτοῦ διατηρήσας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἰς τὴν ὁμιλίαν ἄσβεστον τὸ πῦρ νεανικῆς σχεδὸν ἀλκιῆς καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν διὰ πάντα ἀξιόλογον καὶ χρήσιμον σκοπὸν, δὲν ἐπρόφθασε δυστυχῶς νὰ ἴδῃ συντελεσμένον τὸν παρόντα τόμον τοῦ ἡμετέρου ἔργου, οὗ τὰς σελίδας ἐτίμησε μὲ τὴν δημοσιεύσιν περισπουδαίου Βιογραφικῆς Μελέτης του διὰ τὸν αἰετιμὸν **Δημ. Μαυροκορδάτον**, μεθ' οὗ συνεδέετο διὰ φιλίας πλήρους ἀφοσιώσεως. Τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐν τῷ παρόντι τόμῳ τῆς «**Ποικίλης Στοᾶς**» δημοσιευομένης πολυτίμου ταύτης μελέτης τοῦ **Ἀθανασίου Δουρούτη**, συνιστῶμεν θερμῶς, διότι πλὴν τῆς ἱστορικῆς ἀξίας αὐτῆς, ἀναπαριστᾷ ὁ τετιμημένος καὶ ἀλησμόνητος ἐκεῖνος πρεσβύτερος ζωηρὰν καὶ τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς τοῦ πολυμαθεστάτου **Δημ. Μαυροκορδάτου**, οὗ ὁ βίος κατέλειπε περιφανῆ ὑποδείγματα, ἀγνώστου νῦν παρ' ἡμῖν, φιλοπατρίας καὶ ἀρετῆς.

✠ ΔΙΟΝΑΣΙΟΣ Γ. ΔΟΥΡΟΥΤΗΣ ✠

τῆς Ἑσπερίας, τὰ οἰκονομικὰ πράγματα τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἔλαβον ἄλλην νέαν τροπὴν καὶ διεύθυνσιν.

Ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ τῆς Πολιτείας ἀμέσως οὐδέποτε ἔλαβεν ὁ **Δουρούτης**, ἐμμέσως ὁμοίαν πάντοτε συνετέλει εἰς πᾶν ὅ,τι ἔκρινε καὶ καθ' ὅλον εἰς τὴν πατρίδα συμμέρον καὶ ἰδίαν εἰς τὴν πεφιλημένην του Ἠπειρόν, διετέλεσε δὲ ἀείποτε φίλος πιστὸς καὶ εἰλικρινὴς τοῦ **Ἀλεξάνδρου Κουμουνοῦρου**. Στενὴ φίλια τὸν συνέδεε καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφούς **Ζάππας**, δι' ὃ καὶ σπουδαίως μετέσχε πάσης ὀργανωτικῆς ἐργασίας ἀναφερομένης εἰς τὰς Ὀλυμπιακὰς ἐκθέσεις, τὴν Ἱδρυσιν τοῦ **Ζαπείου** καὶ τὴν ἐμφύχωσιν τῆς Ἑθνικῆς βιομηχανίας. Ἠθικὰς ἀμοιβὰς ἔσχε, τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ τάγματος τοῦ Φραγκίσκου Ἰωσήφ τῆς Αὐστρίας καὶ χρυσοῦν βραβεῖον διὰ τὴν ποιότητα τῆς ὑπ' αὐτοῦ παραγομένης μετάξης (κατὰ τὴν ἐκθεσιν τῆς Βιέννης τοῦ 1873).

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Μεταξουργείου κατέπαυσαν ἔτη τινα πρὸ τῆς τελευταίας του, ἔνεκα ἀντιτίθων περιστάσεων. Ἐκτοτε ὁ **Ἀθανάσιος Δουρούτης** ἡσχολεῖτο μεθ' ὅλον τὸ γῆράς του ἀνενδότως εἰς διαφόρους ἐρεῦνας καὶ παντοίας ἱστορικὰς καὶ οἰκονομολογικὰς μελέτας. Τελευταῖον μάλιστα πολῦτιμον παρέσχε συνδρομὴν εἰς τὸν παλαιὸν συμμαθητὴν καὶ φίλον του, τὸν Πρωθυπουργὸν τοῦ **Ναπολέοντος Γ', Αἰμύλιον Ὀλλιβιέ**, πρὸς ὃν διετήρησε τακτικὴν ἀλληλογραφίαν. Ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ *L' Empire libéral*, ὁ **Ὀλλιβιέ** πραγματεύεται τὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ τ' ἀφορῶντα εἰς τὸ Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν ὅσα περὶ τούτου ἐπέστειλεν αὐτῷ μετὰ μακρὰς καὶ εἰλικρινεῖς μελέτας ὁ παλαιὸς καὶ ἐπιστήριος ἐξ Ἀθηνῶν φίλος, ὅστις κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν φιλελληνισμὸν ἄσολον καὶ σταθερόν.

Τοιοῦτος περίπτου ὁ ἀνὴρ, ὃν ἐν πάσῃ τιμῇ ἐκήδευσεν καὶ εἰλικρινῶς ἐπένησεν ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, εὐγενὴς, γλυκύς, πρῶτος, πλήρης ζωῆς καὶ δρασεως, πρόθυμος εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον. Ἀπέθανεν, ὅπως καὶ ἔζησεν, ἄνευ λύπης καὶ ἄνευ ὀδύνης, ἐκοιμήθη τῷ ὄντι τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου, καταλιπὼν τέκνα ἀντάξια τοῦ πατρὸς.

Σ * * * *

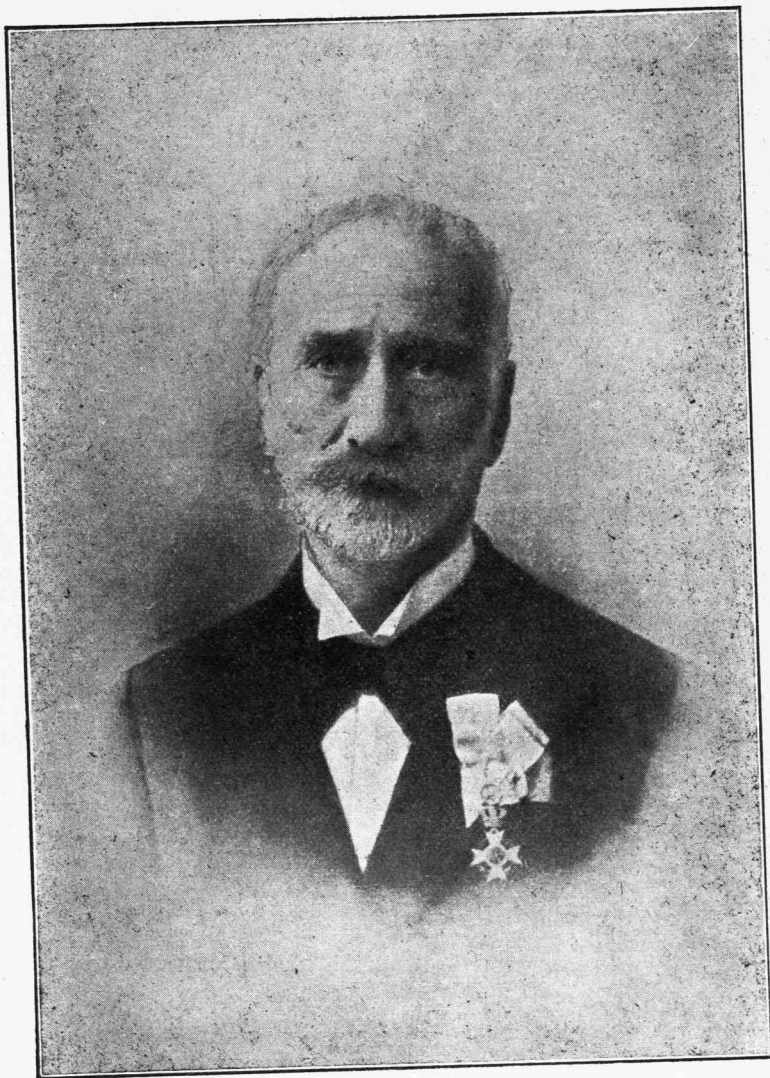
ΤΑ ΔΗΝΙΟ Σ παρεδόθη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ὑψίστου τὴν 29 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1904, ἀνὴρ μεγάλῃς ψυχῆς καὶ ἀσπίλου χαρακτήρος. ὁ **Πέτρος Π. Ραζέλος**. Παρῆλθον εἰς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ ἱπποτικοὶ ἐκείνους χαρακτήρες, οἵτινες, ἀφοῦ ἐφώτισαν πρὸς στιγμὴν τὸ σκοτεινόν μας σπερῶμα, ἐσβέσθησαν ἔπειτα, ὡς ἐὰν ἐζήτει ἡ φιλόστοργος φύσις, ἡ ἀποστελλούσα αὐτοὺς κατὰ διαστήματα, νὰ παραδίδῃ εἰς τὸν κόσμον τοὺς μονογενεῖς υἱούς της, εἰς μίμησιν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ βίου των.

Ἀπὸ τοὺς ἄνδρας ἐκείνους ὑπῆρξε καὶ ὁ ἐκλιπὼν **Π. Ραζέλος**. Κατήγετο ἐκ μιᾶς τῶν ἀρχαιοτάτων οἰκογενειῶν τῆς Μάνης καὶ ἦτον ἑγγονος τοῦ **Πέτρου Ραζέλου** ἀνακηρυχθέντος χιλιάρχου μετὰ τὴν ἄλυσιν τῆς Τριπολιτσᾶς, καθ' ἣν περιφανῶς ἠνδραγύθησεν ὡς ἀρχηγὸς σώματος Μανιατῶν καὶ φίλου τοῦ περιφήμου ἀρματωλοῦ **Ζαχαριᾶ**, τὸν ὁποῖον ὑπεστήριξεν ἐνθουσιωδῶς εἰς τοὺς κατὰ τῆς Τουρκικῆς δεσποτείας ἀγῶνάς του.

Ἐσπούδασεν πρῶτον εἰς τὸ ἐν Ἀρεοπόλει Ἀμερικανικὸν σχολεῖον, ὅπερ συσταθὲν τῷ 1836 ὑπὸ φιλελλήνων Ἀμερικανῶν, ἀπέβη ἐν τῶν καλλιτέρων φυτωρίων τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν φιλόλογος ἐπιστήμων τῆς Μάνης. Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν, ἔτυχε, χάρις εἰς τὸν σῶρρον αὐτοῦ βίον καὶ τὴν ἐνθερμον ἀγάπην του πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, τῆς πατρικῆς προστασίας τῶν ἐπιφανῶν τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας διδασκάλων, τοῦ **Φιλίππου Ἰωάννου**, τοῦ **Ἀδωπίου**, τοῦ **Δούκα**, τοῦ **Βάμδα**, ἀκούων αὐτοὺς, συναναστρεφόμενος, ἐμπνεόμενος. μαθητὴς ἐνταύτῃ καὶ φίλος.

Ἐπὶ ἡμῖσιν αἰῶνα ἡγωνίζετο νὰ σῶσῃ τὴν ἄσβεστον διψάν τῆς μαθήσεως,

δίψαν ἢ ὅποια τὸν ἐπυρπόλει καὶ τὸν προσήλωνεν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἔργων τῶν προγόνων. Μετὰ τῶν προγόνων τοῦ αὐτῶν συνδιδασκάλας, συνέτρωγε, συνεχοιμᾶτο, ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τῶν ἐπλούτιζε τὸν νοῦν καὶ τὴν καρ-

* ΠΕΤΡΟΣ Π. ΡΑΖΕΛΟΣ *

δίαν τοῦ. Εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου βαθύως ἐσπούδασε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν Φιλολογίαν, παρέμεινε μέχρι τοῦ 1864. Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη μεθ' ὅλων τῶν Γερμανῶν φιλελλήνων, μετὰ τῶν ὁποίων συστηματικῶς συνειργάζετο πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐν Εὐρώπῃ φιλελληνισμοῦ καὶ ὑποστήριξιν τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων. Ἰδίᾳ συνεδέθη διὰ στενωτάτης φιλίας μετὰ τοῦ Ἑρῳικοῦ Θεοδίου, υἱοῦ τοῦ γνω-

στοῦ μεγάλου φιλέλληνος **Εἰθναίου Θεοδίου**, τοῦ συντελέσαντος εἰς τὴν σύναψιν τοῦ πρώτου μετὰ τὴν Ἑπανάστασιν δανείου τῶν 30 ἑκατομμυρίων, καὶ πατὴρ τοῦ ἐπιφανοῦς ἀρχιτέκτονος καὶ καθηγητοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Μονάρχου **Λουδοῦ Θεοδίου**. Μετὰ τοῦ **Ἐφθ. Θεοδίου** διαρκῶς ἀλληλογράφει μετὰ τὴν ἐκ Βερολίνου ἐπάνοδόν του. Ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἐδημοσίευεν ὁ φιλέλληνας οὗτος ἄρθρα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος εἰς διαφόρους Γερμανικάς ἐφημερίδας, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν «*Algemeine Zeitung*», ὁφειλόμενα εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ **Π. Ραζέλου**, τοῦ μηδὲμίαν ἀφῆτάντος ἡμέραν τῆς ζωῆς του δίχως νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ὁλοκλήρους τόμους δύνανται ν' αποτελέσῃ ἡ μετὰ τοῦ **Θεοδίου** ἀλληλογραφία, τηρουμένη ὑπὸ τῆς οἰκογενείας του, καθὼς καὶ ἡ μεθ' ἐτέρου φίλου του Ἀγγλου, τοῦ Ἐπισκόπου καὶ δημοσιολόγου **Diestel**, ὅστις δὲν ἔπαυσε καὶ οὗτος, εἰς τὰς ἐμπνεύσεις καὶ παρορμήσεις τοῦ Ἑλλήνος φίλου του ὑπέικων, νὰ δημοσιόγραφῃ ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Ὅταν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡδύνατο νὰ καταλάβῃ λόγῳ τῆς μορφώσεως καὶ τῶν ἔργων του ἔδραν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἀλλ' ἐπρεπεν, ὡς ἐγένετο καὶ τότε, νὰ κολακεύσῃ, νὰ παρακαλῇ, νὰ προσλιπαρήσῃ. Ὁ ὑπερήφανος καὶ ἀξιόπρεπής χαρακτήρ του δὲν ἠνείχετο τοιοῦτους ἐξευτελισμούς καὶ ὁ πόλος του εἰς ἐνεργὸν ἐξυπηρέτησιν τῆς Ἑθνικῆς ἰδέας τῷ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ῥωμυλίαν, ὅπου τὸν προσεκάλεε ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης Φιλιππουπόλεως. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν μάτην τὸν παρεκάλει ὁ ἀειμνηστὸς συμμαθητὴς καὶ φίλος του **Ἐπαυ. Δελνηγόργης**, τότε Πρωθυπουργός, ὅπως παραμείνῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ λάβῃ θέσιν ἀνταξίαν αὐτοῦ. Ἀνεχώρησεν οὕτω διὰ Φιλιππουπόλιν, συνέβη δὲ τότε καὶ τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸν τῆς τόλμης του. Ἠγγέλθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτ' ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσῃ, ὅτι μεγάλη συμμορία ληστών ἀνεφάνη κατὰ τὴν εἰς Φιλιππουπόλιν ὁδόν, ἀιχμαλωτίσασα καὶ φονεύσασα πολλοὺς ξένους. Διόλου δὲν τὸν ἐπτόησε τὸ ἄγγελμα τοῦτο καὶ δι' ἀμάξης διέτρεξεν ἐπὶ πάντε ἡμέρας ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ χειμῶνος ἐκτάσεις γινονοσεπάστους καὶ ὁδόν, εἰς μέρος τι τῆς ὁποίας εἶδεν ἔγνη τῶν αἱμάτων τῶν πρό τινων ἡμερῶν σφαγέντων ὑπὸ τῶν ληστών Ἀγγλῶν περιηγητῶν. Ἡ φιλοπατρία του τῷ ἐπέβαλε τὴν περιφρόνησιν παντὸς κινδύνου.

Εἰς Φιλιππουπόλιν, ὅπου διηθύνε τὰς Ἑλληνικὰς Σχολὰς καὶ τὰ Παρθεναγωγεία, τῷ προσεφέρθη ὑπὸ τῆς Κοινότητος μισθὸς δι' ἑνὰ ἑκάστον ἐξ αὐτῶν χωριστά, ἀλλὰ κρατήσας ἑνὰ μόνον μισθὸν ἀρκοῦντα πρὸς συντήρησιν του, διηθύνε καὶ παρέδιδεν εἰς τὰ λοιπὰ σχολεῖα δωρεάν. Ἐκεῖ ἐξεφώνησε, τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἀξιωμακροῦντος καὶ πολύχροτον λόγον, ἐν ᾧ ἐστιγματίζε τὰς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀρξάμενας σκευωρίας τῶν Βουλγάρων καὶ ἠγωνίσθη νὰ ἐξεγείρῃ τὴν συνειδήσιν τοῦ κινδυνεύοντος Ἑλληνισμοῦ. Περιήρχετο ἐκαστοτὲ τὰς διαφόρους Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Ῥωμυλίας καὶ Βουλγαρίας **Στενίμαχον**, **Πύργον**, **Βάρναν** κ.λ.π. ἐργαζόμενος κατὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν Βουλγάρων. Ὅτε δὲ ἀνεχώρει ἐκ Φιλιππουπόλεως, ἐπανερχόμενος εἰς Ἑλλάδα, ἅπαντες οἱ Ἕλληνας, μὴδὲ τῶν γυναικῶν ἐξαιρουμένων τὸν προέπεμψαν ἔξω τῆς πόλεως συγκεκνημένοι καὶ θαυρόντες.

Τῷ 1870 μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην διορισθεὶς Γυμνασιάρχης καὶ διηθύνε τὰς ἐκεῖ Σχολὰς μέχρι τοῦ 1875, μετὰ τοῦ ἰδίου ἐνθέρου ζήλου ἐξυπηρέτησας τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα. Ἐκεῖθεν ἐπανέκαμψεν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως ἐκπαιδεύσῃ τὰ πολλὰ τέκνα του, τὰ ὁποῖα ἠτύχησε νὰ ἴδῃ ἀναδεικνυόμενα καὶ τιμώμενα ἐν τῇ κοινότητι. Μὴ στέργων δὲ τὰς παρακλήσεις καὶ τὴν θεραπείαν τῆς πολιτικῆς, ἐδέχθη νὰ διδάξῃ ἐν τῷ Ἀρσακείῳ ἐπὶ δωδεκαετίαν καὶ ἐπὶ τινα ἔτη εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ὡς καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν μέχρι τοῦ 1884.

Ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1870 τὸ «**Περὶ Σωφροσύνης κατὰ τοὺς Ἀρχαίους Ἕλληνας**», γεγραμμένον εἰς ἀρχαίαν Ἀττικὴν διάλεκτον, τὸ «**Περὶ Ἑλλήνων Ἰστοριογράφων**», «**Παιδαγωγικά**» κ.τ.λ. καὶ συνέγραψε τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ μεγάλου Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ **Σακελλαρίου**. Μέγα μέρος τοῦ βίου του κατηνάλωσε πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν ἐννοιῶν τοῦ **Μάρκου Αὐρηλίου**, διότι

αὐτὸς ὁ μέχρι μυελοῦ ὀστέων φύσεως δημοκρατικῆς, ἔσχε τὴν ἀδυναμίαν ν' ἀγαπήσῃ καὶ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς ἕνα Βασιλέα, καὶ ὁ Βασιλεὺς αὐτὸς ἔτυχε νὰ ᾖναι φιλόσοφος, ὁπᾶδὸς τῆς Στωᾶς, καὶ διὰ τοῦτο ἐλάτρευσε τὸν **Μάρκον Αὐρήλιον**, τὸν φιλόσοφον Αὐτοκράτορα. Ἐπὶ εἰκοσιπέντε συνεχῆ ἔτη, τὰ τελευταῖα τοῦ βίου του, τὸν ἐσπούδαζε, τὸν ἐθώπευε, τὸν ἐκολάκευεν, ἵνα τῷ ἀποκαλύψῃ τὰ μυστικὰ τῆς σοφίας του. Εἰκοσιπέντε ἔτη εἰργάσθη διὰ νὰ περικλείσῃ εἰς τὴν καρδίαν του τοὺς βασιλικούς του θησαυρούς. Τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐργασίαν ἀφῆκεν ἀνεκδότον, ὡς ἀφῆκεν ἀνεκδότους καὶ πλείστας ἄλλας μελέτας ἐπὶ φιλοσοφικῶν, φιλολογικῶν, παιδαγωγικῶν, ἱστορικῶν κ.τ.λ. ἔργων, ἅτινα δύνανται ν' ἀποτελέσωσι δεκάδας τόμων. Ἡ γλυκεῖα καὶ ἡρεμὸς φύσις του ὑπῆρξε παραδειγματική. Τὴν θαυμασίαν ἐκείνην γαλήνην δὲν ἔχανε καὶ ὅταν ἀκόμη βαθεῖαι συμφορὰ ἐνέσκηπτον κατ' αὐτοῦ. Καίτοι ψυχρῇ ἰσχυρῶς παθαινομένη καὶ εἰς ἄκρον ευαίσθητος, ἐγνώριζε μὲ πτωικὴν ἀπάθειαν νὰ συγκρατῇ τοὺς πόνους του εἰς τοὺς μυροὺς τῆς καρδίας, καὶ διὰ τοῦτο, καίτοι ἀσθενὴς καὶ ἐξησθηνημένος, ὅτε, πρὸ αὐτοῦ ἀπεβίωσεν ἡ ἐνάρετος συμβία του **Σταυρούλα**, κόρη τοῦ **Γεωργίου Καπετανάκου Μαυρομυχάλη**, ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ἐνὸς τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844, μετ' ἐξαισίας γαλήνης ὑπέστη τὸ τραῦμα. Ἡ λογία ἐκείνη σύζυγός του, ἥτις εἶχεν ἐκδόσει καλλίστην συλλογὴν **Λακωνικῶν Μοιρολογίων**, ἅτινα ἐθαυμάσθησαν ἐν Ἀμερικῇ καὶ Γερμανίᾳ, ὑπῆρξε πολυτίμιμον στήριγμα δι' ὅλην τὴν ζωὴν του κατ' ἐποχὰς δι' ὅλους τοὺς ἀγῶνάς του. Ἐν τούτοις ὁ θάνατος αὐτῆς, μετ' ὅλην τὴν γενναιοτήτά του, τῷ ἥνοιζε τὸν τάφον.

Ἐκαστος λόγος τοῦ ἥτο πάντοτε μία ὥραία διδασχὴ, ἀλλὰ καὶ πνεύματος εὐφροεστάτου καὶ λεπτοῦ ἑτέρπε καὶ ἐξέπληττον ἀπευθύνον λεπτότατα εὐφρολογήματα, ἐνάμιλλα κατὰ τὴν χάριν πρὸς ἐκεῖνα τοῦ **Βολταίρου** καὶ τοῦ **Χάινε**, μὲ τὰ ὅποια ὅμως οὐδέποτε ἔθιγε τὴν φιλοτιμίαν τοῦ ἄλλου καὶ τὰ ὅποια δὲν ἔπαυσε νὰ λέγῃ οὐδὲ τὴν τελευταίαν ὥραν τῆς ζωῆς του. Πρὸ παντός τὸν διέκρινεν ἡ ἀποστροφή του πρὸς τὰς ἐπιδείξεις, ποτὲ δὲ δὲν ἐζήτησε νὰ μάλῃ ὁ κόσμος τοὺς τόσους διὰ τὴν πατρίδα ἀγῶνάς του. Ἡ μετριοφροσύνη τοῦ ἥτο παροιμιώδης. Ἦτο ἀδύνατον, ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος τὸν ἐγνώρισε καὶ τὸν ἐπλησίασε, νὰ μὴ καταληρθῇ ἀπὸ ὥραϊα αἰσθήματα καὶ νὰ μὴ κατακλύσῃ ἀπὸ τὸ φῶς, τὸ ὅποιον τὸν ἴδιον κατέκλυζεν. Ἡ ὥραϊα καὶ ἐπιβάλλουσα φυσιογνωμία του, ἥτις ἀπέπνευε, μίαν εὐγενῆ ὑπερηφάνειαν καὶ ὀλιγωρίαν πρὸς πᾶσαν κενὴν διαφῆμιν, ἀδιάφορος πρὸς ὅλα τὰ κύκλω, ἐφαίνετο ὡσεὶ ἀτενίζουσα πρὸς ἕνα μακρὺν καὶ ὁράτον διὰ τοὺς ἄλλους φάρον, ὅπου ἠκτινοβάλλει ἡ ἀρετὴ. Ἦτο καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν χορείαν τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἐκόσμησαν τὴν πρὸ τῆς Ἑπαναστάσεως καὶ μετ' αὐτὴν ἐποχὴν, τοῦ **Κοραῆ**, τοῦ **Βάμβα**, τοῦ **Ζαμπελίου**, τοῦ **Φιλίππου Ἰωάννου**, τοῦ **Ἀδωπίου**, οἵτινες διὰ τὴν ἀγνὴν τῶν ψυχῶν καὶ τὴν διάπυρον φιλοπατρίαν τῶν, τὴν προσήλωσιν εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ Ἑθνούς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, ὑπῆρξαν ὡσεὶ ἀγάλματα καὶ τύποι λατρείας διὰ τοὺς μεταγενεστέρους. Ἐξαιρετικὴν ὅλως στοργὴν ἠσθάνετο πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, πρὸς τὸ ὥραιότατον καὶ ὁμωμαντικὸν ἐπὶ τοῦ Ταυγέτου χωρίον Οἰτυλον, τῆς Μάνης, ὅπερ ταχτικὰ κατὰ τὸ θέρος ἐπεσκέπτετο καὶ ἐνθα ἀπῆλπε ἀπείρου σεβασμοῦ ἐκ μέρους ὅλων.

Τοιοῦτος ὁ ἀνὴρ, ὅστις εἰς ἡλικίαν 79 ἐτῶν, εὐτυχῶς κατέθηκε τὸ πνεῦμά του εἰς τοὺς πόδας τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅστις ἐκπνέων ἐν μέσῳ τῶν θεηρούντων ἐξ υἱῶν καὶ τριῶν θυγατέρων του, ὡς καὶ τῆς μικρᾶς ἐγγονῆς του, ἥτις ἔπαιζεν ἀφελῶς καὶ ἀμερίμνως περὶ τὰ γόνατα τοῦ ἀγαπητοῦ τῆς πάππου, ἐμεῖδιά καὶ ἐδάκρυεν. Ἐκλείπων, προσεκάλεσε δάκρυα σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης καὶ θανόν παραμένη πάντοτε εἰς τὴν μνήμην ὅλων, μαθητῶν, οἰκείων καὶ φίλων, ὡς μία ἀκηλίδωτος λαμπρὴ, ἥτις διήλθε διὰ τοῦ κόσμου τούτου γίνουσα λευκὸν φῶς.

Πάντες γινώσκομεν, ὅτι εἶναι φρσικὴ ἰδιότης τοῦ ἡθικοῦ ὄργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τῇ ἀπώλειά τῶν ὁμοίων ἡμῶν, τὰ ἐξεγείρεται ζωηρὰ συμπαθεία οὐ μόνον παρὰ τοῖς οἰκείοις καὶ συγγενέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπλοῖς γνωρίμοις καὶ τοῖς πέραν ἔτι κειμένοις καὶ δι' οὐδεμιᾶς σχέσεως συνδεμένοις πρὸς τὸν ἀπερχόμενον. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φρσικοῦ τούτου αἰσθήματος αἱ πλημμελεῖς τυχόν ὕψεις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀποχωριζομένου ἐκ τῆς ζωῆς λησμονοῦνται, αἱ ἀγαθὰ μόνον ἰδιότητες αὐτοῦ κρίνονται καὶ πάντως συμφωνοῦσι ἐν τῇ ἀγαθῇ ἐκτιμῇ καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ πρὸς τὴν ἐκλιποῦσαν προσωπικότητα.

Ὅφειλομεν ἄρα γε ν' ἀποδώσωμεν εἰς τοιαύτην τινὰ ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, τὴν ἀγαθὴν σκέψιν καὶ τὴν γενικὴν συμπάθειαν, τὴν ὁποίαν ἐξήγειρε παρὰ τῇ κοινωνίᾳ ἡμῶν ἡ ἀπώλεια διαπρεποῦς λειτουργοῦ τῆς Θέμεδος καὶ διαπρεποῦς καὶ ἀγαθοῦ πολίτου, ἡ ἀπώλεια τοῦ **Βασιλείου Χ. Ποντήρη** :

Ὅφειλομεν ἄρα γε τὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπὸ τὸ βαρὺ πλῆγμα τοῦ θανάτου καταπλαγέντες, παρεβλέψαμεν τὰ τυχόν σκοτεινὰ σημεῖα τοῦ βίου τοῦ μεταστάντος — σκοτεινὰ σημεῖα ἀναπόσπαστα ἄλλως ἀπὸ τοῦ βίου παντὸς ἀνθρώπου διότι **οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ἄγαστήσεται** — καὶ προσέσχομεν δὴθεν τὸν νοῦν μόνον πρὸς τὰς φωτεινὰς ἀκτίνας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσι τὴν καλλιτέραν οὐσίαν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἐντίμου ἀνδρός :

Οὐχὶ βεβαίως. Χωρὶς τὰ εἰπωμεν, ὅτι δύναται τις ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ἐπιδράσεως τῆς πρὸς τοὺς θανόντας συμπαιδείας, νυναισθανόμεθα ὁμῶς ὅτι ἡ γενικὴ πρὸς τὸν **Βασιλείου Χ. Ποντήρη**

συμπάθεια ἐπὶ τῇ τελευτῇ του, ἦν ἀπόρροια εἰλικρινοῦς ἐκτιμῆσεως τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ καὶ ἀληθοῦς ἀγάπης πρὸς τὴν πολυτίμον καὶ σπανίαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡμῶν ἰδιότητα τοῦ χαρακτῆρός του.

Ὁ **Βασιλεῖος Χ. Ποντήρης** κατήλθεν εἰς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ κατοικίαν ἐν σεμνῇ πομπῇ, ἐν μέσρ' ἀληθοῦς πένθους τῶν προσηκόντων αὐτῷ, τῶν συναδέλφων συλλειτουργῶν ἐν τῇ ἀπονομῇ τοῦ δικαίου, τῶν γνωρίμων αὐτῷ ἐκ τῆς ἐκλεκτοτέρας μερίδος τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, οὐχὶ διότι πλοῦτος τυχὼν καὶ δύναντος εἶλκε τοὺς προσδραμόντας, οὐχὶ διότι λάμπρις καὶ χλιδὴ ἔφερε τοὺς περὶερχομένους, οὐχὶ διότι τυπικῇ κοινωνικῇ ὑποχρέωσιν ἐπέβαλε τὴν ἀκολουθίαν τοῦ μεταστάντος εἰς τὸν τόπον τῆς τελευταίας αὐτοῦ ἀναπαύσεως διὰ τὸν αἰώνιον αὐτοῦ ἀποχωρισμόν, ἀλλὰ διότι πάντες ἡσθάνοντο, ὅτι ἐν τῷ **Βασιλείῳ Ποντήρῃ** ἐκηδεύετο ἀνὴρ, τοῦ ὁποίου ὁ βίος ζήλωτων πρόκειται παράδειγμα ἀστικῶν καὶ δημοσίων ἀρετῶν.

Ὁ **Βασιλεῖος Χ. Ποντήρης** ἐγεννήθη ἐν Πλατάνῳ τῆς Ναυπλίας, ἐν τῇ κομποπόλει δηλαδὴ ἐκείνῃ, τῆς ὁποίας κατὰ τὴν παράδοσιν πρῶτοι οἰκισταὶ ἐπῆρξαν ἡ οἰκογένεια **Ποντήρη** μετὰ τῶν Καραγιωργαίων καὶ ἡ ὁποία, καίτερο μὴ πρωτεύονσα τῆς ἐπαρχίας, κατέχει ὁμοῦς καὶ νῦν ἔτι, ὅπως κατεῖχε καὶ πρότερον, τὰ σκῆπτρα τῆς διακρίσεως διὰ τὴν ἐνφύτιαν τῶν τέκνων αὐτῆς, διὰ τὴν μόρφωσιν αὐτῶν τὴν

* ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Χ. ΠΟΝΤΗΡΗΣ *

πνευματικὴν καὶ διὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν τὴν ὑλικήν. Ἄλλως τε εἶναι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι αἱ πρῶται οἰκογένειαι τῆς Ναυπακτίας—ὡς παρατηρεῖται καὶ ἐν ἄλλαις ἐπαρχίαις—κατὰγονται ἐκτὸς τῆς Ναυπάκτου. Τοῦτο συνέβη, διότι κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας τῆς ξένης δεσποτείας Τοῦρκων τε καὶ Ἑνετῶν, ἡ Ναύπακτος καὶ διὰ τὴν ἔξοχον αὐτῇ στρατηγικὴν θέσιν, ὡς κειμένη κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ κατὰ τὸ σπουδαιότερον σημεῖον ἐπικοινωνίας τῆς Στερεᾶς πρὸς τὴν Πελοπόννησον καὶ διὰ τὴν γονιμότητα τῶν πέριξ γαιῶν αὐτῆς ἐθεωρεῖτο ὡς ἀρμοδία ἔδρα ἐγκαταστάσεως τῶν κατακτητῶν. Αἱ οἰκογένειαι λοιπὸν τῆς Ναυπακτίας, ὅσαι ἤθελον ἢ ἠδύνατο νὰ ἐξασκῶσι βίον ὑπὸ τινι ἔπουν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἀπὸ ἀλλοτριωμένων ἐκ τῆς καθημερινῆς πρὸς τοὺς κατακτητὰς ταπεινώσεως, ἔμενον ἐκτὸς τῆς Ναυπάκτου ἀνὰ τὰ ὄρεα χωρία, τ' ἀπρόσιτα ὁποσοῦν εἰς τὴν θρασείαν τοῦ δεσπότη ἀνθιστάμενοι. Ἡ οἰκογένεια **Ῥοντήρη** καὶ πρὸ τοῦ ἀγῶνος κατεῖχεν ὑπέροχον θέσιν καὶ κατὰ τὸν ἀγῶνα διεκρίθη διὰ τὰς ὑπὲρ τοῦ κοιντοῦ ἀγαθοῦ ὑπηρεσίας καὶ θυσίας αὐτῆς. Τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης δὲν ἐπεξήτησαν τιμὰς καὶ διακρίσεις. Ὡς δ' εἶναι γνωστὸν, ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐγράφη ἡ ἱστορία παρ' ἡμῖν καὶ καθ' ὃν γίνεται παρ' ἡμῖν ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, δὲν ἐξαφαιρίζει βεβαίως τὴν δικαίαν καὶ εὐλογοῦν ἐκτίμησιν τῶν ἐργασιῶν τῶν μετριοφρόνων καὶ ἀληθῶν τοῦ καθήκοντος ἐργατῶν. Ἄλλων μὲν ἀσήμετοι πράξεις ὑφύοντο εἰς ἡρωϊσμόν, ἄλλων δὲ πολέμιοι θυσίαι, οὐδ' ἐμνημονεύθησαν κἄν. Ἐν τοῖς εἰρηματικοῖς βέβαιον, ὅτι ἡ οἰκογένεια **Ῥοντήρη** διεκρίνετο ἀνέκαθεν, διὰ τὰς εὐγενεῖς ὁρμὰς αὐτῆς πρὸς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸ ἀγαθὸν τοῦ πλησίον καὶ τοῦ τόπου, ταῦτόν εἰπεῖν εἰς τὸ ἀγαθὸν τῆς πατρίδος. Ὁ πρόλαπτος αὐτοῦ **Νικόλαος Ῥοντήρης**, ἐπιλεγόμενος Κουτσονίκας, ἀνῆγειρεν ἰδίᾳ δαπάνῃ τὸν ἐν Πλατάνῳ Ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου κατὰ τὸ ἔτος 1742, ἡ δὲ σύζυγος αὐτοῦ **Ἀργυρὸ Ῥοντήρη** ἰδίᾳ δαπάνῃ κατεσκεύασε τὸ χοροῦν καὶ ξυλόγλυπτον τέμπλον τοῦ αὐτοῦ ναοῦ κατὰ τὸ 1747. Ὁ Νικόλαος οὗτος Ῥοντήρης ἀνέλαβε τὴν δημογεροντίαν τοῦ Πλατάνου κατὰ τὸ ἔτος 1768 διαδεχθεὶς τὸν **Ἰωάννην Σιδυμάνν**, ὁ ὁποῖος τότε ἐπανεστάτησε κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἐν συμπτῶσει μετὰ τινος Λορδῆ ἐκ Ζηλίστης. Τὸν Σιδυμάνν ὁ Κουτσονίκας ἐβοήθησε χρηματικῶς. Μετὰ τὸν **Νικόλαον Ῥοντήρη**, δημογέρον ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σωτήριος, τηρήσας τὸ ἀξίωμα μέχρι τοῦ 1840. Καίτοι ὅμως ἐν περιορῇ διετέλει ἡ οἰκογένεια αὕτη ἐπὶ Τουρκοκρατίας, διότι, ὡς εἶναι γνωστὸν καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ ὡς ἀποδεικνύουσιν ἐπίσημοι τίτλοι, ἐπὶ Ἀλῇ Πασσᾷ ἦτον ἀπαιταμένη ἀπὸ τῆς πληρωμῆς παντὸς φόρου καὶ ἀπὸ παντὸς βάρους, ἐν τοῖς δὲν ἐδίστασεν, οὐχὶ ὡς ἔπραξαν ἄλλαι τινες τοῦ τόπου ἐκείνου οἰκογένειαι περὶ τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος, ὅτε προφανῆς ἦτο ἡ ἀπόβρεξις τῆς Τουρκικῆς τυραννίας, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐκ τῶν πρώτων δὲν ἐδίστασε νὰ ἐνωτισθῇ τῶν κληρονομιάων τῆς Ἑθνικῆς Παλιγγενεσίας. Ὁ πατὴρ τοῦ μεταστάτου **Κίτσος Ῥοντήρης** ἐν Κωνσταντινουπόλει διατελὼν χάριν ἐμπορίας καὶ κατηχηθεὶς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας μετὰ τοῦ ἐκεῖ ἱερέως **Κωνστ. Ῥοντήρη** (Σακελλαρίου) ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰργάσθη ἐκθύμως πρὸς διάδοσιν καὶ ἐξέγερσιν τῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων, ἐφ' ᾧ καὶ Ἀπόστολος μετωνομάσθη. Καὶ ἀκολούθως δ' ἀρξαμένου τοῦ ἀγῶνος, ἐνεργὸν ἔλαβε μέρος ὑπὲρ ἐνδοσώσεως αὐτοῦ, μετασχὼν τῆς πολιορκίας τῆς Ναυπάκτου ἐπὶ κεφαλῇ τῶν Πλατανιωτῶν καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας μάχας παρενεβεί. Ἀφθονον δ' ὑπῆρξε τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον ἔχυσεν ἡ οἰκογένεια αὕτη ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἔθνους. Καὶ πρὸ μὲν τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐπὶ τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς τῶν ἀρματολῶν, ὁ **Δημήτριος Ἀ. Ῥοντήρης**, ὁπαδὸς τοῦ Ἀνδρουτσίου, τραυματισθεὶς παρὰ τὴν Γαβρολίμνην, ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος. Μετὰ δὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος ὁ χιλιάρχος **Γεώργιος Ῥοντήρης**, ὁ ὁποῖος διετέλει προηγουμένως εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ καὶ ὁ ὁποῖος μετὰ πολλῶν ὑπ' αὐτὸν Πλατανιωτῶν ἦτον εἰς τῶν γενναιωτέρων ὑπερασπιστῶν τοῦ περιφρόνου προμαχῶνος τῶν Ἀτρομήτων, ἐφανεύθη ἐν Μεσολογγίῳ. Ἐπίσης ἐκτελὼν χρῆμα χιλιάρχου ὁ **Ἀναγνώστης Ῥοντήρης**, ἀφ' οὗ δις ἐπληρώθη παρὰ τὴν Ἀμφισσάν καὶ τὸ Καρπενήσιον, ἐφανεύθη τέλος ἐν τινι τῶν παρὰ τὸ Αἰτωλικὸν (Ἅγιος Νικόλαος) μαχῶν. Πλὴν ὅμως αὐτῶν καὶ ἄλλοι ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔθυσαν τὴν ἰδίαν ζωὴν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, πολεμήσαντες εἴτε ὡς κατώτεροι ἀξιωματικοί, εἴτε ὡς ἀπλοὶ πολεμι-

σταί. Τοιοντοτρόπως ὁ πεντηκόνταρχος **Ζήσιμος Ροντήρης** ἐφορεύθη ἐν τῇ μάχῃ τῆς Παληομάνινας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν **Βέρην**, ὁ πεντηκόνταρχος **Γιαννίκας Ἀντ. Ροντήρης** ἐφορεύθη ἐν Μεσολογγίῳ καὶ ἄλλοι ἄλλαχού.

Ἐνεκα τῶν μεγάλων ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς ἐλευθερίας αἰσθημάτων καὶ θυσιῶν τῆς οἰκογενείας **Ροντήρη** ὁ **Καραϊδοκάκης** αἰσθημάτων καὶ θυ-δέετο φιλίας, ὥστε οὐ μόνον παρ' αὐτῇ κατέλυε κατὰ πάσων διὰ Πλατῶν διέλευσιν του—παρ' ἣ καὶ ἐνοσηλεύθη ἐν ἀσθενείᾳ αὐτοῦ—ἀλλὰ καὶ διὰ παντοίων τρόπων ἐξεδήλουν πρὸς αὐτὴν ἐκτίμησιν του: «Τὸ σπῆτι αὐτό, λέγει ὁ μέγας τῆς **Ρούμελης** στρατηλάτης ἐν ἰδιοχείρῳ αὐτοῦ ἐγγράφῳ, ἐπῆρξε πάντοτε εἰς τὴν δούλειον τοῦ **Γένους**».

Τρανὸν μνημεῖον τῆς πρὸς τὸ κοινὸν ἀγαθὸν τάσεως τῆς οἰκογενείας **Ροντήρη** εἶναι καὶ ἡ τοῖσιν ἀμαξίτῃ ὁδὸς τὴν ὁποίαν, ἀφειδῶς δαπανήσας, κατεσκευάσεν ὁ **Ἰωάννης Ροντήρης** μεταξὺ Πλατῶν καὶ Ἀρτοτίας ἐν χώρᾳ τὰ μάλιστα ὀρενῇ καὶ δυσβάτῳ ἐν ἣ καὶ βατὴ μόνον ὁδὸς θεωρεῖται εὐλόγως μέγα τι ἔργον.

Ὁ **Βαδῖλειος Ροντήρης** γεννηθεὶς ἐν τοῖς κόλποις οἰκογενείας θερμὸν ἐχού-σης τὸ αἶσθημα τῆς πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ἀφοσίωσεως, καθοδη-γηθεὶς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀδελφοῦ τοῦ **Ἀθανασίου Χ. Ροντήρη**, οὗ ἀξία θανήματος ὑπῆρξε πάν-τοτε ἡ βαθύνοια καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ πολιτειολογικὴ μάθησις, ἀνεπύχθη ἀφιερώσας ἑαυτὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κράτους καὶ ἐτάχθη ὡς λειτουργὸς τῆς **Θέμδος**, τῆς ὁποίας τὸ θεῖον καὶ ἄγρον πῦρ ἐλαμπεν ἀδιάλειπτον καὶ ἀκοίμητον ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ. Διότι ὁ **Β. Χ. Ροντήρης** ἦτον ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῶν αἰσθανομένων τὸ δίκαιον, ἦτο δη-λαδὴ ἐκ τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι δικάζουσιν οὐχὶ ἀπλῶς διὰ τὰ ἐκκληρώσασθαι τὸ ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἐπιβληθὲν αὐτοῖς ὡς δικασταῖς καθήκον, ἀλλὰ καὶ διότι ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην ν' ἀνέυρῃ τὸ δίκαιον καὶ ν' ἀπονεύμῃ ἐκάστῳ τὸ προσηκόν, διότι τοῦτο ἦτο οὐ μόνον ὑπηρεσία πρὸς τὴν Πολιτείαν, ἀλλὰ καὶ ὑπηρεσία πρὸς ψυχικὴν ἀνάγκην ἑμ-φυτον ἐν αὐτῷ.

Ἐν πάσῃ βαθμίδι τῆς δικαστικῆς ἱεραρχίας, ἐν ἣ ὑπηρετήσε καὶ ὡς Πρωτοδίκης καὶ Προέδρος Πρωτοδικῶν καὶ ὡς Ἐφέτης καὶ ὡς Εἰσαγγελεὺς καὶ ὡς Προέδρος Ἐφετιῶν καὶ ὡς Ἀρεοπαγίτης, τὴν αὐτὴν ἐπέδειξε πάντοτε ἀμετάβλητον ἀφο-σίωσιν πρὸς τὸ καθήκον, ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν ὑψηλὸν τοῦ δικαστοῦ προορισμόν, τὴν αὐτὴν ἐπέδειξεν ἄγρον ἐπίγνωσιν τῆς μεγάλης τοῦ δικαστοῦ ἀποστολῆς, ὡς ἐρεϊσματος καὶ βάθρον παντὸς πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ.

Συμφώνως πρὸς τὰ αἰσθήματα τῆς οἰκογενείας τῆς οἰκογενείας εἰς ἣν ἀνήκεν, ὁ πατριωτισμὸς ἐν αὐτῷ ἦν ἀκαίσιος, ἀδιάπτωτος, εὐλικρινὴς καὶ ἀναλλοίωτος. Ἦν Ἕλλην ἀληθής. Διότι καθ' ἡμᾶς δὲν δύναιται νὰ χωρισθῇ ὁ Ἐθνισμὸς ἡμῶν κυρίων τινῶν χαρακτηριστι-κῶν, ἐθίμων τινῶν καὶ ἰδεῶν, ἀνευ τῶν ὁποίων δὲν μένει εἰμὴ εἰδωλὸν τι ἐθνισμοῦ, ἀνευ ἐσωτερικῆς, ἀνευ εὐλικρινοῦς ἐν αὐτῷ ζωῆς. Τοιαῦτα δὲ νεκρὰ εἰδωλα οὐ γὰρ ἀπαντῶνται ἐν τῇ συγχρόνῳ δυστυχῶς κοινωνίᾳ ἡμῶν, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ὁ ξενισμὸς το-σοῦτον θριαμβεντικῶς εἰσελαίνει ἀποδιώκων μετὰ προσηλακισμοῦ πᾶν στοιχεῖον τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν χαρακτηρισμοῦ. Ὁ **Βαδῖλειος Ροντήρης** διατηρῶν πάντοτε τὴν ἑμ-φυτον τῷ ἀληθεῖ θεμιοτοπόλῳ ψυχραμίαν μόνον ἐπὶ ἐνὸς ἀντικειμένου ἐθερμαίνετο καὶ διεγείρετο, ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου ἐφ' οὗ δὲν ἐπιτρέπεται ἀδιαφορία καὶ ἀπάθεια, ἐπὶ Ἐθνικῶν δηλαδὴ ζητημάτων.

Ἀμφιβάλλομεν, ἂν ἐξ ἐπαγγέλματος πολιτικὸς παρ' ἡμῖν παρηκολούθησέ ποτε μετὰ τόσης ἀκριβείας καὶ ἐνδιαφέροντος τὴν ἐξέλιξιν τοῦ Βουλευτικοῦ ζητήματος ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτοῦ περὶ σχίσματος φάσεων μέχρι τῶν σημερινῶν Βουλευτικῶν κακοσυγ-μάτων, ἀμφιβάλλομεν δὲ ἂν ἠσθάνθη τις ὀξύτερον ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὸν ἀντίκτυπον πάσης Ἐθνικῆς ταπεινώσεως ἢ ἂν ποτε συνέβῃ Ἐθνικῆς τυχὸν ἐπιτυχίας.

Τὸ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ **Β. Ροντήρη** ἀκαίσιος αἶσθημα τοῦ ἐθνισμοῦ διετηρήθη ἀμείω-τον καὶ διότι ἡ σύντροφος τοῦ βίου αὐτοῦ, θιγάτηρ τοῦ ποιητοῦ **Χρῆστου Παρ-μενίδου**, καίτοι μετριοπαθὴς ἐν τῇ ἐκφράσει τῶν αἰσθημάτων αὐτῆς, ἔφερεν ἐν εὐ-θιμοσίᾳ, σὺν τῇ τελείᾳ μορφῇ τῆς συγχρόνου γυναικός, ζωηροτάτην τὴν πρὸς τὰ πάτρια ἀγάπην, τοῦθ' ὅπερ εἶναι συμπλήρωμα πάσης ἀληθοῦς μορφώσεως.

Ὁ **Βαδῖλειος Ροντήρης**, βιώσας ἐν παραδειγματικῇ τάξει, ἀπολαύων πλή-ρους ὑγείας καὶ ἰσχυροτάτης καὶ ὁρᾶσεως, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι παραδόξως καὶ πρώ-

ρως λίαν προσεβλήθη ὑπὸ φοβεροῦ καὶ ἀνιάτου νοσήματος, ἐνῶ πάντες προέβλεπον καὶ προοιώνιζον αὐτῷ μακρότατον καὶ θαλερώτατον γῆρας, ἀντάξιον τῆς ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης τοῦ βίου αὐτοῦ. Ἀστυγῶς ἡ ὑψηλὴ δόξς, ὑπονομευθεῖσα ὑπὸ ἀθλίου σητός, κατέπεσε, καὶ ζῶν καὶ ἀκμαῖον παράδειγμα ἀρετῆς, μορφώσεως καὶ πατριωτισμοῦ ἐξέλειπεν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν εἰς τοσοῦτον εὐρίσκεται κλονισμὸν πᾶν ἐλατίῳρον ἡθικῆς παρ' ἡμῖν δράσεως.

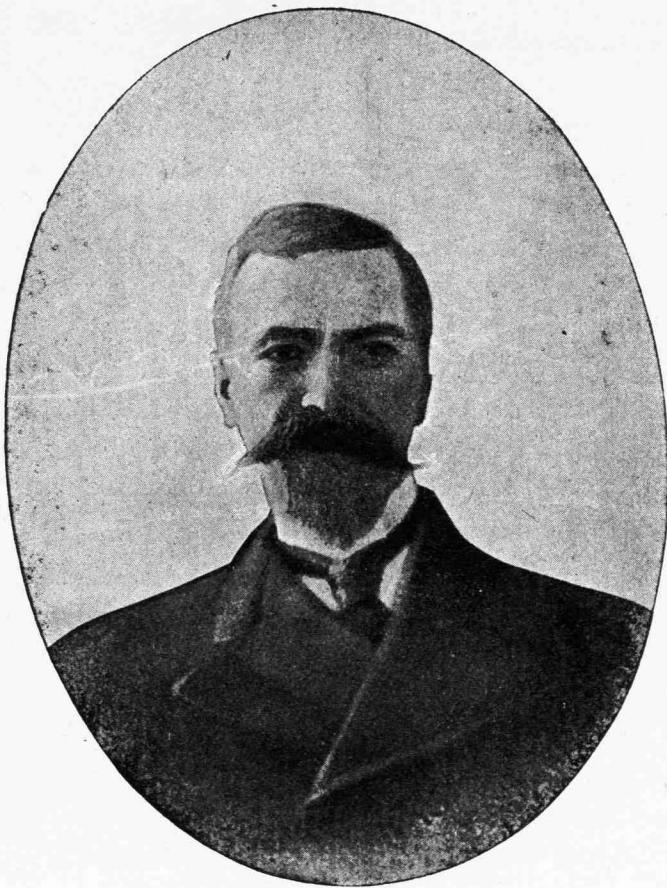

ΥΠΑΦΧΟΥΣΙΝ ἄνδρες, τῶν ὁποίων ὁ ἥρεμος, ὁ τῆς ἐργασίας καὶ μόνης βίος ἐνέχει τόσας ἀρετὰς κοινωνικὰς, ὥστε ἡ ἀναγνώσῃ αὐτῶν οὐ μόνον ῥ' ἀποβαίνει ὠφέλιμος ἀλλὰ καὶ ῥὰ καθίσταται ὑπόδειγμα τοῖς ἐπιζῶσιν. Εἶναι ὁ κύκλος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, τῶν ὁσημέραι ἐκλειπόντων, οἱ ὅποιοι διὰ τολμηρᾶς πρωτοβουλίας καὶ ἐξαιρετικῆς νοημοσύνης, τόσον εὐδοκίμως ἀντηγωνίσθησαν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς συναφεῖς αὐτῷ πλουτοδοτίας ἐπιχειρήσεις, καὶ πλοῦτον ἐκ τῆς ἐντίμου δράσεως καὶ ἐργασίας αὐτῶν συγκομίσαντες ἐν τῇ ξένῃ, ἐπανεκάμψαν εἰς τὴν ἐλευθέραν πατρίδα των, ὅπως ἀπολαύσωσιν ὑπὸ τῶν γλινκῶν αὐτῆς οὐρανῶν τ' ἀγαθὰ δημοιοργήματα πολυετῶν μόχθων καὶ πολυπλάγκτον βίον, καὶ δώσωσι νέαν ὥρμην εἰς τὴν οἰκονομικὴν τῆς ἡμετέρας πατρίδος ζωὴν. Καὶ εἰς τὴν ἐκλεκτὴν αὐτὴν γενεάν τὴν πολλαχῶς προικίσασαν τὸ Ἔθνος ἡμῶν διὰ τῶν χορηγῶν ἐκείνων φῶτον, ἅτινα εἰς τὴν νεωτέραν ἐκπολιτιστικὴν αὐτοῦ ἀνάπλασιν συνέτειναν μεγάλως, τάσσεται πολυτίμως ὁ **Νικόλαος Καλαμάρης**, οὗ ἡ φιλοπροόδος ἀνάμιξις καὶ ἡ φιλόπολις συμμετοχὴ διετέθη ἀείποτε ἐπ' ἀγαθῇ τῆς προαγωγῆς καὶ τῆς πρώτης προόδου τῆς κοινωνίας ἡμῶν.

Γεννηθεὶς ἐν Σύρῳ εἶδε τοὺς ἐκ Χίου χρηστοτάτους γονεῖς αὐτοῦ ἐκπατρισθέντας κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῶν φοικωδῶν σφαγῶν τῆς. Ἐν Σύρῳ ἐπιμελέστατα δίδκονσε τὰς Γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς, δὲ εἶχε τὸ ἀντήχημα ῥὰ χάσῃ ἀπὸ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας τὸν πατέρα του, λίαν ἐπιτυχῶς συνεργαζόμενον αὐτόθι εἰς τὸ ἐμπόριον μετὰ τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ **Δ. Βασιταδάκη**. Καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ὅμως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ποθῶν ὅπως ἀνεξάρτητον ἐργασίαν καὶ θέλων μόνος καὶ διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων ῥ' ἀναφανῇ, παρ' ὅλας τὰς προτροπὰς τῶν συγκεινῶν του καὶ τὰς μεγάλας δυσχερεῖας ἀκόμῃ, ἅς τῷ παρεμβέλλον, ὅπως μὴ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασίν του ταύτην, ἀπῆλθεν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιλήψεως ἢ προστασίας, ἀλλὰ πλήρης σθένους καὶ αὐτοτελευτησίης, εἰς Γαλάζιον τῆς Ῥουμανίας, ἐνθα ἀποδυθεὶς θαυμάλιος εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ κερδίου Ἐργοῦ, δὲν ἐβροάδυνε διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτοῦ νοημοσύνης, ῥ' ἀναδείξῃ τὸν οἶκον καὶ τ' ὄνομα αὐτοῦ τετιμημένον καὶ σεβαστόν. Ἀξιοθαύμαστος καὶ ἀκαταπύνητος ἐνεργητικότης, ἀληθὴς φρονιμότης καὶ ἀφοσίωσις πρὸς τὸ ἔργον του, ταχέως ἐπέσπευαν διὰ πλήρους ἐπιτυχίας τὴν αὐτόθι δρᾶσιν τοῦ **Ν. Καλαμάρη**, ἐνωρίτατα μεταξὺ ὅλων τῶν ἐν Ῥουμανίᾳ ἐμπορευομένων, ἀναδειχθέντος καὶ ἐπιτυχέστατα συνεχιζόντος τὰς ὅλας μεμετρημένας καὶ συνετὰς αὐτοῦ ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, ἐν αἷς διέλαμπε πάντοτε ὁ πόθος τοῦ καλοῦ, στεφανοῦμενος ὑπὸ τῆς τιμωτέρας ἐργασίας.

Ἐν τῇ ξένῃ διαβίων ὁ **Ν. Καλαμάρης**, δὲν ἔθαπεν ἐν τῇ γενναίᾳ ψυχῇ του τὰ αἰσθήματα καὶ τὸν ἔρωτα, δὲ ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τῆς ζωῆς του, ἡ πρὸς τὴν πατρίδα προσήλωσις καὶ ἀγάπη, ἀλλὰ πάντοτε ποικιλοτρόπως, καὶ ἄνευ τοῦ συνήθους παρ' ἡμῖν θορύβου, συνέτρεχε καὶ εὐηργεῖται πρακτικώτατα τὰ ἄτομα μόνον, ὅσους ἐγνώριζεν ὅτι διὰ τῆς πρὸς τὸ ἄτομον ἐνεργείας, πληθύνεται ἡ φάλαγξ τῶν ὑποσχομένων τι ἐν συνόλῳ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὑπὲρ τῆς κοινωνίας, ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας, καὶ ἀείποτε συνεισέφερον εἰς ἀπώας τὰς κατὰ καιροὺς παρουσιασθείσας ἀνάγκας τοῦ Ἐθνους, πολλὰ πλειότερα, τῶν ἄλλων ἐν Ῥουμανίᾳ Ἑλλήνων καὶ δι' τῶν πολλῶν ἐμπορευμάτων αὐτοῦ. Εἰς τὰς ἐκαὶ Σχολὰς καὶ τὰ Κοινωνικὰ κατὰ στήματα πλέον ἢ ἀπᾶς ἐχορήγησε γενναίαν ἀρωγὴν. οὐδεὶς δὲ θὰ λησμονήσῃ τὴν μεγάλην φιλοπατρίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν, ὅστις περὶ τὸ ὄνομά του ἀνέπτύχθη, καθὼς καὶ τὴν πατριωτικὴν συγκίνησιν, ἣτις συνεκλόνησε τὰς καρδίας τῶν

παρασιάντων πρωίαν τινά τοῦ 1878 ἐν Βραΐλα, καθ' ἣν ὥραν, μέσῳ ἀπείρου πλήθους καὶ ἀκρατήτου ἀγαλλιάσεως ἀπῆρε τὸ ιδιώκτητόν του ἀτμόπλοιον «**Δύο Φίλοι**» κατὰ μέστον ἐθελοντῶν. Ἦτον ἡ μετὰ τὸν Ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον καὶ τὴν συνθήκην τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἐποχὴ, μόνος δὲ ὁ **Ν. Καλαμάρης**, ἐξ ὅλων τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων, ἀνέλαβεν ἐξ ἄγνου πατριωτικοῦ αἰσθήματος, νὰ μεταφέρῃ τοὺς ἐκ Ῥουμανίας ἐθελοντὰς διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλίας δωρεάν, καὶ μόνος αὐτὸς παρέ-

❀ **ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΛΑΜΑΡΗΣ** ❀

(Κατὰ παλαιάν φωτογραφίαν)

ἔσχεν εἰς αὐτοὺς τὰ πάντα, ἐν ἀγαστῇ μετριοφροσύνῃ ἀποποιηθεὶς μετέπειτα καὶ τὴν ἀπονομὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ παρασήμου διὰ τὴν πατριωτικωτάτην αὐτοῦ ὑπηρεσίαν ταύτην, ἣν εὐτόλμως καὶ διὰ μεγάλων θυσιῶν ἐπετέλεσε, παρὰ τὰ ποικίλα αὐτοῦ ἐμπορικά συμφέροντα καὶ τὸν φόβον ἐκ τῆς Τουρκίας, ὅστις τοὺς πάντας ἐνέπνεε, καθόσον σπουδαιόταται μετ' αὐτῆς συνέδεον τοὺς ἐμπορικαὶς σχέσεις. Ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀθήναις εἰς μεταγενεστέρως ἐποχὰς ὁ χρησιμότητος ἀνὴρ ἀπεποιήθη τὴν τιμὴν, ἣν διὰ τῆς γαίς εἰς μεταγενεστέρως ἐποχὰς ὁ χρησιμότητος ἀνὴρ ἀπεποιήθη τὴν τιμὴν, ἣν διὰ τῆς ἀπονομῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ παρασήμου, ἐπροθυμοποιεῖτο ἡ Πολιτεία νὰ ἐκδηλώσῃ αὐτῷ,

θεωρῶν ἀνέκαθεν ὥς τι πολὺ ὑψηλότερον ἀφ' ὅσον σήμερον θεωρεῖται, τὴν τιμητικὴν ταύτην διάκρισιν.

Ὁ **Ν. Καλαμάρης** ἐπαυλῶν εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 1884, ἐπρωτοστάτησε καὶ δυνάται τις εἰπεῖν, ὅτι δικαίως κατεριμνήθη εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν προοδευτικῶν σκαπανέων, οἵτινες συνέτεινον ἐξαιρέτως εἰς τὴν καλαισθητικωτέραν ἀναβίωσιν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Μὴ ἀναμιχθεὶς πατελῶς εἰς τὴν πολιτικὴν, καίτοι πλειστάκις ἐπεξητήθη ἐπιμόνως ἡ συνεργασία του, οὐδ' εἰς τοὺς οἰκονομικοὺς ἐκείνους συνδασμούς, οὓς ἄλλοι μετεχειρίσθησαν πρὸς κερδοσκοπίαν, δὲν ἔμεινε καὶ ἐνταῦθα ἀργός, οὐδ' ἀδιάφορος πρὸς τὴν ἀναγεννωμένην οἰκονομικὴν κίνησιν τοῦ τόπου, ἀπεχθανόμενος δὲ πάντοτε τὴν πρὸς τὸ θεαθῆναι φιλανθρωπίαν, πολλὰκις καὶ τῆς πείρας καὶ τοῦ πλοῦτος αὐτοῦ ἔκαμνε χρῆσιν πρὸς ἐπίσχυτον κοινωφελῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ὄντως χρησίμων σκοπῶν. Καὶ ἀποκομίζων ὡς ἔπαθλον τῶν ἀγώνων αὐτοῦ ὁ **Ν. Καλαμάρης** τὴν δημοσίαν τιμὴν, ἀπέθανεν αἰφνίς ἐν Ἀθήναις τὴν 10ην Σεπτεμβρίου 1901, καταλιπὼν εἰς τὸν ἄριστον μεμορφωμένον νῆόν του, τὸν ἔγκριτον νῦν πολιτευτὴν καὶ διαπρεπὴ φίλον Συνεργάτην τῆς «**Ποικίλης Στοᾶς**» κ. **Ἰωάννην Καλαμάρην**, τὸ παράδειγμα τῶν ἀρετῶν του, ἐν αἷς φωτεινῇ παραμένει ἡ κληρονομία ὀνόματος, ὅπερ περιβάλλει διὰ τῆς εἰλικρινοῦς στοργῆς τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἡ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ συμπαθοῦς ἐκείνου συμπολίτου ἡμῶν, οὗ ἡ εὐγενὴς καρδιά ὑπῆρξε πηγὴ ἀληθοῦς εὐπραγίας, ἀποστερηθεῖσα ἐνὸς τῶν ἐκλεκτοτέρων μελῶν τῆς.

 ΣΟΙ ἀπὸ τοῦ βίου τῶν ἐκλειψάντων θέλετε νὰ συγκομιῆσθε ὑποδείγματα, τὴν ζωὴν ὑμῶν παραδειγματίζοντα, ἀπενίστατε εὐλαδῶς τὴν ἰδιόζουσαν μορφήν τοῦ τιμημένου αὐτοῦ πρεσβύτου. Εἰργάσθη καὶ ἐμόλγησεν ὑπὲρ τῆς Ἐπιστήμης καὶ τὴν γενναίαν καρδίαν αὐτοῦ καὶ τοὺς διὰ παντός ἀποπτάντας εὐγενεῖς λογισμούς του διέθεσεν ὑπὲρ τῆς Πολιτείας, εἰς τὴν πατρίδα δ' ἡμῶν, ἐνθα πᾶσα ἀμφίβολος ἀξία καὶ σαλευομένη συνειδήσις ἀνευρίσκει ἡμῶντας διὰ τῆς εὐκόλου διασαλπίσεως, ἡ δὲ κατὰ χρείας τῶν μεγαλορρόμων λόγων ἀποβαίνει τὸ κοινὸν θυμίαμα πρὸς πᾶσαν μετριότητα καὶ κυρίως αὐτήν, δύσκολον εἶναι ν' ἀνεύρη τις τοὺς προσήκοντας χαρακτηρισμούς εἰς παράστασιν τοῦ βίου ἀνδρῶν ἀληθῶς ὑπερόχων, οἷος ὁ **Δημήτριος Ι. Χατζόπουλος**, δίχως νὰ ὑπολειφθῇ ὅτι ἐλάσσονα τοῦ πραγματικοῦ λέγει.

Ἐξῆσεν, ὅπως εἰς ὀλίγους θνητοὺς δέδοται ὑπὸ τῆς μοίρας νὰ ζῶσιν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. Ἐξῆσε μὲ τὴν ἱεράν ἐμπνευσιν, τὴν ἁγίαν ἀγάπην τῆς Πατρίδος καὶ μὲ τὸ ἰδανικὸν αὐτὸ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸν νοῦν ἡγωνισθῇ παιδιόθεν τὸν πολυμορφον ἀγῶνα τοῦ βίου, εἰς ὃν μετὰ διακαοῦς ζήλου καὶ παραδειγματικῆς ἐγκρατείας ἀφιέρωσε τὴν ὥραιαν αὐτοῦ ζωὴν ὑπὲρ τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Κοινωνίας. Διότι ὁ **Δ. Χατζόπουλος** καὶ ὡς ἐπιστήμων καὶ ὡς ἰδιώτης ἦτον ἀπὸ τοὺς σπανίους ἐκείνους χαρακτήρας, οἱ ὅποιοι δὲν γεννῶνται ἀνὰ πᾶσαν ὥραν καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Οἷος ὑπῆρξεν ὡς ἐπιστήμων, τοιοῦτος ἦτο καὶ ὡς ἄνθρωπος. Δὲν δύναται τις νὰ χωρίσῃ τοῦτον ἐκείνου. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς τοῦ σταδίου του νεανίας ἐνθουσιώδης, ἔχων ἐν αὐτῷ τὸ ἱερὸν τῆς Ἐπιστήμης πῦρ, ἀφωσιώθη εἰς ταύτην. οὐγί, ὅπως καρπωθῇ πλοῦτον καὶ ἀποκτήσῃ ἀξιώματα. Ἄλλ' ἀγόμενος ὑπὸ τῆς ἰδέας νὰ φανῇ μόνον ἐν τῷ κύκλῳ του ὡφέλιμος εἰς τὴν Κοινωνίαν. Καὶ ἡ φιλόνητος Ἐπιστήμη ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ εὗρε τὸν μᾶλλον ἀφροσιωμένον αὐτῆς μύστην καὶ αἱ γιλιὰδες τῶν ἀνθρώπων, οὓς ὡς ἐπιστήμων διέσωσε καὶ ἐδώρησεν εἰς αὐτοὺς τὴν ζωὴν, καὶ ἡ παροιμιώδης εἰλικρίνεια καὶ ἀγαθότης, ἥτις τὸν ἐχαρακτήριζε καὶ οἱ μεγάλοι πατριωτικοὶ πόθοι, οἵτινες τὸν ἐνέπνεον, ἀποδεικνύουσι τὸν ἀληθῆ ἐπιστήμονα καὶ τὸν φιλόνητον ἄμα, ὅστις ὑψηλότεραν περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ ἔχων ἰδέαν, δὲν ἐθεώρει τὴν Ἱατρικὴν ὡς ἐπαγγελματικὴν βιοποριστικὴν μόνον. ἄλλ' ὡς σκοπὸν συντελοῦντα εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὠραιότερων ἐκείνων ἰδεῶν, ὧν δυστυχῶς οὐγί ἄφθονα ἀπομένουσι τὰ παραδείγματα εἰς τὴν ἀδιάπλαστον ἀκόμῃ Ἑλληνικὴν Κοινωνίαν.

Γόνος μιᾶς ἐκ τῶν ἀρχοντικωτέρων οἰκογενειῶν τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων, ὧν τὰ μέλη προσήνεγκον ὑψίστας ἐκδουλεύσεις πρὸς τὸ "Ἔθνος διὰ τε τοῦ πλθύ-
του αὐτῶν καὶ τῶν ποικίλων προσωπικῶν ὑπηρεσιῶν των, ἐγεννήθη ἐν Κερπινῇ
τῶν Καλαβρύτων κατὰ τὸ 1821, ὀλιγίστας ἀκριβῶς ἡμέρας πρὸ τῆς 25ης Μαρτίου,
καθ' ἣν ὁ πάππος αὐτοῦ **Ἀνδρουῦτσος** μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων καὶ ἀρματο-
λῶν τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων ἀνύψουν τὴν σημαίαν τῆς ἀπελευθερώσεως ἐν
Ἀγίᾳ Λαύρᾳ. Διαφυγὼν τοὺς κατὰ τὸν ἐνδοξον ἐκείνον ἀγῶνα κινδύνους ὁ **Δη-**

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ι. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

μῆτριος Ι. Χατζόπουλος ἐν τῇ ἱστορικῇ Μονῇ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. ἔνθα
ἡ οἰκογένειά του εἶχε καταφύγει, καὶ διδαχθεὶς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα παρὰ
τοῦ ἐπιφανοῦς διδασκάλου τοῦ Γένους **Κοῦμα**, ἀπεστάλη εἰς Ἑσπερίαν πρὸς ἑρ-
τιαν σπουδὴν τῆς Ἱατρικῆς Ἐπιστήμης. Μετὰ λαμπρὰν πενταετὴ σπουδὴν
ἀννηγορεύθη Ἀριστοῦχος Διδάκτωρ τοῦ ἐν Πίζῃ τῆς Ἰταλίας ἀκαζόντος τότε
Πανεπιστημίου καὶ ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς Παρίσιον ἔνθα, τριετίαν ὁλόκληρον
ἐν ταῖς αὐτῇ Κλινικαῖς διανύσας καὶ μετ' ἀπαραιρέτου ἀφοσιώσεως τελειο-
ποιήσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ εἰς τὴν θείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνην, κατήρ-
τισεν ἑαυτὸν ἄξιον, ἵνα τιμῇσθαι τὴν Ἐπιστήμην τῆς Πατρίδος αὐτοῦ. Κατὰ τὴν
ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐκεῖ ἡ πόλις ἐμαστιζέτο ὑπὸ τῆς γολέτας, ὑπῆρξε

παραδειγματική ή θέλοθυσία του ἀνδρός, ἐπιδειξαμένου αξιοθαύμαστον δραστηριότητα καὶ ἀτρόμητον θάρρος. Τῷ 1850 ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐγκατέστη χάριν τῶν συμπολιτῶν του καὶ τῆς μεγάλης περιουσίας του ἐν Αἰγίῳ, ἐν ἔτει δὲ 1852 συζευχθεὶς τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ προὔχοντος καὶ ἐπὶ πλοῦτος καὶ ἐμπορίᾳ φημιζόμενου **Ἀναγνώστου Ἀνδριοπούλου**, ὁριστικῶς ἀπῆλθεν ἐν Πάτραις τῷ 1853, κατὰ θερμοτάτην παράκλησιν ἀρίστων ἐκεῖ οἰκῶν, ὅπου καὶ μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ ἐξήσκησε τὸ μέγα αὐτοῦ ἔργον μετὰ μοναδικῆς ἐπιτυχίας καὶ ἐπιστημονικῆς δεξιότητος. Καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ **Δ. Χατζοπούλου** ἐν Πάτραις, διότι ἀκριβῶς ἡ εὐρυμάθεια καὶ ἡ ἐγκυκλοπαίδεικὴ αὐτοῦ μόρφωσις ἐθεμελίωσαν τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ φέρην καὶ ἀπέτέλεσαν τὴν ἐπιστημονικὴν μορφὴν τοῦ Ἀνδρός, ἥτις ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἐξ ἀληθοῦς ἀγάπης, τὴν θεραπείαν τῆς Ἐπιστήμης καὶ τὴν πεφωτισμένην μελέτην ὑπὲρ αὐτῆς δὲν ἀφῆκεν ἢ μετὰ τῆς ἐσχάτης πνοῆς.

Τῷ 1870 ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ πρόσκλησιν τῶν ἐκεῖ συγγενῶν αὐτοῦ καὶ χάριν εὐρυτέρας ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγελματός του. Καὶ ἐκεῖ πολυτίμως ἔδρασε κατὰ τὴν μεγάλην ἐπιδημίαν τῆς χολέρας καὶ ἀναλαβὼν ἐξ ἀληθοῦς πρὸς τὴν ἁξίαν αὐτοῦ ἐκτιμήσεως μεγάλην δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἡγήθη εὐθαρσῶς τῶν ἰατρῶν τοῦ Ὑγειονομείου καὶ ἐν μέσῳ ἀπείρων κινδύνων διεκρίθη διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ αὐταπάρνησιν καὶ τὴν βολίαν ἐπιστημονικὴν ἱκανότητα. Ὁ διάθερμος ὅμως πόθος τοῦ διαπρεποῦς ἐπιστήμονος, ὅπως ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταλίπῃ περιβλεπτόν ἐν Κωνσταντινουπόλει δόρασιν καὶ ζωὴν πλήρη ἀληθοῦς εὐδαιμονίας καὶ μεγαλειτέρων βλέψεων. Ἐκτοτε ἐν Πάτραις ὁ **Δ. Χατζόπουλος** διεδίωξε διαρκῶς, καὶ ὡς ἐπιστήμων ἀνήλθῃ εἰς τὴν περιωπὴν, ἣν ἐτήρησεν ἄχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπισυμβάντος ἐκεῖ τὴν 21ην Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1899. Καὶ ὡς μέλος καὶ Πρόεδρος τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου, καθ' οὓς χρόνους οὗτος ἐλειτούργει ἐνδελεχῶς, ὑπεστήριξε διὰ τῶν πολλῶν γνώσεών του πολλάκις ἐπιστημονικὰ ζητήματα, καὶ ὡς ἰατρὸς πανταῦ, ὅπου ἡ ἀνθρωπινὴ ὁδὴν τὸν ἐκάλει, παρέσχε τῆς Ἐπιστήμης τὸ βάλαμτον, καὶ τῆς βαθυγνώμονος αὐτοῦ πείρας τὴν πολύτιμον ἀρωγὴν, ἀνακουφίζων διὰ τῶν φώτων τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ἐπιβολῆς καὶ ἐπισίρων τὰς εὐλογίας καὶ τὴν γενικὴν εὐγνωμοσύνην, καὶ ὡς πατὴρ ἠτύχησε νὰ ἴδῃ περὶ ἑαυτὸν τέκνα διαπρέποντα ἐν τῷ σταδίῳ αὐτῶν καὶ ἀπολαύοντα τῆς ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως τῆς Κοινωνίας, ἐν οἷς ὁ παρ' ἡμῖν διακεκριμένος ἀνώτερος ἀξιοματικὸς τοῦ Πυροβολικοῦ καὶ προσφιλὴς φίλος τῆς «**Ποικίλης Στιᾶς**» κ. **Ἰωάννης Δ. Χατζόπουλος**.

Παντοσεὶνὴ εἰρήνη εἰς τὸν ὕπνον του.

Σ. Δ. Π. Σ. Ἀσμένως ἔναντι δημοσιεύομεν, ἀντὶ ἰδιαίτερου ἡμῶν σημειώματος διὰ τὸν πατριωτικώτατον καὶ χρησιμώτατον ἐκείνον Πολιτευτὴν **᾽Οθωνα Ι. Μακρυγιάννην**, τὴν ὀραιοτάτην Βιογραφικὴν μελέτην, ἣν διὰ τὴν «**Ποικίλιν Στιᾶν**» εὐμενῶς ἔγραψεν ὁ κ. **Μ. Σακελλαρίου**. Τὸ ὑπὸ πλῆσαν ἔποψιν περισπούδαστον τοῦτο ἄρθρον τοῦ ἐν Πάτραις διαπρεποῦς δημοσιογράφου καὶ γνωστοτάτου Κοινωνιολόγου, ὅπερ μὲ τὴν γλαφυρότητα καὶ ἀλήθειαν εἰκονίζει τὴν ζωὴν τοῦ **᾽Οθ. Μακρυγιάννη**. οὗ ὁ βίος συνδέεται πολυτίμως μετὰ τῆς Ἱστορίας τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἥς ὑπῆρξεν εἰς τῶν κυριωτέρων συντελεστῶν καὶ παραγῶν ἰσχυρὸς, ἀποτελεῖ ἐν ταῦτῳ καὶ ἐξαίρετον μελέτημα, ἄξιον ἰδιαζούσης σημασίας καὶ ἀναγνώσεως.

ΤΟΥ ΘΕΩΝΟΣ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ ἡ φυσιογνωμία δὲν ἦτον ἐκ τῶν συνήθων.
 "Ὅλος τὸν ὁ βίος συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ ἔθνους κατὰ-
 στασιν. Ἐδρασεν ὑπὸ δύο Βασιλείας καὶ ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς πολιτικῆς
 σκηνῆς ὑπὸ δύο ἀντιθέτους μορφάς

ΘΕΩΝ Ι. ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Ὀθωνος ἐκπροσωπεῖ τὴν ἀντίδρασιν, τὴν ἄρρησιν, τὴν ἀνατροπὴν. Ὑπῆρξεν ἐπαναστάτης.

Ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Γεωργίου τὸ ἔργον τοῦ ἦτο θετικόν, δημοεργικόν, συντηρητικόν. Ὑπῆρξε Βουλευτής, Πολιτενόμενος.

Ι. ΑΡΣΕΝΗ: ΜΙΧ ΡΑΦΑΗΛΟΒΙΤΣ "ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ,"

Ἐγενήθη ἐν Ναυπλίῳ τὴν 1 Μαρτίου 1833 κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ἡρωϊκώτερας ἐποχῆς καὶ ἠρδωθή κατὰ τὴν αἰσθηματικωτέραν περιόδον τῆς Ἑλλάδος. Τὸ Ναυπλίον ἦτο τότε ἡ πρωτεύουσα τοῦ νέου Βασιλείου, καὶ ἐκεῖ εἶχε ἀνθροῦσαι ὅλη ἡ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ γενεὰ τῶν γιγάντων, ἡ ὁποία ἔθραυσε τὴν Ὀθωμανικὴν δύναμιν καὶ ἐδημιούργησε τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον. Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐξόχου αὐτοῦ περιβάλλοντος ὀφείλεται ἡ ἀγρότης τῶν αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα ἐξεδήλωσεν ἐν τε τῷ ἰδιωτικῷ καὶ τῷ πολιτικῷ τον βίῳ. Ὅλοι οἱ πολιτικοὶ καὶ κοινωνικοὶ ὄροι ὑπὸ τοὺς ὁποίους εἶδε τὸ φῶς, τῷ δύνοντι λαμπρὸν τὸ στάδιον τῆς πολιτικῆς ζωῆς. Ὁ πατὴρ του, ὁ Στρατηγὸς **Ι. Μακρυγιάννης**, ἦτον ὁ ἀπαράμιλλος ἥρως τῶν κοιλάδων τοῦ Ἀργους μετὰ τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ στρατηγικὴν ἰδιοφυίαν καὶ γενναϊότητα καὶ μετὰ τὴν θανάσειαν τον τόλμην ἐντὸς τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἐπὶ τῶν Τούρκων πολιορκίαν αὐτῆς. Ἡ μήτηρ του, ἡ **Αἰκατερίνη Σκουζέ**, ὡς ἐκ τῆς λαμπρότητος τοῦ γένους, τῷ ἐξησφάλισε τὸν συμπολιτῶν τῆς Ἀθηναίων τὴν συμπαθείαν. Αὐτὸς ὁ Ὀθων ἦτον ὁ πρῶτος καὶ ὁ μόνος βαπτιστικὸς τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος. Ὑπὸ τοιοῦτον λαμπρὸν οἰωνὸν ταχέως θὰ κατέκτα τὰ ἑνυστα πολιτικά ἀξιώματα. Ἀλλ' ἄλλαι πολιτικαὶ περιστάσεις τὸν παρηκολούθησαν δυσμενῶς εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης χαρᾶς τοῦ ἐφηβικοῦ τον στυδίου.

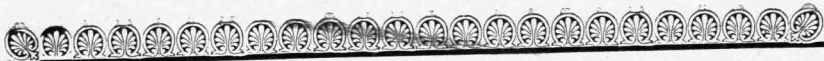
Ὁ Πατὴρ του μετὰ φρόνημα γενναῖον, μετὰ θέλησιν ἄκαμπτον καὶ μετὰ φλέγονσαν φιλοπατίαν, ἐντέλλει πάντοτε εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὸ πολιτικὸν σύστημα τῆς Βασιλοκρατίας. Τὸ ἔθνος ἀλήθει ἐπιμόνως παρὰ τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος θεομῶν ονταγματικούς, τοὺς ὁποίους ὁ Ἡγεμὼν ἀπόθει μετ' ἴσης καρτερικότητος. Ὁ Στρατηγὸς **Μακρυγιάννης** ἦτο Συνταγματικός. Αὐτῆς ὥρας καὶ ἐπιβλητικῆς τον μορφῆς, διὰ τῆς λάμπους τῶν ἡρωϊκῶν τον κατορθωμάτων, ἐνήσκει ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συγχρόνων τον πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀνδρῶν ἐπιρροὴν ἰσχυράν. Αὐτὸς ἐπῆρξεν ἡ γνῆ καὶ τὸ κέντρον ὅλων τῶν ὁπαδῶν τῶν ονταγματικῶν ἐλευθεριῶν. Αὐτὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην, καθ' ἣν ἡ νεαρὰ Βασιλεία ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς Βασιλικῆς λόγχης καὶ συνεκέντρον δύνει ἀπεριόριστον, ἀπαιτεῖτο ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ δόσεως.

Καὶ ὁ στρατηγὸς **Μακρυγιάννης** ἦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν τέκνον τῆς πόλεως καὶ τῆς δόσεως.

Αὐτῆς οννεργασίας τον μετὰ τοῦ στρατηγοῦ **Δ. Καλλέργη** παρεσκεύασε τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν τῆς Γ' Σεπτεμβρίου τοῦ 1844 καὶ ἀφῆρπασε παρὰ τοῦ Βασιλέως τὸν Συνταγματικὸν Χάρτην. Τὸ πολιτικὸν τοῦτο γεγονός ἐπέδρασε δυσμενῶς ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ μέλλοντος τοῦ **Ὀθωνος Μακρυγιάννη**. Ὅλοι οἱ εὐμενεῖς ὄροι, τοὺς ὁποίους ἐδημιούργουν τοῦ Πατρὸς αἱ πολεμικαὶ δάφναι, τοῦ Μητροικῶ γένους ἡ κοινωνικὴ δύνει καὶ ἡ Ἡγεμονικὴ τον βάπτεις ἀντεστράφησαν καὶ ἀνέστράφησαν. Μόλις ἦβον ἦτο θῆμα τῆς πολιτικῆς τοῦ πατρὸς ονγκροῦσεως πρὸς τὸ τότε καθεστὼς πολιτικὸν σύστημα. Ὁ βίος τον ἐκτελίσσεται ὄχι πλέον μετὰ τῶν γλυκερῶν μειδιαμάτων τῆς τύχης καὶ τῶν εὐμενῶν περιστάσεων, ἀλλ' ἐπωδίνως. Δὲν θὰ βαδίση πλέον ἀκόπως καὶ ἐλευθέρως. Ἡ ὁδὸς τῆς πολιτικῆς θὰ τῷ καταστῇ ἀργαίκα, αὐτὸς δ' εἶναι προσωρισμένος νὰ τὴν διανύσῃ μετὰ τὸ μάρτυρος τὴν ἀγωνίαν καὶ μετὰ καρτερικότητος τὴν θανάσειαν.

Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1844 ἦτοι ἐνδεκαετής, εἰσῆλθῃ εἰς τὴν Στρατιωτικὴν τῶν Εὐελπίδων Σχολὴν μετ' ἄλλων νέων, οἵτινες ὡς αὐτὸς, ἔφερον τὰ ἐνδοξα ὀνόματα τῆς Ἐπαισάσεως τοῦ 1821. Ἀλλ' ἡ Σχολὴ ἐνεκα στάσεως τῶν μαθητῶν διελύθη. Μετὰ τὴν ἀνασῆτασιν αὐτῆς ὁ Ὀθων ἐξηκολούθησε τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ ἐκπαίδειαν. Ἀλλὰ δὲν ἦτο περσομένην νὰ ἐξέλθῃ ἀξιωματικός. Ἡ νεαρὰ Βασιλεία μετὰ τὴν ἐγκαθίδουσαν τοῦ Συντάγματος καθιέρωσε προσωπικὴν πολιτικὴν. Εἰς τὸ μέτρον τοῦτο προβαίνει ὅλα τὰ πολιτικὰ οστήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξερχονται ἐκ τῶν σπλάγγων τοῦ ἔθνους, καὶ δὲν εἶναι αὐτὰ οἱ δημιοργοὶ τῆς ἐθνικότητος καὶ τῆς ἐπάξεως τῶν λαῶν. Ἀμα τὸ Βασιρικὸν σύστημα ἐβασίσθη ἐπὶ εὐνοούμενων, αἱ οντέπειτα ἦσαν πρόβηλοι. Ὁ **Μακρυγιάννης** δὲν ἠδύνει νὰ ἐλθῇ θέον ἐντὸς αὐτοῦ, ὡς ἐκ τῆς καταγωγῆς τον, διότι ὁ πατὴρ τον πάντοτε ἐπεβλέπετο καὶ παρηγωνίζετο

ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος συστήματος. Ἡ δρᾶσίς του ἐν τῷ Στρατῷ ἐκρίθη ἄρα ἀσύμφορος καὶ ἐπικίνδυνος καὶ τὸ 1852, τὸ τελευταῖον τῆς ἀποφοιτήσεως ἔτος, ἀπεβάλλετο τῆς Σχολῆς, καθ' ὃν χρόνον ὁ πατὴρ ἐκ τῆς πολλῆς δυσμενείας ἐνεπλέκετο εἰς σκληρὰν καὶ ἀπὴν καταδωξίν.

Ὁ Ὅθων ἐξηκολοῦνθη τότε τὰς νομικὰς του σπουδὰς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἰδιωτεύων καὶ τῶν οἰκιακῶν του πραγμάτων ἐπιμελούμενος.

Κατὰ τὸ 1858 ἤρξατο ἡ πολιτικὴ ἀντίδρασις κατὰ τῆς δικαστικῆς πολιτικῆς τοῦ Βασιλέως Ὅθωνος. Ἐν τῷ ὄργασμῳ δὲ ἐτάρασσε τῆς νεολαίας τὸ πνεῦμα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν δευτέραν, τὴν πλήρη πολιτικὴν ἐνθουσιασμόν καὶ αἰσθημάτων γενναίων, ἡ πόλις τῶν Ἀθηρῶν ἦτο πολιτικὸν ἡφαίστειον ἑτοιμον ν' ἀναρρόβῃ τὴν ἐπαναστατικὴν του λάβαν. Νεοὶ εὐτολμοὶ καὶ γενναῖοι ἐσχημάτιζον πολιτικὰς ἐταιρείας καὶ συνεδρόντο ἀρόχως δι' ὅρκων σιγασμοτικῶν.

Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐποχὴ τῶν **Σκιαδικῶν**. Ὅλη ἡ νεότης τῶν Ἀθηρῶν ἐνεφανίσθη δημοσίως φέρονσα ψαθίνους πύλους ἐγγωρίους μὲ ταυρίας τοῦ ἐθνικοῦ χρώματος. Τὸ ἄτοπον τοῦτο γεγονός ἦτον ἡ πρώτη ἐξωτερικέσις τοῦ Ἑπαναστατικοῦ πνεύματος.

Μεταξὺ τῶν ἀμεύλικτων νέων, οἵτινες ἐπεδίωκον μετὰ θαυμασίας ἐπιμονῆς τὴν πολιτικὴν μεταβολήν, ὁ **Ὅθων Μακρυγιάννης** εἶχε πρωτεύονσαν θέσιν. Αἱ πατρικαὶ ἐκδουλείσεις τῷ παρεῖχον δικαῖωματα ἐπὶ τῆς πολιτικῆς δράσεως. Ἡ πρόσφατος τοῦ πατρὸς καταδωξίς τῷ ἐγένων θεομῆς συμπαθείας καὶ τοῦ ἡθους ἡ εὐγένεια καὶ τῆς καρδίας ἡ ἐδύτης ἐνέπνεον εἰς τοὺς ὁμηλικούς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφοσίωσιν. Τὸ εὐγενές του παρῶστημα καὶ τῆς μορφῆς τὸ κάλλος εἶχε θαυμαστὴν ἐπιβολήν καὶ μόνος αὐτὸς μετὰ τῆς ζωηρᾶς ἐκείνης νεότητος ἐκαλεῖτο—ὁ **ὠραῖος Ἑπαναστάτης**.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1862 ἐξήστραφεν ἐν Ναυπλίῳ ἡ λεγομένη Ναυπλιακὴ Ἑπανάστασις. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ὅθωνος, ὅπως προλάβῃ τὴν γενικὴν ἔκρηξιν ἐν αὐτῇ τῇ πρωτενοῦσῃ προέβη εἰς τὴν σύλληψιν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει κορυφαίους τῆς Ἑπανάστασεως. Ὁ **Ὅθων Μακρυγιάννης** συνελήφθη ἐκ τῶν πρώτων καὶ ἐφυλακίσθη μετὰ τοῦ **Ἐπαμεινώνδα Δεληγεώργη, Δ. Καλλιφρονᾶ** καὶ ἄλλων πολιτευομένων. Ἀλλ' ἀσθενήσας ἐκ βρογχοπνευμονίας μετηνέχθη ὑπὸ φρονῶν εἰς τὸ πολιτικὸν Νοσοκομεῖον **Ἑλπίς**.

Ἡ Ἑπανάστασις τοῦ Ναυπλίου μετὰ τολμηρὸν ἀντίστασιν κατεπνίγη ἐν τῷ αἵματι καὶ οἱ ἐγκαθειγόμενοι πολιτικοὶ συνωμόται ἀπληνθερώθησαν δι' ἀμνηστίας, καὶ μετ' αὐτῶν ὁ **Ὅθων Μακρυγιάννης**.

Ἀλλ' ἂν ἡ Ἑπανάστασις τοῦ Ναυπλίου κατεστάλῃ, δὲν ἀνεστάλῃ ὅμως καὶ τὸ Ἑπαναστατικὸν θεῦμα. Βεβαίως πολλοὶ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν περιώριζον τὴν κατὰ τοῦ Βασιλέως Ὅθωνος ἀντίδρασιν εἰς ἀπλήν τοῦ συστήματος μεταβολήν, εἰς ἐπέκτασιν μόνον τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν. Ἀλλ' ὁ **Ὅθων Μακρυγιάννης**, ὅπως ὁ **Δεληγεώργης** καὶ ἄλλοι ὁμόφρονες, ἔθετε πρὸ αὐτοῦ τὸ ζήτημα ἀκέραιον.

«Ὁ Βασιλεὺς Ὅθων καὶ ἡ Ἑλλάς δύνανται νὰ συντηρῶσιν;»

Καὶ ἡ ἀπάντησις ἐδίδετο εὐκόλος. — Ὁχι.

Τὸ ἐγγένημα ἄρα τὸ ὦθει μέχρι τῶν ἄκρων. Ἐν τῷ ἐπαναστατικῷ του πνεύματι καμμία θέσις δὲν ὑπῆρχε πρὸς συνθηκολόγησιν, οὐδεὶς συμβιβασμός. Ἐξεπροσώπει τὴν Ἑπανάστασιν πλήρη, τελείαν, ὀρίστην. Διὰ τοῦτο ἀνέπτυξε δράσιν ἀκαταγώνιστον. Ὁ ἥλιος τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1862 ἔδνε καὶ ἡ μοιραία νύξ καθ' ἣν θὰ συνετοίβητο ἓνας θρόνος καὶ θὰ ἐξεσχίζετο μία βασιλικὴ πορφύρα ἐξήπλον ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος τὰς πτερυγὰς αὐτῆς. Πᾶσα στιγμή ἦτο κρίσιμος καὶ τὰ πνεύματα πάντων ἐταλαιπύοντο μετὰ τὸν φόβον καὶ τοῦ δισταγμοῦ. Ὁ **Μακρυγιάννης** ἔσθη ἀτρόμητος, ἐνῶ εἶχε πολλὰς ἀφορμὰς νὰ φοβηθῇ. Μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν συνωμοτικῶν οἰκῶν ἡ Κυβέρνησις μόνον τὸν οἶκον τοῦ **Μακρυγιάννη** εἶχε περικυκλώσει διὰ στρατιωτικῆς φρουρᾶς. Ἐν τῷ οἴκῳ, ὅστις περιεῖχεν ἐντὸς του τὸν στρατηγὸν **Μακρυγιάννην**, ἦν λέοντα, ἦτον ἐπίφοβος. Ἡ Κυβέρνησις εἶχε δίκαιον, διότι ἦτον ὁ οἶκος τῆς ἀποφασιστικότητος.

Καὶ τῷ ὄντι. Ἀτάραχος πρὸ τῆς στρατιωτικῆς φρουρᾶς ὁ νῖδος Μακρυγιάννης ἀνέρόνυγε τὸν κῆρον καὶ κατέφερε πρῶτος τὸ μοιραῖον κτύπημα. Διακόσιοι ἄνδρες,

οὓς εἶχε συγκεντρώσει ἐντὸς τοῦ οἴκου του ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν ἔξωσαν τοὺς πρώτους πυροβολισμοὺς. Ἐνας ἀδιάκοπος βόμβος πυροβολισμῶν ἐπλήρωσεν ἀμέσως τὸν οὐρανὸν καὶ ὁ ἐπαναστατικὸς δονισμὸς ἐκλόνησεν ὅλην τὴν πόλιν.

Ὁ τριακονταετής θρόνος τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος ἀντερέπετο διὰ παντός....

Μοῖρα τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων παράδοξος!

Ὁ Ὁθων Μακρυγιάννης ἦτον ὁ πρῶτος, ἦτο καὶ ὁ μόνος βαπτιστικὸς τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος. Τὸν ἐβάπτισε μὲν ἐπάτησε τῆς Ἑλλάδος τὸ ἔδαφος. Τὸν ἐκάλεσε διὰ τοῦ ἰδίου του ὀνόματος. Τὸ βάπτισμα τοῦ Μακρυγιάννη ἐθεώρησεν ἀπαρχὴν ἀσφαλείας τοῦ θρόνου, καὶ ἤλπισεν, ὅτι τὸ ὄνομα Ὁθων θὰ ἐγενικεύετο ἐν Ἑλλάδι!

Ἄλλ' ὁ πρῶτος βαπτιστικὸς ἔρριπε τὸν πρῶτον πυροβολισμὸν, ὅστις κατέθρανε τοῦ Ἀναδόχου τὸν χρυσοποικίλον θρόνον. Τὸν θρόνον μόνον, τὸ Στέμμα ὄχι. Τὸ Στέμμα τὸ διέσωσε, καὶ σήμερον διαφνύσσεται τοῦτο ἀκέραιον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Χρήστου Μακρυγιάννη, Συνταγματάρχου τοῦ Μηχανικοῦ.

Ἡ μεταπολίτενσις τοῦ Ὀκτωβρίου ἤνοιγεν οὕτω τὰς πύλας τῆς πολιτικῆς εἰς τὸν καταδικωμένον νέον τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος.

Μετὰ τὴν κατεδάφισιν καὶ τὴν ἀνατροπὴν τὸ πρῶτον ἔργον τῶν Ἐπαναστάσεων εἶναι ἡ τάξις, ἡ συντήρησις. Εἶναι νόμος ἀπαράβατος, ὅστις ἐφηρημόσθη ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ.

Μετὰ τὴν πρώτην βοήν τοῦ Ἐπαναστατικοῦ πυροβόλου εἰσέλασαν ἐξ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος δύο περίοπτον χιμάδες ἐνόπλιον ἀνδρῶν, φίλων πολιτικῶν τοῦ πατρὸς Μακρυγιάννη πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Ἐπαναστάσεως. Τοιαῦτα ἔνοπλα στίφη προσήλθον καὶ εἰς ἄλλους ἀρχηγούς. Τὰς δυνάμεις ταύτας ἕκαστος αὐτῶν ἐχρησιμοποίησε πρὸς τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως. Ἀνεῖν τοῦ μέτρου τοῦτον ἡ Ἐπανάστασις θὰ μετεβάλετο εἰς θέατρον καταστροφῆς καὶ ἐρειπίων.

Ἡ ἐπανάστασις ἐβάδιζε τὸν φρικτὸν τῆς δρόμον καὶ τὰ πολιτικὰ κόμματα διεμορφόντο. Οἱ Πεδνοὶ ἐτάχθησαν ἐπὶ τὸν Δ. Βούλγαρον. Οἱ Ὁρεινοί, ἐπὶ τὸν Ναύαρχον Κ. Κανάρεν.

Ὁ Ὁθων Μακρυγιάννης ἠκολούθησε τοῦ Δ. Βούλγαρου τὴν πολιτικὴν μερίδα, καὶ κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Φεβρουαρίου 1863, τὴν ὁποῖαν διενήργησαν οἱ Ὁρεινοὶ πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ Βούλγαρου καὶ κατὰ τὴν ἐμφύλιον ὤηξιν τοῦ Ἰουνίου, τὴν ὁποῖαν διενήργησαν οἱ Πεδνοὶ πρὸς ἀνατροπὴν τῶν Ὁρεινῶν, ὁ Μακρυγιάννης τὸν Δ. Βούλγαρον ἐπεστήριξε. Τὸ ἰδιάζον χαρακτηριστικὸν τοῦ γεγονότος τοῦτου εἶναι τοῦτο.

Ὅλη ἡ Ἐθνοφυλακὴ καὶ ὁ Ἀρχηγὸς αὐτῆς Π. Κορωνάιος ἐπεστήριξε τοὺς Ὁρεινοίς.

Ὁ Μακρυγιάννης Γραμματεὺς τοῦ Ἀρχηγοῦ μετὰ δύο λόγων τοῦ πρώτου Τάγματος τῆς Ἐθνοφυλακῆς, ὧν τὸν ἕνα δίδωκε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Θρασύβουλος, νεαρὸς δικηγόρος, ἐπεστήριξε τοὺς Πεδνοίς.

Ὁ κοινοβουλευτικὸς βίος τοῦ Ὁθωνος Μακρυγιάννη ἀρχεῖται ἀπὸ τοῦ 1865, ὅτε διενεργήθησαν αἱ πρῶται βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ ἐπὶ τὴν Βασιλείαν τοῦ Γεωργίου. Κατὰ τὸν βουλευτικὸν τοῦτον ἀγῶνα ἐξῆλθε νικηφόρος τῆς κάλπης ὑπερτερήσας τὸν δευτέρου ἐπονήφιον κατὰ χιλίας ψήφους καὶ καταπαλάσας τὸν Δ. Καλλιφρονά, ἰσχυρὸν κομματάρχην σχεδὸν μέγχοις ἀποκλεισμοῦ. Ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τῶν ἐκλογέων ἐφθασε μέχρι λατρείας.

Ἐκτοτε μέχρι τοῦ 1896 ἀνεδεικνύετο σχεδὸν διαρκῶς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς. Ἡ πολιτικὴ του ἐπιρροή εἶχε ὥζας βαθυντάτας, ὥς μαρτυρεῖ ἡ τριακονταετής ἐκλογικὴ του ἱστορία. Ἀπὸ τοῦτο ἀποδεικνύονται καὶ αἱ εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας ὀλίγισται ἀποτυχταί του. Κατὰ τὸ 1879 διηγωνίσθη μόνος ἀπέναντι ὅλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων, συνδρασμῶν καὶ τοπικῶν ἐπιρροῶν. Ἀπέτυχε μόνον δι' εἰκοσιπέντε ψήφων. Κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ 1885 ἀντεπάλασε μόνος ἐν μέσῳ τῶν λησσοδῶς συγκροτούμενων κομμάτων, τῶν Τρικυπικῶν καὶ Ἀηληγιαννικῶν. Ἠττήθη δι' ἑκατὸν μόνον ψήφων!

Ἄλλὰ τὴν ἦταν ἐπανάρθωσεν ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐκλογῆς τοῦ 1887, ἣτις διεξήχθη οὐχὶ ἐν τῇ στενῇ ἐπαρχιακῇ περιφερείᾳ, ἀλλὰ κατὰ τὴν εὐρείαν, τὴν Νομαρχιακὴν περιφέρειαν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος καὶ ὑπεστήριξεν ἐν τῇ Βουλῇ τὴν πολιτικὴν τοῦ **Χ. Τρικούπη**.

Ἐν τῶν γνωρισμάτων τῆς εὐγενοῦς του ψυχῆς, ἦτον ἡ εὐστάθεια τοῦ πολιτικοῦ του χαρακτήρος καὶ τῆς γνώμης τὸ ἀναλλοίωτον. Τὸ κόμμα τοῦ **Ἐπαμεινώνδα Δελνηγέωργη** κατ' ἀρχάς μόνος ἠρόθιμει εἰς τὰς τάξεις του ἐν τῇ Βουλῇ πέντε ψήφους, τὸν **Ἰωάννα**, τὸν **Καίτην** τῆς Ἀνδρον, τὸν **Γιολλδάδην** τῆς Εὐρυτανίας, τὸν **Ἀναγνωστόπουλον** τῆς Δωρίδος. Ἄλλ' ὁ **Ἰωὴν Μακρυγιάννης** ὡς Βουλευτὴς τῶν Ἀθηναίων προσέδιδε λάμπην εἰς τὸ κόμμα, τὸ ὅποτον κατόπιν διεπλάσθη μέγα κατὰ τὸ 1872.

Ἀμα τῷ θανάτῳ τοῦ **Δελνηγέωργη** τὸ κόμμα ἀπεφάσισε τὴν ἐν Μεσολογγίῳ ταφὴν τῆς καρδίας του. Ὁ **Ἰωὴν Μακρυγιάννης**, ὁ **Θ. Κανακάκης** Βουλευτὴς Πατρῶν καὶ τῖς ἄλλος ἐξελέγησαν ὡς ἀντιπρόσωποι συνφοδοὶ καὶ διερχομεῖς τῶν αἰσθημάτων τοῦ κόμματος κατὰ τὴν ἱερὰν καὶ συγκινητικὴν στιγμὴν, καθ' ἣν τὸ χῶμα τοῦ Μεσολογγίου θὰ ἐκάλυπτε τὴν καρδίαν τοῦ ὀητορικωτέρου ἀνδρὸς τῆς νέας Ἑλλάδος.

Ἡ μνήμη τοῦ **Δελνηγέωργη** διετηρήθη ζωηρὰ ἐν τῷ πνεύματι καὶ θερμῇ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἰωάννου. Μόλις μετὰ μίαν δεκαετίαν, τῷ 1887 ἠκολούθησε τὸ πολιτικὸν καρδιὰ τοῦ Ἰωάννου. **Χαριλάου Τρικούπη** μετὰ τῆς αὐτῆς πολιτικῆς εὐσταθείας. Μετὰ τὸν θάνατόν του οἱ πολιτικοὶ φίλοι τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς διεπλάσθησαν. Ὁ Ἰωὴν ἐγνωμάτευσεν ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ὑπὸ ἑνα ἀρχηγόν. Ἀλλ' ἀποτυχὼν ἐν τῇ γνώμῃ ἀπεκρίνθη.

Ὁ Ἰωὴν ἦτον εὐσταθής. Ἀλλὰ δὲν ὤθει τὴν εὐστάθειαν μέχρις ἐκμηδενίσεως τῆς ἠθικῆς τοῦ χαρακτήρος του ἀνεξαρτησίας. Ἀπέναντι τοῦ ἀρχηγοῦ ἦτο μόνον φίλος, ὁπαδὸς ὄχι. Ὅπως ἀπέναντι τῶν ἐκλογέων ἦτον ἀρχηγός, χωρὶς τῷ κοινωβουλευτισμῷ προσυμφερόντων. Ἡ γνώμη τοῦ **Χαριλάου Τρικούπη** ἦτο σαφὴς περὶ τοῦ **Ἰωάννου Μακρυγιάννη**, ὃν ἠγάπα καὶ ἐθαύμαζεν. Ἦτον ἐκ τῶν ὀλίγων Βουλευτῶν, οἵτινες δὲν διετάρασσον τὴν διοίκησιν μὲ ἀπαιτήσεις καὶ ἀξιώσεις χάριν κομματικῆς ἐπιρροῆς καὶ ἐπὶ βλάβῃ τῆς διοικήσεως. Ἐφάρμοξε τὴν ἠθικὴν ἐν τῷ κοινωβουλευτισμῷ. Ἡστάσις αὕτη παρέβλαπτε βεβαίως τὴν πολιτικὴν τὸν δύναν, ἀλλὰ τὸν ἐμεγάλυνε καὶ τὸν ἐλάμπρυνεν ἐν τῇ ἠθικῇ ἐκτιμῇ τῶν εὐγενῶν πνευμάτων. Εἰς τὸν λαμπρὸν αὐτὸν χαρακτῆρα διέβλεπόν τινες ἀγερωχίαν καὶ ἦθνος ὑπερηγάνειαν. Πλάνη μεγάλη. Ὁ Ἰωὴν οὐδὲ μίαν στιγμὴν ἠσθάνθη τὰ μάταια ταῦτα αἰσθήματα. Ὁ χαρακτῆρ τοῦ διεπλάσθη ἀφελέστατος καὶ ἀπλοϊκώτατος. Ἀλλὰ δὲν ἡννόει, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ὑπερηγήσῃ τὴν πολιτικὴν τὸν δύναν δι' ἐξεντελισμοῦ καὶ μικροτήτων ἀναρμύσεων εἰς τὸ πολιτικὸν τὸν ἀξίωμα καὶ ἀνατρεπτικῶν τῆς ἀληθοῦς ἀνθρωπίνης ἀξιοπροπέας.

Τὸ καθόλου πολιτικὸν τὸν φρόνημα ἔφευγεν εὐγενῇ εὐρώτῃ καὶ ἀληθείας δομίτητα. Καὶ ὁ πατήρ του καὶ αὐτὸς ἠρόθησαν πάντοτε εἰς σφαῖραν γενικωτέρων, μετ' αἰσθημάτων γενναίων. Καθ' ἣν ἐποχὴν τὸ ἐπάραιον δόγμα τοῦ αὐτοχθονισμοῦ καὶ ἐτεροχθονισμοῦ ἐλνμαίνοτο ἀποτροπαίως τὰς ἐνυησιότερας κορυφὰς τῶν πολιτενομένων, ὁ στρατηγὸς **Μακρυγιάννης** ἀντέδρασε κατὰ τῆς ἐθνοφθόρου ταύτης ἐθνικῆς διχοτομήσεως. Ἀντέδρασε ἐντόλμως ὑποστηρίζας πολλῶν ἐτεροχθόνων τὴν πολιτικὴν προαγωγὴν. Ἀντέδρασε φιλανθρωπικῶς ὑπογλυνάνας πολλῶν τὴν πικρίαν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀνήκουστος ἐκείνος καταδιωγμὸς διήγειρεν εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἀτιχῶν θυμάτων. Διὰ τῆς διαμαρτυρίας ταύτης διέχεε πλουσίαν τὴν ψυχικὴν μεγαλοπρέπειαν, τὴν ὁποίαν τόσῳ δαυμῷ εἰκόνοιεν ἡ ἐξωτερικὴ λαμπρότης τῆς μορφῆς καὶ τοῦ παραστήματος ἡ θαυμασία ἐπιβολή.

Εἰς αὐτὸ τὸ λαμπρὸν ἀστέρισμα τοῦ στενοῦ συνδέσμου τῶν ἔσω καὶ ἔξω Ἑλλήνων ὀφείλεται καὶ τοῦ Ἰωάννου ἡ ὀρθὴ ἀντίληψις περὶ τῆς ἀληθοῦς θέσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπέναντι τῆς Ῥωσσίας καὶ τοῦ Πανσλαβισμοῦ. Καθ' ἣν ἐποχὴν τὸ Ἐκκλησιαστι-

κὸν ζήτημα καὶ ὁ ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ φυλετικὸς ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων διήρχοντο λεληθότως τὴν πρώτην αὐτῶν περίοδον, ὁ **Ὁθων Μακρυγιάννης** εἶχεν ὠρίσμενὴν καὶ σαφῆ γνώμην. Τὸ ἐνδιαφέρον του ἦτο ζωηρὸν καὶ ἐνδελεχὲς καὶ ἀπεριφραστος ἐξεδηλοῦτο τὸ φρόνημά του. Ἦτον ἐκ τῶν ὀλίγων, οἵτινες ἐβλεπον, ὅτι ὁ φυλετικὸς ἀνταγωνισμὸς **διανεργεῖται ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλ'** ἐπίστανται, ὅτι ὁ ἐχθρὸς δὲν θὰ κτυπηθῇ ἐκεῖ. Θὰ κτυπηθῇ ἐν Ἀθήναις.

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διέβλεπεν ὁ **Μακρυγιάννης** τὸν φοβερώτερον πολέμιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὅταν κατὰ τὸ 1872 ὁ **Ἀλέξανδρος Λυκούργος** ἀρχιεπίσκοπος Σύρου, Θεολόγος δεινὸς καὶ πρωῒτος πολέμιος τῆς Πανοσιανιστικῆς πολιτικῆς προσεκαλεῖτο ἐν Κων)πόλει διὰ τὸ Βουλγαρικὸν Σχίσμα, ἡ ἐν Ἀθήναις Ῥωσικὴ διπλωματία ἀντέδρασε κατὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀνδρὸς μετὰ λύσεως. Ὁ **Ὁθων Μακρυγιάννης** φίλος πολιτικὸς ἐκ τῶν οἰκειοτάτων τοῦ τότε Προϋπουργοῦ **Ε. Δεληγεώργη** ἐπεστήριξε μετ' ἄλλων τὴν ἀποστολὴν τοῦ **Λυκούργου**. Ὁ **Δεληγεώργης** οὕτω κατέσχευεν ὅλης τῆς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀυλῇ ἀντιπράξεως καὶ ὁ **Λυκούργος** μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐτέρα Σύνοδος τῆς Ἑλλάδος ἐξέλεγε Μητροπολίτην Ἀθηνῶν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κερκύρας **Χαριάττην**, φίλον τῆς Ῥωσικῆς πολιτικῆς. Ὁ **Μακρυγιάννης** εἶδε τὸν κίνδυνον. Προέβη εἰς πολιτικὴν διαδήλωσιν. Πλέον τῶν πεντακισχιλίων πολιτῶν πολιτικῶν φίλων καὶ ὁμοφροῶν ἔστησαν πρὸ τῶν Ἀνακτόρων διαμαρτυρόμενοι. Ἡ ἐκλογή τοῦ **Χαριάτου** ἡκουρώθη καὶ ἡ ἐν Ἑλλάδι Ῥωσικὴ πολιτικὴ ἐλάμβανε καίριον πλῆγμα.

Ἀπὸ τῆς ἰδιωτικῆς ἀπόψεως ὁ Ὁθων ἦτο ἀληθὲς σέμνωμα τοῦ οἴκου του. Ἑλληκοινῆς καὶ θεομὸς πρὸς τοὺς φίλους, εὐθὺς πρὸς τοὺς γνωρίμους, χαρίεις ἐν τῇ ἐπικοινωνίᾳ καὶ τῇ συναναστροφῇ. Ὁ πατὴρ του ἀπεβίωσε κατὰ τὸ 1864, ἀλλ' ὁ Ὁθων ἀνεδείχθη προστάτης τῆς οἰκογενείας του ἀπὸ τοῦ ἔτους 1852 μετὰ τὴν ἀπρὴν τοῦ πατρὸς πολιτικὴν καταδίωξιν. Αἱ συνθῆκαι, ὑπὸ τὰς ὁποίας εὐρέθη, ἡδύναντο νὰ τὸν ὠθήσουν ἢ εἰς τὴν ἀδιαφορίαν ἢ εἰς τὴν ἐκλινσιν καὶ τὴν ἀσωτείαν. Ὁ Ὁθων ἀντιμετώπισε τὰς περιστάσεις γενναίως. Ἐξῆσεν ἄμεμπτος, σόφρων, δραστήριος.

Ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν μητέρα, τὰς ἀδελφάς, τοὺς ἀδελφούς, τὰς ἀνεμνίας, ἦτο βαθυντάτη καὶ ἀπεριόριστος. Εἶχε καρδίαν παιδικήν, ἄβραν, ἐνθουσιώδη, πλήρη ἀφοσιώσεως. Ἡ στοργὴ του θεομῇ. Ἡ ἐπαρρησιότης του ἀκούραστος καὶ ἀδιάλειπτος. Ὁ **Γεώργιος, ὁ Θρασύδουλος, ὁ Κίττος**, οἱ ἀδελφοὶ του ἐξεταυδεύθησαν καὶ ἐχειροαγορήθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Ἡ Ἐραδμία, ἡ **Βασιλική**, αἱ μόναι ἀδελφαὶ του, ἀπεκατεστάθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Ἡ φήσις τὸν ἀνέδειξεν ἀδελφόν. Ἀλλ' αἱ περιστάσεις τὸν ἀνέδειξαν Πατέρα.

Ἦτο πλέον ἢ Πατὴρ. Αἰοτὶ ἐμφρόνιμα ὡς Πατὴρ καὶ ἡγάπα ὡς παῖς.

Καὶ προῖγμα παράδοξον καὶ πρωτοφανὲς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν πολιτενομένων.

Μαροζορόμος πολιτικὴ καταδίωξις καὶ πάλη πρὸς Ἡγεμόνα ἄγει πρὸς καταστροφὴν.

Ὁ Ὁθων ἔσθη εὐσταθής.

Τριακονταπενταετὴς πολιτικὸς βίος ἐνεργὸς δημιουργεῖ τὴν πτωχείαν.

Ὁ Ὁθων παρέδωκεν ἀλώβητον τὴν πατρικὴν περιουσίαν εἰς τοὺς ἀδελφούς του καὶ τὰς ἀδελφάς του.

Μόνον τὸ γεγονός τοῦτο ἀρκεῖ νὰ τῷ δημιουργήσῃ ἰδίαν θέσιν ἐν τῇ διαγραφῇ τῶν ἀνθρωπίνων χαρακτηρῶν.

Ἡ ἠθικὴ δύναμις τῆς ψυχῆς ἦτο γνώρισμα οἰκογενειακόν.

Ἡ πολιτικὴ τοῦ Πατρὸς καταδίωξις ἐξόργισε τὴν οἰκογένειαν εἰς πλήρη κοινωνικὴν ἀπομόνωσιν. Αἱ ἠθικαὶ πιναίαι εἶχον πληρώσει τὸ ποτήριον τῆς ζωῆς.

Τὸ ἐκένωσαν μετὰ καρτερικότητος μέχρι τρυγός. Ἀλλ' οὐδεὶς γογγυσμὸς ἐν τῇ θλίψει ἐξῆλθε τοῦ στόματος, ὅπως οὐδεὶς κομπασμὸς ἐξῆλθε τῶν χειλέων, ὅταν ἡ πολιτικὴ δύναμις τοὺς περιέβαλε μὲ τῆς εὐτυχίας τὴν λάμψιν. Ἦσαν εὐγενεῖς ἐν τῇ εὐτυχίᾳ. Ὑψηλοὶ ἐν τῇ ἀπομονώσεϊ.

Τὴν ἀντοχὴν ταύτην καὶ ἐγκράτειαν ἀπέδειξαν καὶ πρὸ τῶν φυσικῶν δυσνημάτων.

Εἶδον τὸν πατέρα των, ἕνα γίγαντα, ἐν' ἀνδρεῖον, κατὰ τὸν προσφῶν χαρκτηρισμὸν τοῦ ἱστορικοῦ **Μενδελδῶνος** θνήσκοντα. Εἶδον τὴν μητέρα των, γόνον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ οἴκου **Σκουζέ**, ἐφάμιλλον τοῦ Συνέργου κατὰ τὸ κάλλος καὶ τὸ παράστημα θήσκουσας. Εἶδον κατὰ μικρὰ χρόνον διαλείμματα τοὺς ἀδελφοὺς των, τὸν **Νικόλαον**, μαθητὴν, τὸν **Θρασύδουλον**, δικαστὴν διακεκριμένον καὶ τὸν **Γεώργιον**, ἐπὶ χρησταῖς ταῖς ἐλατοῖς μαθητὴν τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων, κύπτοντας ὑπὸ τὸ πλῆγμα μοίρας σκληρᾶς κατὰ τὴν ἀνθηροτέραν τοῦ βίου ἀκμῇ. Εἶδον τὴν πτέρυγα τοῦ θανάτου περιγυρίζουσαν ἀπαίστως.

Ἐκλῆσαν τοὺς θανόντας καὶ ἐνεκαοτέρησαν.

Ὁ **Ὁθων Ι. Μακρυγιάννης** ἀπεβίωσε τὴν **15 Ἰανουαρίου** τοῦ ἔτους **1901** ἡσας ἔτη ἐξήκοντα ὀκτώ.

Ἐτάφη τὴν **16 ἰδίου** μηνὸς μεγαλοπρεπῶς παρακολουθοῦντος τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κόσμου, ὃν ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἀντεπροσώπουνεν ἐν τῇ Βουλῇ.

Περίεργον.

Ὁ Στρατηγὸς **Μακρυγιάννης** ἐπῆρξε πολυτεχνώτατος. Δέκα νιούς καὶ δύο θυγατέρας ἔφερον εἰς φῶς. Αὐτὸς ὁ Ὁθων ἦτο τὸ πέμπτον τέκνον ἐν τῇ φυσικῇ τῆς γεννήσεως τάξει.

Ἄλλ' οἱ ἀπόγονοι τοῦ Στρατηγοῦ ἐπῆρξαν, ὅσοι φιλόπαιδες, τόσοι ἄπαιδες ἢ ὀλιγόπαιδες.

Ὁ Ὁθων κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον ἄγαμος.

Τί κατέλειπε ὀπισθὲν του;

Δύο ἀδελφάς. Τὴν **Ἐραδμίαν**, χήραν τοῦ πολυτεντοῦ Τροισιγρίας **Χρηστ. Δουζίνα** τὴν **Βασιλικήν**, χήραν τοῦ ἱατροῦ τοῦ Βασιλέως, **Γεωργίου Παπαζήδου**. Μ' Ἑλληνικὴν χάριν καὶ πνεύματος εὐστοφίαν, ἡ πρώτη. Ἀληθὴς Ῥωμαία ἀριστοκρατίς, ἡ δευτέρα. Ἀμφότεραι ἄπαιδες, ἐξόχως δὲ διακριθεῖσαι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Κοινωνίᾳ ἐπὶ παραδειγματικῇ ἀρετῇ καὶ φιλανθρωπίᾳ, ἔθανον τελευταῖον.

Ἀφῆκε καὶ ἕνα ἀδελφόν. Τὸν **Χρηστὸν Μακρυγιάννην**, Συνταγματάρχην τοῦ Μηχανικοῦ, ἀξιοματικὸν γενναῖον καὶ δόκιμον ἐκ τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων. Ἡ ἀποθανοῦσα πολυφίλητος σύντροφος τῆς ζωῆς του **Ἑλένη**, σύζυγος μὲ ἀίσθημα βαθὺ καὶ μὲ θερμὴν ἀφοσίωσιν, θυγάτηρ τοῦ ταγματάρχου **Βασιλείου Μαριέλου**, ἐργονὴ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς αὐτονόμου Πολιτείας τῆς Σάμου καὶ πρώτον Ἡγεμόνος αὐτῆς **Λογοθέτου Λυκούργου**, ἀνερίᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου **Σύρου Ἀλεξάνδρου Λυκούργου**, τῷ ἐγέννησε τέκνα πολλὰ. Ἄλλ' ἔμειναν δύο. Ἡ **Αἰκατερίνη** καὶ ἡ **Κλεοπάτρα**, δύνω κόραι νεαρῶταται μὲ ὀλην τὴν οἰκογενειακὴν εὐμορφίαν καὶ χάριν καὶ σεμνότητα, νῦν ὡς σύζυγοι ἐγκοίτων παρ' ἡμῖν ἐπιστημόνων τῶν **Ζ. Γ. Μαλτέζου** καὶ **Π. Πανουργιά** διαπρέπουσαι εἰς τὸν κόσμον τῶν Ἀθηνῶν.

Εἰς τὰ πρόσσωπα ταῦτα περιορίζεται σήμερον ἐν τῶν ἱστορικωτέρων καὶ ἐπιφανεοτέρων ὀνομάτων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Μ. Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

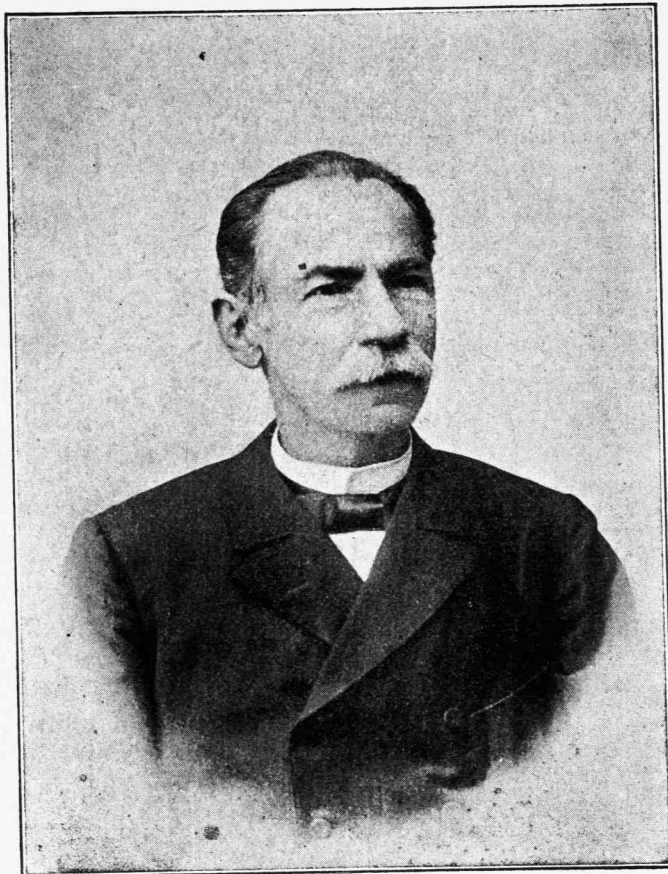
ΜΠΗΡΞΑΝ ἄνδρες, οἵτινες διήλθον ὀλόκληρον τὸν βίον αὐτῶν εὐεργετοῦντας τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην τῆς ἀρωγῆς των, πολυειδῶς ἐργασθέντες καὶ μογθῆσαντες ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος των καὶ ταῦτα ὅλως ἀθορύβως, μὴ ἐπιδιώξαντες οὔτε βαθμούς, παράσημα ἢ συντάξεις, οὔτε δημοσίας ἐκφράσεις εὐγνωμοσύνης παρὰ τῶν ὑπ' αὐτῶν εὐεργετηθέντων.

Τοιοῦτος ὑπῆρξε καὶ ὁ **Κωνσταντῖνος Μαλλιόπουλος** διὰ τῆς εἰκόνος τοῦ ὁποίου κοσμῶμεν τὴν **Πινακοθήκην** τοῦ ἔργου ἡμῶν καὶ ἐν σμικρῷ σκιαγραφοῦμεν τὸν βίον αὐτοῦ. Ὁ **Κωνσταντῖνος Μαλλιόπουλος** ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος **1824** ἐν τῇ κατωπόλει Δοδρεῖ τοῦ Ζαγορίου τῆς εὐάνδρου Ἠπείρου. Ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ μόλις δωδεκαετῆς ἐγκατέλειπε τὰς μετρίκας του περιβάλλειν καὶ μετέβη

εις Λαμίαν ἔνθα ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐμπορεύετο, ἐκεῖ δὲ κατέγεινεν, ὅπως μορφώσῃ τὸ πνεῦμα του, λαμβάνων καὶ τὰ ἀναγκαῖα παρὰ τοῦ πατρὸς του διδάγματα διὰ τὸ ἐμπόριον, ὅπερ προϋτίθετο νὰ ἐξακολουθήσῃ. Ἐν νεαρῷτάτῃ ἡλικίᾳ μόλις 18 ἐτῶν ἔσχε τὸ ἀτύχημα νὰ χάσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ μόνος αὐτὸς μετὰ τοῦ τότε ἐπίσης ἐκεῖ νεαροῦ ἀδελφοῦ του **Ἀλεξίου** ἐξηκολούθησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρὸς των καὶ κατώρθωσε χάρις εἰς τὴν τιμιότητα, ἱκανότητα, δραστηριότητα καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀρεταῖς ὅφ' ὧν ἐκοσμεῖτο ν' ἀποκτήσῃ οὐ μικρὰν πε-

ριουσίαν. Ἐν ἡλικίᾳ 30 ἐτῶν ἐνυμφεύθη τὴν ἐκ τῆς ὀνομαστῆς Ἡπειρωτικῆς οἰκογενείας Ζούνηθυγατέραν Μαρ-
 τινίαν, ἣτις ἐκοσμεῖτο ὑπὸ ζηλευτῶν ἀρετῶν ὡς ἀληθῆς Ἡπειρωτισ-
 σα, ἀποβιώ-
 σασα τὸ ἔτος 1889 ἐν τῷ τσιφλικίῳ
 τοῦ Ἀμαρ-
 λάρ.

* ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΛΛΙΟΠΟΥΛΟΣ *

Ἐν μέσῳ τῶν πολυειδῶν μὲθων τοῦ ἐμπορίου δὲν ἐλησμονήσεν οὗτος τὴν δούλην αὐτοῦ πατρίδα, ἀλλ' ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1854, οἱ ὑπόδοι λοι-
 λαοὶ ἠθέλη-
 σαν ν' ἀπο-
 σεῖσωσι τὸν
 ζυγὸν τῆς

Τουρκικῆς δυναστείας, ἔλαβεν ὁ ἀειμνηστὸς **Μαλλιοπούλος** ἐνεργὸν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου μέρος, καὶ ἐγκαταλείψας τὰς ἐμπορικὰς αὐτοῦ ἐργασίας, ὥπλισε δι' ἰδίων δαπανῶν ἱκανοὺς ἄνδρας καὶ συνενωθεὶς μετὰ τοῦ ἐπικληθέντος Τουρκοφάγου Θεοδώρου Ζάκα συνεπολέμησε μετ' αὐτοῦ καὶ διεκρίθη εἰς τὰς δοθείσας μετὰ τῶν Τούρκων μάχας ἐν Σπηλαίῳ Καλαμπάκας, Ἀγίῳ Γεωργίῳ καὶ λοιπὰ μέρη, ὅταν δ' ἐπαυσεν ἡ ἐμπόλεμος κατάστασις, ἐν ἡσυχίᾳ καὶ μὲ μόνην τὴν συνεδησίην του ἀναπαυμένην ὅτι ἐξεπλήρωσε τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον του, ἐπανήλθεν εἰς Λαμίαν ὅπου καὶ πάλιν ἐξηκολούθησε τὸ ἐμπορικὸν αὐτοῦ στάδιον, μὴ ἐπιδιώξας νὰ γείνη οὔτε κἄν μνηστὴς τοῦ ὀνόματός του εἰς τὰς δέλτους τῆς ἱστορίας τῆς ἐπο-

γῆς ἐκείνης, ἀλλὰ μεθ' ὑπερφανείας μόνον φέρων, ὡς ἀτίμητον παράσημον, τὴν ἣν ἔλαβε πληγὴν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σπηλαίου εἰς τὸν ἀριστερὸν βραχίονα. Ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1881, θείᾳ συνάρσει, συνετελέσθη ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρους τῆς Ἠπείρου, ὁ **Μαλλιοπούλος** καταβαλὼν ἱκανὸν μέρος τῆς περιουσίας του, ἠγόρασεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καρδίτσης δύο τσιφλικία, τὸ Ἀμαρ-
λάρ καὶ τὸ Χαϊχάλ, καὶ μεταβάς ἐκεῖ μετὰ τὴν ἀγορὰν ταύτην ἀόκνως καὶ ἀπο-
κλειστικῶς ἐμεριμνῆσε διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ τὴν ἡθικὴν
μόρρωσιν τῶν κατοίκων τοῦ δήμου ἐκείνου. Διὰ τῆς γλυκειᾶς δ' ὄντως συμ-
περιφορᾶς του καὶ τῶν συνετῶν συμβουλῶν του, κατώρρωσε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν
διασαλευθεύσαν τάξιν καὶ νὰ ἐξαλείψῃ ὅλοσχερῶς τὴν μαστιζούσαν τὸν τόπον
ἐκείνον ὥσφοκλήν. Πολυειδῶς ἐν ταύτῳ καὶ διὰ χρηματικῶν χορηγιῶν, μακρὰν πά-
σης αἰσχροκερδείας, εὐηργέτησε τὰ πλεῖστα τῶν χωρίων τῶν ἐκεῖ μερῶν. Τὰς ἀρε-
τάς ταύτας ἀναγνωρίζαντες οἱ κάτοικοι τοῦ δήμου, ἐθεώρησαν, καὶ δικαίως, ὅτι
μόνος ἀρμόζων αὐτοῖς ἀρχῶν τοῦ δήμου Ταμασίου ἦτον ὁ **Μαλλιοπούλος** καὶ
οὕτως πανηγυρικῶς ἀνέδειξαν αὐτὸν τοιοῦτον εἰς δύο συνεχεῖς περιόδους. Τὴν
δράσιν του ὡς δημοτικῷ ἀρχόντῳ δὲν ἐτάχθημεν βεβαίως ἡμεῖς ἐν τῷ στενῷ
τούτῳ χώρῳ νὰ ἐξάρωμεν, αὕτη κατάδηλος γίγνεται ὅταν τις ἴδῃ ὅτι ἐν τῷ
δήμῳ ἐκείνῳ εὐρίσκει νῦν σήμερον πολίτας ἐντίμους, μίαν μόνην μέριμναν ἔχοντας
τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου τῶν. τὸν πρὸς τοὺς νόμους σεβασμὸν καὶ πῶς ἑκαστος
τοῦτον νὰ φανῇ χρησιμώτερος εἰς τὴν πατρίδα του καὶ τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ.
Τοιαῦτα ὑποδείγματα ἔλαβον ἅπαντες ὡς τετιμημένην κληρονομίαν παρὰ τοῦ
Κωνσταντίνου Μαλλιοπούλου, οὗτινος τὴν ἀπόλειαν ἐν γένει οἱ κάτοικοι
τῶν μερῶν ἐκείνων ἀναπολοῦσι μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ βίος τοῦ ἀνδρὸς τούτου, βίος πλήρης ἀκαταπονήτου δρά-
σεως, πάντοτε προθύμου εἰς ἀρωγὴν τῶν ἀναξιοπαθόντων συμπολιτῶν του, καὶ
ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος του διενεκῶς μεριμνήσαντος καὶ πατριωτικῶς
ἐργασθέντος. Ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθῆναις ἐν ἡλικίᾳ 77 ἐτῶν τὴν **1ην Μαΐου 1901**
εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ μόνου υἱοῦ αὐτοῦ **Δημητρίου** τοῦ αὐτοῦ νῦν διαπρέποντος
ἐπιστήμονος καὶ πολιτευτοῦ, ἀνδρὸς ἀρτίως μορφωσέντος καὶ ἀγνοτάτων αἰσθημά-
των, ἐπωφελῶς ἐν Θεσσαλίᾳ συνεχίζοντος ἤδη τὸ φιλόνηθρον ἔργον τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ καὶ πολυειδῶς ἐνισχύοντος πάντα χρήσιμον καὶ κοινωνικὸν σκοπὸν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΓΟΡΤΥΝΙΟΣ. — Ἰδιάζων τοῦ δικαστικοῦ λειτουργήματος χα-
ρακτηρισμὸς εἶναι δυστυχῶς ἡ ἐν σιγῇ καὶ ἐν ἀφανείᾳ ἐνάσκησις αὐτοῦ. ἐν τῇ σιγῇ δὲ
ταύτῃ καὶ ἐν τῇ ἀφανείᾳ, τῇ ὑπὸ τῆς ρύσεως αὐτῆς τοῦ πράγματος ἐπιβαλλομένη,
ἡ ἰδιοφυία καὶ ἰδιόζουσα ἀξία διέρχεται πολλὰκις ἀγνωστος τοῖς πολλοῖς, σχεδὸν
ὅσον καὶ ἡ ἀνικανότης. Σπάνιον δὲ οὕτως εἶναι τὸ φαινόμενον τῆς γενικῆς ἀνα-
γνωρίσεως καὶ διακρίσεως ἐξόχου δικαστοῦ, ἐνῷ ἡ κοινωτέρα ἐν ἄλλοις ἔργοις ἐπι-
γνώρις κατὰδὲλον εὐθὺς καθίστησι τὸν ἐπιτυχόντα, καὶ διὰ μυρίων στομάτων ἡ
φῆμη διασπλνίζει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, πλουσίαν οὕτω παρέχουσα τὴν ἡθικὴν καὶ ὑλι-
κὴν ἀμοιβήν. Ἀλλὰ, μίαν ἐκ τῶν σπανίων τούτων ἐξαιρέσεων ἀπέτελεσεν ὁ **Σω-
κρῆς Γορτύνης**, διότι ἀληθῶς ἐλάχιστα παρ' ἡμῖν φησιγνωμίαι παρουσιάζου-
σι τοὺς ἀνδρὺς καὶ ἐν πολλοῖς ἰδιοδόξοις χαρακτηρεῖται, ὑπὸ τοὺς ὁποίους
ἐξεδηλώθη ὅτε κοινωνικὸς καὶ ὁ δικαστικὸς αὐτοῦ βίος. Ἀνεγνωρίσθη ὡς δια-
κεκριμένος δικαστὴς καὶ ὁμορῶνως ὑπὸ παντὸς τοῦ δικαστικοῦ κόσμου ἀνωμολο-
γῆθῃ, ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ, ἡ Δικαιοσύνη τοῦ Κράτους ἀπεστερήθη τοῦ ἀρι-
στού τῶν λειτουργῶν τῆς.

Ἐν τῇ εὐάνδρῳ τῆς Γορτυνίας γόρῃ, τῇ πλασιούσῃ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλλη-
νικῆς Ἐπαναστάσεως διὰ τῶν μεγάλων ἀνδραγαθημάτων τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵ-
τινες ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς αὐτοθυσίας ἐν τῷ ἱερῷ τῆς
Ἑθνικῆς ἐξεγέρσεως χρόνῳ θάβοντες, ἐπέσυρον τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν εὐγνωμο-
σύνην σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐγεννήθη ὑπὸ ἐναρέτων καὶ τὰ πρῶτα φερόν-
των γονέων κατὰ τὸν μῆνα Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1837. Οἱ γεννήτορες αὐτοῦ

συγκαταριθμούμενοι μεταξύ τῶν ἐπιζήλων οἰκῶν τῆς ἐπαρχίας, ἔφερον ἐν τῷ βίῳ των ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην καὶ ἀνεκτίμητον κληρονομίαν τὸν πρὸς τὴν Πατρίδα ἔρωτα, ἡ ζωὴ δ' αὐτῶν δὲν ὑπῆρξε διὰ τοῦτο ἄγονος εἰς ἀγαστὰ διδάγματα τοῖς ἐπιγενομένοις. Τῶν ναμάτων αὐτῶν ἐνστερνισθεὶς ὁ **Σωκράτης Γορτύνιος**, ἐξεπαιδεύθη ἄριστα ἐν Ναυπλίῳ, καὶ ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ἐρόφιθι εἰς τὸν ἀληθῆ ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἐν ᾗ ἡ ἔκτακτος εὐφυΐα καὶ ἡ ἀξιοζήλος αὐτοῦ ριλοπονία ἀνέδειξαν αὐτὸν ἀντάξιον ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐν τῇ μετέπειτα δράσει τοῦ ἀληθῶς ἐθαυμάσθη. Τὸ 1859, ἡ χρονικὴ περίοδος τῆς Βασιλείας τοῦ **Ὁθωνος** παρουσιάσκει τὰ πρῶτα σημεῖα τῆς ἐπικειμένης πολιτικῆς θυσίᾳ, καὶ ὁ **Σ. Γορτύνιος** ταχθεὶς εἰς τὴν γορεῖαν τῶν Ἀκαδημαϊκῶν πολιτῶν, ἀπετέλεσε διὰ τῆς ἀκαταπονήτου δραστηριότητος καὶ τῆς ἀκατασχέτου ριλοπατρίας του, πυρρῆνα ἀναξωπυρρήσαντα διηνεκῶς τὰ φλεγόμενα στήθη τῆς ἐνθουσιώδους ἐκείνης Πανεπιστημιακῆς νεότητος. Παρὰ τὴν εὐτολμον ὅμως ταύτην κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐργασίαν τοῦ **Σ. Γορτυνίου**, δὲν ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον σθεναρὰ καὶ ἀκραιρνήν ἡ πνευματικὴ δρᾶσις αὐτοῦ ἐν τῇ κοινότητι τοῦ Ἑθνικοῦ ἀγῶνος, ὃν ἄλκιμοι καὶ ἐνθουσιώδεις πατριῶται παρεσκεύαζον. Εἰς τὸ **«Φῶς»** τοῦ εὐχαρστῶς ὑπὲρ τῶν κοινῶν παλαιστοῦ, ἀειμνήστου **Σ. Καρύδη**, ὁ **Σ. Γορτύνιος** συνειργάσθη θαρσάλως, καὶ διὰ σειρᾶς ὥραιων ἄρθρων ὑπηρετήσας τοὺς τότε πόθους τῆς Πατρίδος του. Ἀλλὰ μετὰ χρόνον, καθ' ὃν τὸ δαιμόνιον Ἡραΐσειον τὸ ὑπὸ τὸν θρόνον τοῦ Ἀνακτος ὑποδόσκει καὶ τὰς βάσεις αὐτοῦ διασειῶν, ἐκράτουνε τὴν ἀπανταχοῦ πεποίθησιν τῆς ἐπικειμένης αὐτοῦ ἐκρήξεως, οἱ ὡς ἐκ τοῦ καθήκοντος διώκται τῶν τοιούτων τολμημάτων, ἀφυπνήσαντες, ἐπέβαλον χεῖρα σιδηρᾶν ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτῶν ἐν οἷς καὶ τοῦ **Σ. Γορτυνίου**, ἐγκαθειρξαντες πάντας ἐν τῷ δεσποτικῷ. Ἐκείθεν οἱ πολιτικοὶ οὗτοι δεσμῶνται, οὐδόλως πτοηθέντες ἐκ τῆς ἀδύτης αὐτῶν τύχης, οὐκ ἐπαύσαντο ἐκπέμποντες τοὺς διὰ τοῦ καλᾶμου αὐτῶν ρλογερούς μύθρους κατὰ τῶν ὑπαιτίων τῆς Ἑθνικῆς κακοδαιμονίας, καθ' ἧς ἡ κοινὴ συνείδησις εἶχε πλέον ἐξαναστῆ. Ὅτε δέ, τὸ μέγα θηρίον τῆς Λαϊκῆς παντοδυναμίας, ὑπὸ τὴν αἰγλὴν ἀστερόεντος οὐρανοῦ καὶ ὑπὸ τὴν μαρμαρυγὴν τῶν οὐρανίων σωματίων κατὰ μῆνα Ὀκτωβρίου, βρυχόμενον ἤγειρε τὴν χαίτην αὐτοῦ καὶ δι' ἐνὸς λακτισματος κατεξέσχισε τὴν Βασιλικὴν ἀλουργίδα, οὐκ ἐπέλαθετο τῶν μαρτύρων τῶν εὐγενῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ παραλαβὸν αὐτοὺς ἐκ τῶν φυλακῶν, ἤγαγε δαφνοστερεῖς παρὰ τῇ ἀρτιπαγεί τοῦ Κράτους Κυβερνήσει. ἤτις ἐν τῇ ἐκτιμῇ τῶν Ἑθνικῶν αὐτῶν ἀγώνων, ἤξισεν αὐτοὺς πολλῶν τιμῶν καὶ ἐμπιστευτικῶν ἀξιωματίων μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς νέας Βασιλείας. Εἰς τὴν μεγάλην ψυχὴν ὅμως τοῦ **Σ. Γορτυνίου** ἡ ἀνώμαλος πολιτικὴ κατάστασις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐνέσπειρε πλήρη ἀπογοήτευσιν, καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν ὅπως παραιτηθῇ πάσης ἐπὶ τῶν Δημοσίων ἀξιωματίων βλέψεως καὶ τραπῇ πρὸς τὴν Ἐπιστήμην. οὕτω δ' ἀρμοδιώτερον ἐξυπηρετήσῃ τὸ ἔθνος αὐτοῦ. Καὶ τῷ 1865 ἀναγορευθεὶς Διδάκτωρ τῆς Νομικῆς, νεώτατος εἰσῆλθεν εἰς τὸ Δικαστικὸν στάδιον εἰς ὃ ὑπηρετήσεν ὡς Πρωτοδίκης μέχρι τοῦ ἔτους 1877, ὅτε προήχθη εἰς Πρῶτον τῶν Πρωτοδικῶν καὶ ὡς τοιοῦτος διέπρεπεν εἰς τὰ πλεῖστα τῶν Πρωτοδικείων τοῦ Κράτους καὶ τελευτήσας ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ ἔτη 1890—1893.

Ὡς Πρῶτος τῶν Πρωτοδικῶν ἐν Ἀθήναις ὁ **Σ. Γορτύνιος** ἀφῆκεν ἀνεξίτηλον μνήμην ἐποχῇ διὰ τὴν ἀτεγκτον εὐθύτητα καὶ τὴν ἔκτακτον διοικητικὴν ἱκανότητά μεθ' ἧς διεχειρίσθη τὴν Προεδρικὴν ἐξουσίαν. Ἀνύψωσε τὸ γόητρον αὐτῆς καὶ ἀνεράνη ὅντως ἀδάμας καὶ ἀκεραιότητος καὶ ἡθικῆς ὑπερφηφείας, οὐδέποτε δὲ ὁ παρ' ἡμῶν ἐπιστημονικὸς κόσμος θά λησμονήσῃ τὴν ἐξόχως ἀξιόπρεπὴ πολιτείαν τοῦ **Σ. Γορτυνίου** ὡς Προέδρου τῶν Πρωτοδικῶν, οὐδὲ τοὺς ἐν τῷ ἀξίωματι τούτῳ ποικίλους καὶ συχνούς δικαστικούς θριάμβους τοῦ ἀνδρός, οἵτινες ἀνεξαιρέτως ἔφερον τὴν σφραγίδα τῆς κρίσεως, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς νομομαθείας. Εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν θέσιν ἀνεράνη τύπος δικαστικῆς ἐντιμότητος ἀλλὰ καὶ ἀβρότητας. Ἀψογος ὡς δικαστής, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπος, ὁ **Σωκράτης Γορτύνιος**, ὑπῆρξεν ἀληθῶς δικαστικὴ ἰδιότητα καὶ λειτουργὸς τῆς Θεμίδος ὑπέρροχος, διεκρίθη δ' ἐν τῇ δικαστικῇ ὑπηρεσίᾳ, ᾗ ἐγένετο ἀληθὴς ἱεροφάντης, διὰ τῆς λάμπσεως τῆς πεφωτισμένης διανοίας αὐτοῦ, τῆς παροι-

μυώδους εὐθυκρισίας του καὶ τοῦ ὄγκου τῆς παραδειγματικῆς χρηστότητος αὐτοῦ.
 Ἦντοῦθεν τὸν **Σ. Γορτύνιον**, διὰ τῆς εἰκόνης τοῦ ὁποίου δὲν κοσμῶμεν τὰς
Βιογραφικὰς αὐτοῦ σελίδας, ἐλλείψει καταλλήλου φωτογραφίας, καίτοι μετέπειτα
 ἐξεληθόντα ἐκουσίως τῆς Δικαστικῆς ὑπηρεσίας, ἡ Ἑλλην. Πολιτεία περιέβαλλε
 διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Νομάρχου καὶ ἐν ἀνυποκρίτῳ θλίψει ἡ παρ' ἡμῖν ἐκλε-
 κτοτέρα κοινωνία συνώδυσεν εἰς τὸν τάφον, τὴν **18ην Νοεμβρίου** τοῦ ἔτους
 1900, ἀποδίδουσα οὕτω ὀφειλομένην τιμὴν πρὸς τὸν ἄριστον ἐκείνον πολίτην,
 οὗ ἡ πάλλευκος δικαστικὴ ζωὴ παρέχει ἐξάίρετα διδάγματα τῆς ἐννοίας τοῦ κα-
 θήκοντος καὶ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα αἰσθήματος.

Η ἀπόλεια ἀνδρῶν, παρασχόντων ἑαυτοὺς πρότυπον δημοσίων λειτουργῶν
 καὶ πολιτῶν ἐναρέτων, ἐν αἷς εὐρισχόμεθα κοινωνικαῖς ὑπὸ πᾶσαν ἐπο-
 ψιν καγεξίαις, εἶναι σημαντικὴ στέρξις. Τοιοῦτου σπανίου καὶ ἀληθῶς
 δυσαναπλήρωτου δημοσίου ὑπαλλήλου ἐστερήθη ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία
 τὴν **13ην Φεβρουαρίου** τοῦ 1911. Ὑποδειγματικὸν ἠθικὸν δημιούργημα ἐν τῷ

κόσμῳ τῶν ἀκαμάτων τοῦ καθήκοντος
 μαχητῶν ὁ **Ἀθανάσιος Λίβας**, παρέχει
 ἀρμονικώτατον διδάγμα ἀκαμπτοῦ εἰς τὰ
 συμφέροντα τοῦ ἔθνους ἀφοσιώσεως καὶ
 παλλεῦκους ὑποθήκας δημοσίας καὶ προ-
 σωπικῆς ἀρετῆς, προσωπικῆς ἀξίας καὶ
 παραδειγματικῆς ριλοπονίας. Γεννηθεὶς
 ἐν Ἀμφίᾳ τῶν Καλαμῶν τῷ 1842, μετὰ
 λαμπράς ἐν Ἀθήναις σπουδᾶς, ἃς ἐπιμε-
 λέστατα συνεπλήρωσεν ἐν Γερμανίᾳ, εἰδι-
 κῶς ἐπὶ ἔτῃ ασχοληθεὶς εἰς τὴν Ὀρυ-
 κτολογίαν, ἐπανήλθεν ἐνταῦθα, ὅτε ὡς
 Καθηγητῆς τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν, ὑπὸ
 τὰς μᾶλλον εὐέλπιδας προσδοκίας, ἐν ἀρχῇ
 ὑπηρετήσας, εἰσῆλθε νεώτατος ἐπὶ τῷ 1883
 ὡς Τμηματάρχης ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ τῶν
 Οἰκονομικῶν. Ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν, καθ'
 ἃς δεκάδες Πρωθυπουργῶν καὶ Ὑπουργῶν
 ἀνέρχοντο κατὰ διαδοχὴν ἡ ἐκ περιστροφῆς
 εἰς τὸ ὑπάτον ἀξίωμα, ὑφ' ὃ ὑπηρετεῖ, ὡς
 ἀνώτατος ὑπάλληλος, ὁ **Ἀ. Λίβας**, οὗτος
 ὑπῆρξεν ἄριστος συνεργάτης ἐκείνων ἐν τῇ
 ἐκπληρώσει τῶν καθήκοντων τῆς δημοσίου
 ὑπηρεσίας, πιστότατος σύμβουλος, ἀγρυ-
 πνώτατος οὐλαῆς τοῦ δημοσίου συμφέρον-
 τος ἐν στιγμαῖς ὑπερισχύσεως τῶν κομ-
 ματικῶν ἀξιώσεων τῆς πολιτικῆς, καὶ
 ἀπαράτρεπτος καὶ στερεὸς ἀποσποδῆτης, τὸ
 καθ' ἑαυτόν, πάσης ἀποπειρας εἴτε κάτωθεν, εἴτε ἄνωθεν γινομένης, πρὸς παρέκ-
 κλησιν ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ τῇ ὑπηρεσίᾳ. Φυσικὴ κατάστασις, μὴ προηγουμένου ἐντε-
 λῶς πολιτικοῦ βίου, διαμορφώνει καὶ παριστᾷ ἄλλως τὴν ἀληθὴ περὶ τοῦ δημοσίου
 καθήκοντος ἐννοίαν, ἥτις, ἐν τῇ τελειοτάτῃ αὐτῆς λαμπρότητι ἐκδηλοῦται εἰς
 πλείστους ὡς ἐπιμονή, ἰδιοῤῥυθμία, λεπτολογία. Ἢ δὲ παραδόξως αὕτη ἀτυ-
 χῶς προέρχεται ἐκ τῆς ἐπικρατούσης πλάνης, καθ' ἣν συνταυτίζονται αἱ κοινωνι-
 καὶ πρὸς τὰς πολιτικὰς ἀρετάς. Ὁ **Ἀθανάσιος Λίβας** ἦτο πράγματι ἐπιμόνος ἐν
 τῇ τῶν δημοσίων αὐτοῦ καθήκοντων ἐκπληρώσει, διότι ἐγίνωσκεν, ὅτι δὲν διέ-
 θετο τὰ ἑαυτοῦ ἐν τῇ δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ ἐνεργῶν ἦτο ἰδιοῤῥυθμος, διότι σύνει-

* ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΛΙΒΑΣ *

δεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εὐκόλως δὲν ἐννοεῖται, ὅτι δηλαδὴ ἡ δημοσία ὑπηρεσία, ἄνευ θυσίας αὐτῆς, δὲν εἶναι δυατὸν νὰ χρησιμεύῃ πρὸς ανταλλαγὴν φιλοφρονήσεων καὶ ἀπόκτησιν γρησίων φίλων ἤτο καὶ λεπτολόγος διότι ἡ εὐθυκρίσια καὶ ἡ μακρὰ πείρα ἐδίδαξαν αὐτόν, ὅτι ἡ ἐξ ἄκρας ἐκτιμήσεως, πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ διάπλασιν, ἀνατεθειμένη αὐτῷ ὑπηρεσία, εἰς ἣν τόσας παρέσγεν ἐκδουλεύσεις, ἐνεῖχεν ἀπείρους καὶ πολυπληθεῖς λεπτομερείας, ὧν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἡ ἐλαχίστη παραγνώρισκ, ἐπιφέρει τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ὅλου. Ἐντεῦθεν οἰκαιο-θελῶς ἀποσυρθεὶς τῷ 1908 ὁ **Ἀ. Λιβας**, συναπεκόμισεν εἰς τὴν αἰωνίαν αὐτοῦ γαλήνην, ὡς μόνον ἐπαθλον τῶν εὐδοκίμων καὶ ἀθουρύθων αὐτοῦ ἀγώνων, τὸ στίλβον παράσημον τῆς κοινῆς τιμῆς, ὅπερ δὲν ἀπονέμει ἡ ὑπογραφὴ Ὑπουργοῦ, ἀλλὰ τῆς δημοσίας γνώμης ἡ εὐθύτης καὶ ὁ ἀκριβοδίκαιος αὐτῆς ἐπαινος.

ΕΒΑΙΝΕ πρὸς τὴν ἔκδοσιν ὁ **ΙΕ^{ος}** τόμος τῆς **«Ποικίλης Στοᾶς»**, ὅτ' ἐνεκροῦτο διακεκριμένος λειτουργὸς τῆς Θέμδος, ὁ ἀρχαιότατος αὐτῆς θεοράπων ἐν πεντηκονταετεί, σχεδὸν ἀδιαλείπτῳ ὑπηρεσίᾳ, ὁ **Ἰωάννης Δ. Καλογερόπουλος**. Ἡ καθυστέρησις τοῦ ἔργου ἡμῶν, δὲν ματαιοῖ τὴν διάσωσιν μιᾶς χαρακτηριστικῆς, συμπλοῦς καὶ πολυτίμου φανοειδούς, ἥτις καὶ μετὰ πάροδον ἱκανοῦ χρόνου παραμένει ζωηρὰ καὶ ἀξία ἐκτιμήσεως. Διότι οἱ ἐργάται τοῦ καθήκοντος μένουσιν παραδείγματα ἐσαεὶ χρηστῆς πολιτείας, οἱ ἐμβρυοθεῖς καὶ δι-

καιοὶ τοῦ Νόμου ἐρμηνεύ-
ται δὲν θνήσκουσιν' ζοῦσιν ἐν
τῇ συνειδήσει τῆς κοινο-
νίας, ὡς προασπισταὶ τῶν
πολιτειακῶν συμφερόντων,
ὡς φρουροὶ τῆς τιμῆς καὶ
τῆς περιουσίας τῶν πο-
λιτῶν.

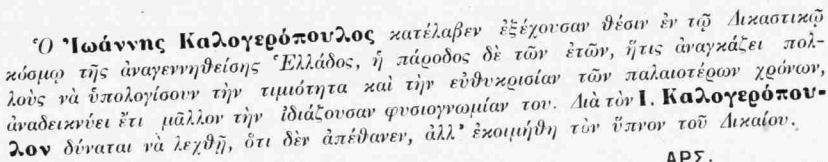
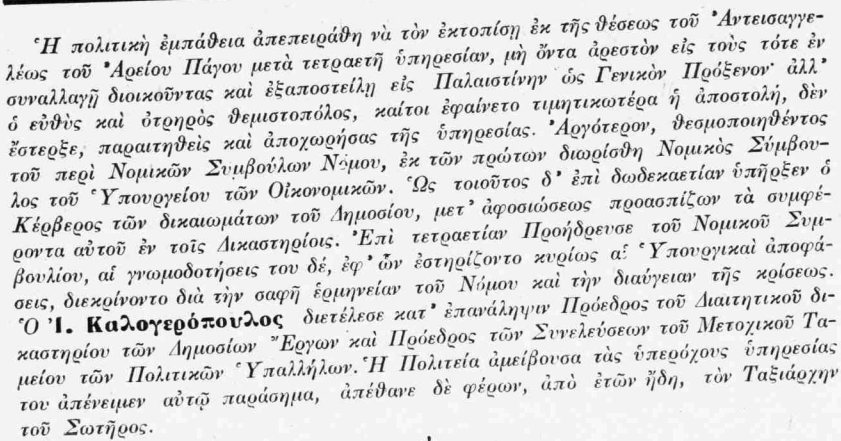

**Ὁ Ἰωάννης Δ. Κα-
λογερόπουλος** ἐγεννήθη
εἰς ἐν χωρίον τῆς Ἠλείας,
τὴν Αἴβωρον, κατὰ τὸ ἔτος
ἀκριβῶς κατὰ τὸ ὅποιον
ἔληγεν ὁ ὑπὲρ Ἀνεξαριτη-
σίας ἀγών. Μετὰ τὰς προ-
χείρους διὰ τὴν ἐποχὴν
ἐκείνην σπουδὰς, παιδίον
ἔτι μετέβη εἰς τὴν πρω-
τεύουσαν, ὅπως σπουδάσῃ,
ἐμέριζε δὲ κατόπιν τὰς Πα-
νεπιστημιακὰς ἀκροάσεις
μετὰ τῆς ἐπιμόχθου ὑπη-
ρεσίας τοῦ ὑπογραμματέως
τῶν Πρωτοδικῶν. Ἀγγί-
ρους, εὖσυνείδητος, φιλό-

* **ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ** *

πονος ταχέως διέδραμε τὴν ἱεραρχίαν τῶν Δικαστικῶν ἑδρῶν. Πρωτοδίκης, Προέδρος Πρωτοδικῶν, Ἐφέτης, Ἀντιεπαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου, πάντοτε κατέλιπε τὰς ἀρίστas τῶν ἀγαπήσεων, ὅπου καὶ ἂν ὑπερέττει. Ὁ αἰμυλητός **Χ. Τρικούπης**, ὁ δὲνδερχὴς εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἱκανῶν, διώρισεν ἄκοντα τὸν **Καλογερόπουλον** τῷ 1875 Νομόρχον Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἐνδιαφερόμενος, ὅπως αἱ Βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ διεξαχθῶσιν ἀμερολήπτως. Ἀλλὰ ταχέως, περατώσας τὴν δυσχερῆ ἐν-
τολήν, ἐπανῆλθεν οὗτος εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἐφέτου ἐν Ἀθήναις.

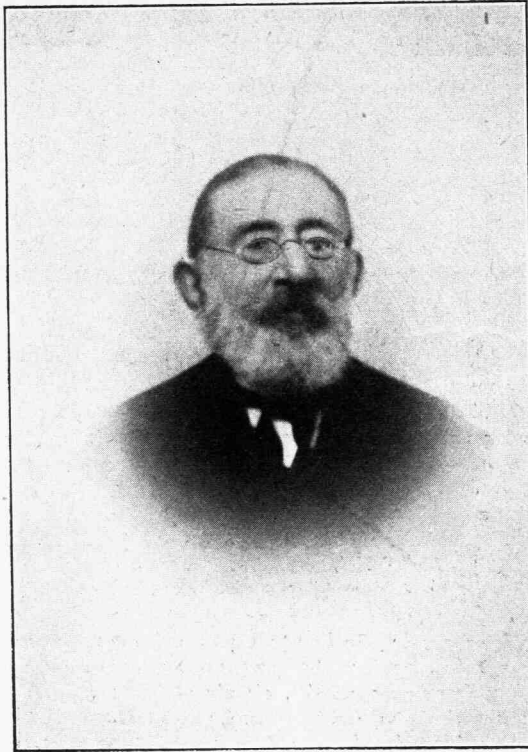
— 621 —

ἄλλας ἐποχὰς τοῦ Ἑθνικοῦ βίου, ὅτε τὴν Ἑθνικὴν ψυχὴν ἐφοταγώγουν ἄλλαι ἰδέαι καὶ τὴν Ἑθνικὴν καρδίαν ἐθέρμαινον ἄλλα αἰσθήματα.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοιαύτης τῶν πραγμάτων ἀντιλήψεως κρίνων τις τὸν **Δημήτριον**

Σταματοπούλον, ἀνευρίσκει αὐτόν, ἓνα τῶν εὐπαγῶν ἐκείνων χαρακτηρησῶν, οὗς σφυρηλατεῖ ἀκάμπτους καὶ ὑψιτερεῖς τὸ καθήκον, ἓνα τῶν σεμνῶν ἐκείνων θεμελίων λίθων, οἷτινες συνέχουσι μὲν στερεῶς τὸ κοινωνικὸν οἰκοδόμημα, ἀλλὰ δὲν φαίνονται, δὲν θορυβοῦσι, δὲν ἐπιδείκνυνται... Ἡ ἀρετὴ τῶν τοιούτων ἀνδρῶν εἶναι ἡ μόνη ἐξάγγελος τοῦ ἠθικοῦ αὐτῶν μεγαλείου καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν, ἐν οἷς γρησὶά ἀποτυπῶνται ἡ σφραγὶς τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς εὐθύτητος, παρέχουσι τὸ μέτρον τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀξίας.

Τοιοῦτος ἀδόξουρος τοῦ καθήκοντος ἐργάτης ἀνεφάνη ὁ τὴν 14ην Ἰουνίου 1900 θανὼν ἐν Ἀθήραις **Δημήτριος Σταματοπούλος**. Κατὰ γράμμα ἄνθρωπος τῆς καρδίας καὶ ἐνθουσιώδους λάτρως τοῦ ἀγαθοῦ, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐπιζήλων ἐκείνων παραδειγμάτων ἀνδρὸς διανοίξαντος στάδιον χρη-

✱ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ ✱

σιμότητος καὶ ἐνεργείας ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, καὶ ἠντίχησε νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν Πολιτείαν ἀξιολόγα τέκνα, τελευταῖον ἀποστερηθέντα καὶ ἀνεκτιμῆτον μητρός, εἰς ᾧ κατέλιπεν ὠφελίμην οἰκογενειακὸν ὄνομα καὶ μνημὴν ἀκηλίδωτον.

ΔΙΑΖΟΥΣΑ φυσιογνωμία, ἀνὴρ ὑπέροχος, ἀποφέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν γαλήνην τῆς ἀρετῆς, ἣτις ὑπῆρξε τῆς ζωῆς του ὁ ὑπογραμμὸς καὶ ὁ γνώμων. Ὁ **Ἀλέξανδρος Μαθιουδάκης** τελείως διακριθεὶς ἐν ἅπασιν τοῖς σταδίοις τοῦ βίου αὐτοῦ, ἀνεσάνη εἰς τῶν ἀληθῶν ἐκείνων δικαστικῶν καὶ προξενικῶν ἀδαμάντων, ὧν τὴν πραγματικὴν ἀξίαν καὶ ἐπιβολὴν δὲν δύναται ν' ἀρνηθῇ καὶ αὐτὴ ἡ μάλιστα λεπτολόγος μεψιμοιρία. Ἀνὴρ εὐρυτάτου πνεύματος καὶ ὄντως ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, ἐξήσκει ἀπερίγραπτον γοητείαν ἐπὶ πάντων τῶν ὅπως ὅποτε πλησιαζόντων αὐτόν, ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἡ Πατρίς ἡμῶν ἀπώλεσε τὸν εὐγενέστερον ἐργάτην τοῦ καθήκοντος καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κοινωνία ἐν ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα μέλη τῆς.

Ἐγεννήθη ὁ **Ἀλέξανδρος Μαθιουδάκης** ἐν Σμύρνῃ τὴν 9ην Μαρτίου τοῦ 1888 ἐκ πατρὸς Κρητὸς τοῦ **Βασιλείου Μαθιουδάκη** καὶ ἐκ μητρὸς Πελοποννη-

σίας. Ὁ **Β. Μαθιουδάκης** μετέσχε τοῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν αὐτοῦ, νεώτατος δ' ἐγκατασταθεὶς μικρὸν πρὸ αὐτοῦ ἐν Βλαχία, ἐμυήθη εἰς τὴν **Φιλικὴν Ἑταιρείαν** ὑπὸ τοῦ φίλου του **Γρ. Δικαίου** τοῦ ἡρωικοῦ **Παπαφλέσδα**. Διανύσας ὁ **Α. Μαθιουδάκης** τὰς πρώτας αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῷ Γυμνασίῳ τῆς Σύρου, ἐπεράτωσεν αὐτὰς ἐν Ἀθήναις, ὅτε καὶ ἀνηγορεύθη τῷ 1861 Διδάκτωρ τῆς Νομικῆς καὶ ἀμέσως διωρίσθη Γραμματεὺς τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Προξενείου. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης ἀπολυθεὶς, διότι ἀτόπως κατηγορήθη ὅτι μετέσχε τῆς κατὰ τοῦ Βασιλέως **Ὁθωνος** συνωμοσίας, ἀνεχώρησεν ἐξ Ἰωαννίνων καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἐπιτυχέστατα ἐξήσκησε τὸ Δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Ἐπελθούσης τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ Ὁθωνος, ἡ Ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις διώρισεν αὐτὸν τὸν Ὀκτώ-
βριον τοῦ 1862, Γραμματέα Διευθύνοντα τὸ ἐν Σμύρῃ Προξενεῖον, ὅτε μετὰ τριετίαν ἐκλήθη ὡς Δικαστὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Αὐτόθι ὁ **Α. Μαθιουδάκης**

παρέμεινεν ἐπὶ ὀλόκληρον ἐνδεκαετίαν, καθ' ἣν προσήνεγκε περιφανεῖς ἐκδουλεύσεις, ἐπιτελέσας κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο καὶ ποικίλας ἄλλας ὑπηρεσίας, καὶ ἀντιπροσωπεύσας τὴν Ἑλληνικὴν Πρεσβείαν εἰς διαφόρους Ἐπιτροπὰς πρὸς κανονισμόν διεθνῶν ζητημάτων, ὧν τὸ σπουδαιότερον ἦτο τὸ πάντοτε συζητούμενον καὶ πάντοτε διατελοῦν ἄλυτον περὶ τῆς ὑδάγμενείας τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων. Τῷ 1874 κληθεὶς εἰς Ἀθήνας, ἐργάσθη πεφωτισμένως, ὡς Εἰσηγητὴς Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν σύνταξιν σπουδαιωτάτων Προξενικῶν Νομοδίων καὶ τῷ 1875 ἐκλήθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου **Χ. Τρικούπη** καὶ μετέσχε

καὶ αὖθις, ὡς Εἰσηγητὴς τῆς τότε συσταθείσης ἐπιτροπῆς πρὸς Κωδικοποίησιν ὅλων Προξενικῶν νόμων. Τὸ ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ συνταχθέν ὑπὸ τοῦ **Α. Μαθιουδάκη** ἐξάαιρετον νομοσχέδιον, μετὰ μακρᾶς καὶ περισπουδάστου ἐξηγητικῆς ἐκθέσεως, ἐγκατελείφθη ἀτυχῶς, ἕνεκα τῆς παραιτήσεως τοῦ **Χ. Τρικούπη**, ἐψηφίσθη ὅμως κατόπιν ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐφημερόσθι βραδύτερον τῷ 1882. Τῷ 1877 διωρίσθη Γενικὸς Πρῶξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτε

* ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗΣ *

τιμηθεὶς διὰ τοῦ Σταυροῦ τῶν Ταξιαρχῶν ὑπὸ τῆς Ἑλλήν. Κυβερνήσεως, πλὴν τοῦ παρασῆμου τοῦ **Ὁδμανιέ** δι' οὗ εἶχε κοσμηθῆ, πρὸς ζημίαν ἀληθῆ τῆς Ἑλληνικῆς ὑπηρεσίας, ἐγκατέλειπε ζηλευτὸν ἀξίωμα, καὶ ἀπεδέχθη τὴν Διευθυνσιν τῆς **Προνομιούχου Τραπεζίης Ἡπειροθεσσαλίας**, ἧς, ὡς Διοικητῆς ἀπὸ τοῦ 1882 διέπρεψε, παρασχὼν εὐδοκιμωτάτας ὑπηρεσίας καὶ τιμήσας τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ ἔργον τῆς Διοικήσεως ἐνὸς τῶν μεγάλων τότε ἡμῶν Πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, ὅπερ τὴν τόσῃν εὐεργετικῇν δρᾶσιν αὐτοῦ, τὴν νέαν ζωὴν καὶ τὸ νέον ζῶπον, ὅπερ μετεδόθη εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, ὥφειλεν εἰς τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν περὶνοιαν τοῦ **Ἀλ. Μαθιουδάκη**. Εἰς τὴν κομματικὴν πολιτικὴν ὁ πολὺκλαυστος ἀνὴρ δὲν ἀνemieίχθη παντάπασιν· ἀνεδέχθη πάντοτε ὑπέρτερος τῶν κομμάτων, καὶ τὸν ἔξογον αὐτοῦ χαρακτήρα δὲν ἐμόλυνεν ἡ πολιτικὴ ἐξαχρείωσις. Μολονότι δὲ τιμηθεὶς ὑπερβαλλόντως ὑπὸ τοῦ **Χ. Τρικούπη**, τὸν θαύμαζε μὲν εἰς τὰ πολλὰ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὀλίγα τὸν ἐπέκρινεν αὐστηρῶς. Εἰς τὴν δειγνὴν περίστασιν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου κατὰ τὴν κατοχὴν τοῦ Βόλου ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ **Α. Μαθιουδάκης**, ἐπεδείξατο ὑψίστην καὶ παραδειγματικὴν φιλοπατίαν, ἐνεκα δὲ τοῦ σθένους καὶ τῆς ἀνδρικής ἀξιοπρεπείας του χάριν τῶν συμφερόντων τῆς Τραπεζίης καὶ τῶν καταπιεζομένων πολιτῶν, ἐφυλακίσθη δι' ὀλίγας ὥρας ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῶν Προξένων ζητησάντων ἐν σώματι τὴν ἀπελευθέρωσιν του. Ἐπιτευχθείσης μετέπειτα τῆς συγχωνεύσεως τῶν Τραπεζῶν, ὁ **Ἀλέξανδρος Μαθιουδάκης** ἀπεκατέστη ἐν Ἀθήναις καὶ ἀπελθὼν χάριν ἀναφυγῆς εἰς Εὐρώπην, ἀπέθανεν ἀπροσδοκῆτως ἐν Λωζάνῃ τῆς Ἑλβετίας, ταφεὶς ἐν Ἀθήναις τὴν 24ην Αὐγούστου 1900.

ΠΑΣ ὅστις ἐγνώρισεν τὴν πλήρη ἀκμαίαν ἐτι ζωὴς ὑπαρξίν τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, καὶ πᾶς μαθητὴς του, μετὰ βαρυαλγοῦς ὀδύνης ἀναπολεῖ τὴν ἀδρᾶν καὶ ἀξιοπρεπῆ τοῦ πολυδακρύτου ἀνδρὸς φυσιογνωμίαν. Ὁ **Διονύσιος Τρουπάκης** ἀνέκων εἰς ἀρχαιοτάτην καὶ ἐγκριτον οἰκογένειαν τῆς Μάνης (ἥτις ἐπὶ 11 ἔτη κατεῖχε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μάνης), ἀπόγονος τοῦ θμωνύμου τοῦ **Διονυσίου Τρουπάκη ἢ Μουρτζίνου** Στρατηγοῦ καὶ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀρμάτων τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐκείνητο κληρονομικῶς τὴν εὐγένειαν καὶ ὑπερῆφάνειαν τοῦ ἥθους, ἐνθουσιώδης δ' εἰς ἐνίσχυσιν πάσης ἰδέας ἀγαθῆς καὶ ἀπὸ χαρακτῆρος φιλεύσπλαγχτος ἀνεράνη καὶ εὐθαρσῆς ὑποστηρικτῆς τῶν ἀδικουμένων. Χαρακτὴρ ἐπιβάλλων καὶ γοητευτικῶν, δικαίως καταλέγεται ἐν τῷ κύκλῳ τῶν Ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες σπανίως ἀναφαίνονται κατὰ τοὺς χρόνους τῆς σήμερον ἐποχῆς.

Μετὰ τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐνεγράφη ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ, ἐξ ἔρωτος ὁμῶς πρὸς τὸν στρατὸν κατετάχθη ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν πρώτην ἡμῶν ἐπιστράτευσιν τοῦ 1881 σπεύσας, ὅπως κατατάξῃ καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ συμφοιτὰς του, **Χαρίλαον** τῆς Ἱατρικῆς καὶ τὸν **Νικόλαον** τῆς Νομικῆς, παραμείναντα ἕκαστος ἐν τῷ στρατῷ καὶ νῦν διαπρέποντα ἐν τῷ σώματι τῆς Χωροφυλακῆς, Τμηματάρχην δ' ἦδη τῆς Δημοσίου ἀσφαλείας ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν. Ὁ κ. **Νικόλαος Τρουπάκης** εἶναι σήμερον ὁ ἀναμορφωτῆς τοῦ τόσον ἄλλοτε παραμεληθέντος σώματος τῆς Χωροφυλακῆς καὶ ὡς ἀξιωματικὸς ἀληθῶς τιμᾷ τὴν ἡμετέραν πατρίδα. Οὕτω κατετάχθη τότε ἐν τῷ στρατῷ σύμπασα ἡ ἀδελφικὴ αὐτῇ τριάς, τὸ γάρμα οὕτως εἰπεῖν καὶ στόλισμα τῆς σπουδαζούσης τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Λακωνικῆς νεολαίας, ἀριστεύουσα ἐν τοῖς γράμμασι, τῇ φιλοστόργῳ μερίμνῃ τοῦ μεγαλειτέρου αὐτῶν ἀδελφοῦ **Κωνσταντίνου**, κατὰ ἀνεκτιμήτου τοῦ παρ' ἡμῖν φιλάτου Ἱατροδικαστοῦ κ. **Γεωργίου Τρουπάκη**, πολυτίμως καὶ μετ' ἰδιαζούσης φιλοστοργίας ἀριερωθέντος εἰς τὴν τελειοτέραν μόρφωσιν τῶν νεωτέρων αὐτοῦ ἀδελφῶν. Ἀναγκασθεὶς ὁ **Δ. Τρουπάκης** μετὰ πόνου ν' ἀποχωρήσῃ τοῦ στρατοῦ, ἐγένετο διδάσκαλος ἐν τῷ Βαρβακείῳ ἐπὶ διετίαν περίπου, κατόπιν δ' ἀμέσως ἔλαβε τὸ δίπλωμα τοῦ Δος τῆς Φιλολογίας. Μέλλον νὰ διορισθῇ ἐξήχησεν ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν ἰδιαίτε-

ραν αὐτοῦ Πατρίδα νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν Λακωνίαν, ὅτε καὶ τὸ πρῶτον διορισθεὶς Σχολάρχης ἐν Μολαΐς εἶτα προήχθη εἰς Καθηγητὴν ἐν Γυθείῳ. Τὸ Γυμνάσιον τότε τοῦ Γυθείου εὐρίσκετο εἰς ἀξιοθρήνητον κατάστασιν, ὡς ἐκ τῆς ἐκδιαζομένης τῶν Καθηγητῶν ἐλαστικότητος, πανταχόθεν δὲ συνέρρεον μαθηταὶ μὴ εὐδοκιμήσαντες εἰς ἄλλα Γυμνάσια, ἵνα λάθωσι τὸ ἀπολυτήριον αὐτῶν βασιζόμενοι εἰς τὰς ἐπιδόρας τῶν ἐκάστοτε ἰσχυρῶν. Ὁ Διονύσιος Τρουπάκης ἐξ ἰδιαιτέρου πρὸς τὸν τόπον τοῦ πόνου καὶ ἐξ ἐγωΐσμου ἀνέλαβε μετὰ σθένους τὴν ἀποκαθάρσιν καὶ τὴν ἀναστήλωσιν τοῦ γοήτρου τοῦ Γυμνασίου τούτου. Ὄντως δ' ὡς ἄλλος Ἡρακλῆς ἐπέτυχεν, ὅπως τὸ Γυμνάσιον τοῦ Γυθείου, καταστῇ ἐν ἐκ τῶν πρώτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων, πάντες δ' ἐκτοτε ἀναγνωρίζουσι τοὺς μεγάλους καὶ σταθεροὺς διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν αὐτοῦ ἀγῶνας τοῦ πολυχλάστου ἀνδρός.

Ὁ Διονύσιος Τρουπάκης ὡς Δημόσιος ὑπάλληλος ὑπῆρξε φιλοπονώτατος καὶ γλυκύτατος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ του, συνάμα δὲ ἀνένδοτος τοῦ δικαίου τηρητής, πρὸ οὐδενὸς πτοούμενος κινδύνου, ὑπερασπιστὴς τῆς προσόδου καὶ τοῦ δικαίου τῶν μαθητῶν αὐτοῦ μέχρι αὐτοθυσίας, ἣν πολλάκις ἐμπράκτως κατέδειξεν. Ἱστορικὴ παραμένει ἡ ἀπάντησις, ἣν ἔδωκεν εἰς ἰσχυρὸν τῆς ἐποχῆς ἐν Δημητσάνῃ, ὅπου ὑπηρετήσεν ἐν ἔτος ὡς Καθηγητής, κακῶς ἐκδιώξας αὐτόν, ὅτε οὗτος ἀγνοῶν τὸν Τρουπάκην ἐξή-

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΤΡΟΥΠΑΚΗΣ

τησε παραλόγως νὰ τοῦ ὑποδείξῃ διαβάθμισιν τῶν φίλων τοῦ κόμματός του μαθητῶν. Ἐν ταύτῳ ἱστορικῶν παραμένει ἐν Γυθείῳ, ὅτε ὁ Σύλλογος τῶν λοιπῶν καθηγητῶν ἠθέλησε πιεζόμενος νὰ προβιβάσῃ μαθητὴν νὰ ἀνίκανον ἀλλ' ἰσχυρότατον πολιτικῶς· τοῦτο μάλιστα ἀντελήφθη ὁ Δ. Τρουπάκης ἐξανέστη καὶ διὰ τῆς προσωπικότητος τῆς ἀτομικῆς πλέον ἐπιβλήθη εἰς τὸν Σύλλογον, ὅπως μὴ πράξῃ τοῦτο, ἀλλ' εὐρεθεὶς πρὸ τετελεσμένου πλεονέγεγοντος, ἐξηνάγκασεν αὐτοὺς νὰ προβιβάσωσιν ἅπας ἅπαντας τοὺς μαθητάς τοῦ Γυμνασίου ὅλων τῶν τάξεων, καθ' ὅσον δὲν ἠδύνατο ν' ἀνεθῇ, ὅπως ἀδικηθῶσιν οἱ ἐπίλοιποι πτωχοὶ τῶν μαθητῶν, ἀλλ' ἱκανώτεροι σχετικῶς τοῦ ἰσχυροῦ προαχθέντος. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ τὰς δύο ταύτας παραδειγματικὰς ἐπιτελέσεις τοῦ καθήκοντος ἐπλήρωσε διὰ παύσεων, ἃς ὑπέμεινε μὲ γαλήνην ἀγογγύστως. Ὡς ἄνθρωπος ἥτο κοινωνικώτατος, πλήρης εἰλικρινῶν αἰσθημάτων καὶ φίλος ἀνεκτίμητος, εὐπροσέγορος καὶ μετὰ διαχρύσεως ἐγκολπόμενος πάντα γνωστὸν του, συνεπόνει καὶ συνέπασχεν εἰς τὰς ἀτυχίας αὐτοῦ. Ἀλτρουϊστὴς ἐκ φύσεως ἐδοπάνει ἐξ ἰδίων διὰ πάντα πτωχὸν καὶ δυστυχούντα. Ἰδίως περιβάλλον μετὰ πατρικῆς στοργῆς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπεδίωκε τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν

καὶ ἐκτὸς τῆς αἰθούσης τῆς διδασκαλίας, καλῶν αὐτοὺς πλησίον τοῦ ὡς φίλος. Οὕτω δ' ἐλατρεῖτο κυριολεκτικῶς ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του, οἵτινες συνάμα ὑπερόχως τὸν ἐσέβοντο. Οἱ γονεῖς, Καθηγητοῦ ὄντος τοῦ **Τρουπάκη**, ἦσαν ἐντελῶς ἡσυχοὶ διὰ τὴν ἡλικίαν μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν τέκνων αὐτῶν, ἰδίᾳ δὲ οἱ ἐν τοῖς χωρίοις γονεῖς ἐγνώριζον ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ του τὰ τέκνα των κέκτηνται οὐ μόνον τὸν σφόν διδάσκαλόν των ἀλλὰ καὶ δεύτερον πατέρα αὐτῶν ἐκτὸς τοῦ Σχολείου.

Τοιοῦτος ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἀνὴρ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴν ἐπιβληθῇ καὶ μάλιστα ἐν Λακωνίᾳ, ἐνθα γνωστὴ τυγχάνει ἡ ἀγάπη τῆς οἰκογενείας του. Ὅτε ποτε ὁ **Διονύσιος Τρουπάκης** ἐπὶ τριετίαν διετέλει ἐκτὸς ὑπηρεσίας, τὸ Γυμνασιον ἐνοστάλησεν τὸν πατέρα καὶ διδάσκαλον τῶν τέκνων αὐτοῦ, ἐπεθύμησε τὴν ἀνδροπρεπή καὶ ἀγαθὴν ἐκείνου φυσιογνωμίαν· διορισθεὶς τότε οὗτος καὶ πάλιν ἐζήτησε τὸ Γυμνάσιον τοῦ Γυθείου, τὸ ἔργον του, ἐνθα πλέον συνεχῶς ἐπὶ δεκαετηρίδα παρέμεινε Καθηγητῆς ἀναγκῶν τὸ Γυμνάσιον τοῦτο εἰς ἐξέχουσαν θέσιν καὶ συντέλεις εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς Βιβλιοθήκης αὐτοῦ, ἥτις ἤδη εἶναι πλουσιωτάτη. Ὁ τότε τοῦ Γυθείου θαυμάτα ἐτίμα αὐτόν, ἡ δὲ Πολιτεία ἀνεγνώρισε τοὺς πεφωτισμένους μόθους καὶ τὸν ἀδαμάντινον χαρακτῆρα τοιοῦτου καθηγητοῦ, προήγαγε δ' αὐτόν μετὰ τιμητικωτάτην ἔκθεσιν Ἐπιθεωρητοῦ εἰς Γυμνασιάρχην, ἱκανοποιήσασα οὕτω τὸν αὐστηρὸν τοῦ καθηκόντος ἐκτελεστήν.

Ἄλλὰ Φεῦ! Ἄδικος μοῖρα ἠθέλησε ν' ἀφαιρέσῃ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δραστικότητος. Ἐσθένησεν ὁ γίγας ἐκεῖνος τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἐργασίας· καὶ εἰς μάτην ἀπέβησαν αἱ ἱατρικαὶ περιθάλψεις καὶ περιποιήσεις στοργικῶν ἀδελφῶν καὶ ἀνεψιῶν. Οὗτος, βελτιωθείσης τῆς ὑγείας του ἐπέμενε νὰ διδάσκη... Ὅταν δ' οἱ οἰκεῖοι του τῷ ἐπεβλήθησαν ν' ἀπομυκρυνθῇ τῆς ὑπηρεσίας, αὐτὸς ὑπέκυψε πρὸς χάριν των καὶ ἀπεσύρθη ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι Καρδαμίλει, ἐνθα γαλήνιος ἀνέμεινε τὸν θάνατον ἐπὶ δύο καὶ πλέον ἔτη ἐν μέσῳ περιποιήσεων πολυσιλήτων συγγενῶν ἐξαίρετως κατρευνῶντων αὐτόν, ὅπου καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1908 θρηνηθεὶς, ὅσον οὐδεὶς τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Μάνης, ὑφ' ἀπάσης τῆς Λακωνίας.

ΟΣΑ καὶ ἂν ἤθελεν ἀναγράψῃ τις, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ πιάσῃ καταλήλως τοῦ διακεκομμένου τοῦτου πολίτου τὸ ἐγκώμιον, ἢ ν' ἀποτίσῃ τὸν ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἀρετὴν του φόρον τιμῆς. Πόσοι εἶναι σήμερον οἱ ἄνδρες τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ παροστήματος αὐτοῦ, πόσοι ἰδίως μεταξὺ τῶν στρατευσάντων ἐν τῇ Πολιτείᾳ; Παρατηρήσατε γέρον ἡμῶν, κύψατε μέτροι τῶν ταπεινῶν ἀναστημάτων, αἶψα σοβοῦσιν ἐν ἀξιώμασι καὶ τιμαῖς καὶ αἶψα ἄγει καὶ φέρει μικροφροσύνη καὶ ἰδιότηεια, ἵν' ἀναπολήσῃτε ὅποιοι ἀδάμας ἀληθῆς πολιτικῆς καὶ ἀστικῆς ἀρετῆς, βράχος χρηστότητος, καθ' οὗ συνετροῦντο ἐνέδραν καὶ ἐφοδοὶ ἦσαν ὁ **Παντελῆς Π. Γκίκας**, καὶ ποῖα κενὰ δημιουργοῦνται ἐν τῇ Πατρίδι ἡμῶν, τῇ κατατρεγμένῃ, ὅταν τοιοῦτων ἀνδρῶν ἡ ἀνοή σβέννεται. Τὴν στέρησαν αὐτῶν ἡ Κοινωνία καὶ τὸ ἔθνος δὲν νὰ λογίζονται ὡς σημερινὴν ἀπώλειαν, ἕκαστος δὲ πολίτης ποῶν τὴν πατρίδα του νὰ θεωρῇ ὡς ἰδίαν συμφορὰν τὸν θάνατον αὐτῶν. Γεννηθεὶς ἐν Ὑδρᾷ τὴν 25ην Σεπτεμβρίου 1838, ἀνῆκε εἰς τὰς πρωτίτας οἰκογενείας αὐτῆς, ἐκ πατρὸς **Π. Γκίκα** περιφανῶς δοξάσαντος μεταξὺ τῶν Ναυμάχων τοῦ 1821 καὶ Μητροῦ ἐκ τῆς μεγάλης οἰκογενείας **Ὁρλῶδ**. Ἀριστὰ συμπληρώσας τὰς Γυμνασιακὰς καὶ Πανεπιστημιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς καὶ ἀναγορευθεὶς Διδάκτωρ τῆς Νομικῆς, ἐπὶ ἔτημαχῶ ὡς Λικηρόδος ἐν Ἀθήναις διετέλεσε καὶ ἐν τῇ πρακτικῇ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ ἐνασχολεῖται διεκρίθη διὰ τὴν ὀξείαν αὐτοῦ ἀντίληψιν καὶ τὴν ζηλευτὴν ἐνθουσιασμόν του. Ἄλλ' οἱ ὁρίζοντες τοῦ Ἐπιστημονικοῦ σταθμοῦ δὲν ἦσαν ἀρκούντες διὰ τὴν θερμὴν φρίκην τοῦ **Παντελῆ Γκίκα** καὶ συνεζῶν οὗτος τὰς παραδόσεις τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του, τῆς ἐνθουσιώδους Ὑδρας, ἐνθα τὸ πρῶτον ἐποτίσθη τὰ νύματα τῆς πρὸς τὴν Πατρίδα ἀγάπης, ἀπεδέθη εἰς τὸ Πολιτικὸν στάδιον, τὸ πρῶτον τῷ 1895 πολιτευθεὶς καὶ ἐπὶ τέσσαρας συνεχεῖς περιόδους ἐκλεγθεὶς Βουλευτής. Ὁ πολιτικὸς ἔκτοτε βίος τοῦ **Π. Γκίκα** διασφάζει μίαν

λαμπράν σελίδα ἀνδρὸς ἀληθῶς ἀδαμαντίνου χαρακτῆρος καὶ εὐσταθείας ἐκ τῶν σπανιστάτων. Πολιτενόμενος ἀπὸ τριακονταετίας κυρίως ἐν Ὑδρῃ, φανατικὸς φίλος καὶ ὁπαδὸς τοῦ **Θ. Δηληγιάννη**, οὐδ' ἅπαξ ἐφάντασθη δι' τῷ ἐπετρέπετο καὶ νὰ σκεφθῇ κἄν, ἵνα ἐγκαταλείγῃ τὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ. Δὲν ἦτον ἐκ τῶν σνήθων πολιτενομένων ἀπὸ χαρακτῆρος ἀποκρούων ὁ ἴδιος τὰ ἰδιαίτερα τῶν κομμάτων δωρήματα,

✠ ΠΑΝΤΕΛΗΣ Π. ΓΚΙΚΑΣ ✠

ἔχωμεν ἐξ ἰδίων καὶ τοὺς ἄλλους συναδέλφους του ἐν τῇ Πολιτικῇ καὶ ἐν πεποιθήσει ἐφρόνει μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του, ὅτι ἐνκοφάρτιον τὰ κόμματα, ὅσοι ἀπέδιδον εἰς αὐτὰ ἀτομικὰς ιδιότητας ἢ ἄλλας ιδιοτελεῖς παροχάς. Ἐντεῦθεν πιστὸς καὶ ἀδιάφθορος φίλος τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν τοῦ **Θ. Δηληγιάννη**, οὐδέποτε ἐν ταῖς πεποιθήσεσιν αὐτοῦ ὁ **Παντελῆς Γκίκας** ἠλάττωσε τὴν τῶν φρονημάτων του ὑπερηφάνειαν καὶ ἀξιοπρέπειαν καὶ οὐδέποτε ἐμείωσαν τὴν παροιμιώδη ἀφροσύνην του πρὸς τὸν ἡμέτερον

τον, τῶν πολιτικῶν περιστάσεων αἱ ἀδόκητοι μεταλλάγαι καὶ μεταπτώσεις. Ἀνὴρ ἐξαιρετικῆς φιλοπατρίας, χρηστότητος καὶ ἀρετῆς παρέμεινε πάντοτε ὄντως πολὺτιμος κόσμημιά τοῦ πολιτικοῦ κόμματος, ὃ ἀνέκαθεν ἐξόχως ὑπορέτησε, θεομὸς καὶ εὐστάθειας στρατιώτης τῆς Πατρίδος, ἔτοιμος νὰ πέσῃ ὑπὸ τὰς βολὰς τῶν πολεμίων, πάντοτε ὅμιος ἐπὶ τοῦ προμαχῶνος τῶν ἀκλονήτων αὐτοῦ πεπονηθέντων καὶ ἀδιασείστον πολιτικῶν ἀρχῶν. Καὶ τοῦτον ἔνεκα οὐδεὶς ἴσως Ἕλληρ πολιτευόμενος, ἐφείλκυσεν ἐπὶ τοσοῦτον τὴν στοργὴν τῶν συμπολιτῶν του, οὓς πολυειδῶς εὐηργέτησε, καὶ ἀπῆλθε παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ κοινῇ θεομωτέρων συμπαιδιῶν, ὅσον ὁ Παντελῆς Γκιῆκας. Ἀπέθανεν αἰφνης ἐν Ἀθήραις τὴν 22αν Νοεμβρίου 1910.

Τῇ 18ῃ Ἰουνίου τοῦ 1900 ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήραις ὁ Γενικὸς Ἀρχηγὸς **Ἰωάννης Μαζαράκης**. Σκιαγραφοῦντες τὸν βίον ἀνδρός τιμωσαντος καὶ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα, καὶ τὸ στράτευμα, εἰς τὸν Ὑγειονομικὸν κλάδον τοῦ ὁποίου πολὺτιμος ὑπηρεσίας παρέσχε, δὲν δυνάμεθα ἀνυχῶς ἔνεκα τοῦ περιορισμένου χώρου, νὰ δώσωμεν πιστὴν εἰκόνα φησιγνωσίας ἰδιαιότητος καὶ σπανίας ἐν τῇ σημερινῇ κοινωνίᾳ, λόγῳ τῆς ἀγρότητος τῶν αἰσθημάτων, τῆς πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ ἰδίᾳ τὸν στρατὸν ἀφοσίωσης, μέγχοις αὐτοθυσίας, τῆς ἀφιλοκεροῦς ἐπιστημονικῆς ἀρωγῆς παντὶ τῷ δομένῳ, μὴ ἐκλαμβάνοντος τὴν Ἐπιστήμην ὡς ἐπικερδὲς πρὸς πλουτισμὸν ἐπάγγελμα, ἀλλ' ὡς θείαν τέχνην τέλος χαρκτηριστικῆς εὐλικροσύνης καὶ ἀφελείας τρόπων.

* **ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ** *

Κατήγετο ἐξ ἀρχοντικῆς τῆς Κύνθρον οἰκογενείας, ἐγκαταστάσης ἐκεῖ κατὰ τοὺς Ἐνετοτονονικικοὺς πολέμους ἐν Κορίθῃ, ὅθεν αἱ πλείους εὐγενεῖς τῆς μεγαλήρου οἰκογένειας, ἀδεία τῆς Ἑνετικῆς πολιτείας, μετεγράστευσαν, ὅπως μὴ ὑποκύψωσι εἰς βάσβαρον ζυγόν. Ἐκπαδενθεῖς ἐν Ἀθήραις καὶ πρὸς τῇ Ἐπιστήμῃ καταγνώμενος ἐξ ἑωρτος πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν Ἱστορίαν, ἐδημιούργησεν ἴδιον τύπον ἱατροφιλοσόφου καὶ φιλολόγου. Μετὰ τὴν περάτωσιν τῶν σπουδῶν του ἐν Ἀθήραις, μετέβη εἰς Εὐρώπην, ὅπου ἐπὶ τριετίαν ἀσχολήθηκε, ἐπαγγέλων ἐγκρατῆς ὅσον ὀλίγοι τῆς θείας τοῦ

Ἱπποκράτους τέχνης. Ὁ εὐλικρὸς του χαρακτὴρ, τὸ σιωμῶλον, καὶ ἡ ἀναισθησία τῶν λοιπῶν ἀρετῶν του παρὰ τῶν ἰδιαιτέρων του πατριωτικῶν, ἀνέδειξαν αὐτὸν νέον ἤδη Βουλεντὴν Κέας· ἀλλὰ διαβλέπων ὅτι δὲν θὰ ἤδυνάτο νὰ πολιτευθῇ ὡς ἀρμοῦει εἰς ἑλευθέρους ἄνδρας, ἀποστρεφόμενος δὲ τὴν μικροπολιτικὴν, ἐνωρίς ἀπεσύρθη, παρὰ τὰς ἐκάστοτε παρακλήσεις τῶν πολιτικῶν του φίλων, διορῶντων ἐν αὐτῷ οὐχὶ συμφεροντολόγον, ἀλλ' ἀκαριαίᾳ πατριώτην, λάτρην τῶν πατριῶν ἡδῶν, θαυμάσιον δὲ καὶ εὐφραδὴ ὑποστηρικτὴν τῶν ἔργων του ἀρχῶν. Ἀλλ' ἡ παρομιμωδὴ διὰ τοὺς γνωρίσαντας αὐτὸν εὐλικρόνεια, καὶ τὸ ἀνεξάρτητον τοῦ χαρακτῆρος, δὲν ἐπέτρεπον αὐτῷ

συμβιβασμούς οὔτε πρὸς τὴν ἀλήθειαν, οὔτε πρὸς τοὺς ἰσχύοντας πολιτικῶς, ὅπως καρπωθῇ ἴδια ὠφελήματα ἀφωσιώθῃ λοιπὸν μετὰ θέουσης εἰς τὸν κλάδον εἰς ὃν ἀνῆκε, πάντοτε ἔτοιμος νὰ τρέξῃ ὅπου ἡ ὑπηρεσία ἐπέτασσε τοῦτο, ἀδιαφορῶν ἂν ἐγκατελίμπανεν οἰκογενειακὰ συμφέροντα, πελατείας, ἡσυχίαν. Δὲν ὑπῆρξεν ἐπιστρατεία, στρατόπεδον, πορεία, ἐπιθεώρησις, συγκεντρώσεις στρατοῦ, εἰς αἷς κατὰ τὸ ὕλοετὲς περιῶπον διάστημα καθ' ὃ εὐδοκίμως ἐν τῷ Στρατῷ ὑπηρετήσῃ, νὰ μὴ συμμαθεύξεν οὐχὶ δυστροπῶν, ὡς ἀντιῶς πολλοί, ὅτε ἀπομακρύνονται τῶν κέντρων, ἀλλὰ τοῦναντίον κατακρίνον τοὺς ὑπεκφεύγοντας ἐπιτηδείους, ἐνθουσιῶν διὰ τοῦ παραδείγματος του, τῆς εὐθυμίας του, τῆς ἐν ταῖς κακονυχίας σκληραγωγίας, τοὺς ὑποδεεστέρους. Ἡ ὑπηρεσία ἐγνώριζε τοῦτο ἐπανειλημμένως τιμῶσα αὐτὸν δι' Ὑπουργικῶν καὶ Βασιλικῶν εὐχαριστιῶν, καὶ τέλος διὰ τοῦ παρασήμεου τῶν Ταξιαρχῶν ἐξήτει δὲ πάντοτε καὶ ἀνεύρισκε τοῦτον πρῶτον ἔτοιμον ὡς : εἰς τὴν ἐπιστρατείαν τοῦ 78 ἐν Ἀαμίρ διενθύνοντα τὴν Ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν, τῷ 81 δι' ἐστάλη πάλιν ἐκεῖ κατ' ἐκλογὴν διενθύνων, καί τοι ὑπάρχοντος ὁμοιοβάθμιον ἐνθύνοντο, λόγῳ τῶν ἐνσημασμένων ἐπιδημιῶν, ἐνεκα τῆς συγκεντρώσεως, ἀπὸ τὰς ὁποίας τάχιστα ἀπῆλλαξε τὸν Στρατὸν καὶ τὴν πόλιν ὀδὸ-κλήρον, διὰ θαυδῶλεως πρωτοβουλίας ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῆς ὑπηρεσίας, καὶ καταλλήλου ὑποδείξεως πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν μέτρων, ἅτινα ἔδει νὰ ληφθῶσι, καὶ ὧν τὴν ἄμεσον ἐφαρμογὴν ἐξήτει τηλεγραφικῶς.

Χαρακτηριστικὴ τῆς παρόσης τοῦ ἀνδρός, καὶ ἱστορικὴ διὰ τὸ οὐμοριστικὸν παρέμενεν εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου ἐν τῇ περιστάσει ἐκεῇ, καθ' ἣν μόνον διὰ συντόνων μέτρων ἠδύνατο ν' ἀποσοβῇ τὸ κακόν, ἀλληλογραφία πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον καὶ τινὰ Τμηματάρχην στενῶς ἐχόμενον πρὸς τοὺς τύπους, ἐπὶ βλάβῃ τῆς οὐσίας, παρατηροῦντα, ἀντὶ νὰ διατάξῃ τὴν ἐπείγουσαν ἀποστολὴν τῶν αἰτουμένων φαρμάκων καὶ λοιπῶν χρειωδῶν, τηλεγραφικῶς (πρὸς ἀνωτέρας ἀρχὰς αἰτούντες δὲν μεταχειρίζονται προστακτικὴν) εἰς ὃ ἀπῆντα τηλεγραφικῶς ἐπίσης ὁ ἀρελὴς καὶ εἴρων ἀρχίατρος, δεινὸς δὲ συνάμα ἑλληνοστῆς «παράσχον Κύριε» ὑποδεικνύων οὕτω, ἐκτός τοῦ ἐπείγοντος καὶ τὴν πρὸς ὑψηλότερας ἀρχὰς δόκιμον χρῆσιν τῆς προστακτικῆς.

Κατὰ τὴν κατάληπν τῆς Θεσσαλίας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λείψῃ, παρακολουθῶν παρ' αὐτοῦ τὸν στρατὸν συγκινῶν δὲ καὶ συγκινούμενος διὰ τῶν πρὸς τοὺς ἀπελευθερούμενους ἐνθουσιῶδων προσφωνήσεων. Αἱ ἐν τῷ «**Αἰῶνι**» τότε δημοσιευθεῖσαι ἀνταποκρίσεις του, ἱστορικαί, τοπογραφικαὶ καὶ ἡθογραφικαί, ἐξετιμῆθησαν ὑπὸ παντός φιλολογούντος, διὰ τὴν ἀντίληπν, τὸν πατριωτισμὸν, τὰς γνώσεις καὶ τὸ γλαφυρὸν τοῦ ὅφους. Ἐν Θεσσαλίᾳ αὐτὸς ἐνεκατέστησε τὴν Ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν, παρέχοντος πᾶσαν συνδρομὴν τοῦ μεγάλως αὐτὸν ἐκτιμῶντος στρατηγοῦ **Γριῦδα**, οὗ ἡ αὐστηρά κρισις καὶ ἀντίληψις περὶ προσώπων, ἦτο πάντοτε τὸ ἀσφαλέστερον ἐχέγγιον ἀξίας πραγματικῆς. Κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τοῦ 86 εὐρισκόμενος ἐν Ἀορῇ πάλιν, πλήρης σφοδρῶν καὶ νεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, διητύθη ἐπιτιχῶς τὴν Ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν. Ἀκόμῃ οἱ συννηρητέσθαι τότε ἀξιωματικοὶ ἀναμνησκονται μετὰ συγκινήσεως ἱερῶν στιγμῶν ἐνθουσιασμοῦ ὃν ἐνέβαλλε πᾶσιν ὁμιλῶν πρὸς αὐτοὺς, ἢ προσφωνῶν καὶ διδάσκων εἰς διαφόρους συγκεντρώσεις, τὸν στρατὸν, μὲ τὴν σαγηνεύουσαν γλαφυράν του γλώσσαν, κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας τῆς ἀναμονῆς.

Ὡς μέλος τῆς ἀνωτάτης Ὑγειονομικῆς ἐπιτροπῆς ἐν Ἀθήναις, ἦτο τὸ φ ὅ β ἡ τ ρ ο ν τῶν πολιτενομένων, καὶ τῶν αἰτούντων ἀπαλλαγὰς στρατιωτῶν ἀλλὰ τὸ ἄκαμπτον αὐτὸ εἰς τὰς αἰτήσεις τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας, πολλάκις ἐστοίχισεν αὐτῷ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν μετατόπισιν. Ὡς Ἐπιθεωρητὴς ἐπίσης τοῦ Ὑγειονομικοῦ κλάδου ἐπῆρξεν ἀυστηρὸς καὶ ἀμερόληπτος κοιτὴς τῶν ὑποδεεστέρων, προτείνων τὴν αἰσισιμότητα τῶν ἀνικάνων καὶ τὴν προαγωγὴν τῶν ἱκανῶν, μὴ ἀσχολούμενος εἰς ὑποστηρίξεις ἐντροπυμένων πρὸς σχηματισμὸν κλίμας ἀλληλοθανμαζομένων, οὐδὲ κολακεύων ἰσχυροῦς, ὅπως παραμένῃ ἀκλόνητος εἰς γραφεῖα καὶ ἐν Ἀθήναις προστατεύων οὕτω κάλλιστα τὰ ἴδια συμφέροντα, ὡς ἐκεῖνοι, οἵτινες μὴ ἔχοντες νὰ ἐπιδεῖξωσιν ἔργα ἐπιστημονικά, ἀνέκαιοι δὲ νὰ προσφέρωσι πραγματικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν στρατὸν, προσκολλῶνται ὡς δοτράκα εἰς τὰ γραφεῖα, παίζοντες τὸ ζατοίκιον τῶν μεταθέσεων τῶν ἄλλων, κατορθοῦντες δὲ διὰ κολακεῶν νὰ πείσωσι τοὺς προϊσταμένους, ὅτι εἰσὶν ἀντικατάστατοι μόνον δι' αὐὰ ἐκλείψωσι πάντες παρατηροῦσι σωρὸν ἐρείπιον ἀντὶ ὀργανώσεως, καὶ εὐτέλειαν χαρακτῆρων οὐδ' αὐτοὶ ἐμύρρωσαν. Ἄλλως ἀπεστροφέτω τὴν

ὀεκλάμην ὥς τι ξένον πρὸς τὴν θείαν τέχνην ἧς ἦτο μύστης καὶ μόνον ἀρμόζουσαν εἰς τοὺς ἐμπορευομένους τὴν Ἐπιστήμην ταπεινοὺς ἐπαγγελματίας. Κάτοχος μεγάλης παιδείας ὅσον ὀλλοί οἱ **Ἰωάννης Μαζαράκης** καὶ ἀρεσκομένους εἰς τὴν ἀνάγνωσιν εἰς ἣν μέχρι μανίας ἐπεδίδeto, κατατρώγων τὰ βιβλία μέχρι τῶν τελευταίων του ἡμερῶν καὶ πλουτίζων ἑαυτὸν διὰ πωτοίων γνώσεων ἐγκυκλοπαιδικῶν, δὲν ἠδύνατο νὰ καταγίνεται εἰς τὰ ταπεινὰ καὶ προσωπιζὰ, ἀνώτερος παιδῶν καὶ μικροραδιοτηγῶν, ἐγκαταλείπων ταῦτα εἰς ἄλλους.

Ὡς πολίτης ἦτο τύπος οἰκογενειάρχου καὶ φίλου εἰλικρινοῦς, παρέχων διὰ τῆς ἐλληνοπρεποῦς συμπεριφορᾶς τὸν ὑπόδειγμα πολίτου Ἑλληνοῦ, ἀποστρεφόμενος πᾶν τὸ ξενικόν, βοηθοῦμενος δ' εἰς τὴν μετάδοσιν ἐν τῷ οἴκῳ τῶν ἀρετῶν τούτων ὑπὸ συζύγου ὑπερόχου κατὰ τὸ πνεῦμα, τὴν παιδείαν καὶ τὰς ἀρετάς, γησιᾶς Ἑλληνίδος, τῆς ἀληθινότητος ἐμπνευσμένης συγγραφῆς καὶ ποιητικῆς **Ἀγανίκης**, ἧτις τὰς παραδόσεις τοῦ ἀρχοντικοῦ οἴκου τῶν **Δινιάνων** στερόδως συνέχονσα, καθίσταται τὸν πατριαρχικὸν οἶκον, ἐστὶν τῶν ὑψηλοτέρων πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν οἰκογένειαν αἰσθημάτων.

Ἀποθηνήσκων ὁ **Ἰωάννης Μαζαράκης** ἀφῆκεν ὡς κληρονομίαν τοῖς ἐπιγινόμενοις τὸν τύπον, τὸν ὁποῖον διέπλασεν, οἰκογενειάρχου, στρατιώτου, πολίτου, Ἑλληνοῦ, ὃν εἶθε νὰ ἐμιμοῦντο οἱ ἀξιούντες νὰ κατέχῃσι θέσιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ νῦν διαπλαιτωμένῃ κοινωνίᾳ, πρὸς ἐπικράτησιν ἀρχῶν καὶ ἠθῶν πατρίων, τῶν ἀσφαλεστέρων ἐξεργῶν εἰς ἀποκατάστασιν πατρίδος μεγάλης. Ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ ὀνείρου τούτου ἐστὶν ἡ μόνη ἀμοιβὴ τῶν ἐπιζώντων πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἔθεσαν ἔστω καὶ ἓνα λίθον πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἰδεώδους τούτου, ἀντὶ τῆς κατακοιμήσεως, ἣν ἀστόργως ἐπιχειροῦν πρὸς πᾶν πάτριον πολλοὶ ἀνιχθῶς τὸν ἀξιούντων νὰ ποδηγετήσωσι τὸν τόπον, βασιζόμενοι εἰς τὸν πλοῦτον δν ὁμοῦ μετὰ κακῶν ἐν τῇ ξένῃ ἀπέκτησαν.

ΟΤΑΝ ἀποχαιρετῶμεν ἀγωνιστάς, ἄγομεν τῆς Ἐλευθερίας ἡμῶν τὰ τελεστήρια, εἶπε τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἐπιφανὲς ἱστορικός. Ἀπονέμομεν τοῖς ὑπὲρ ταύτης πολιτικῶς ἢ στρατιωτικῶς ἀγωνισθεῖσι τὸν δίκαιον ἐπαινον καὶ λέγομεν τὰ ἐγκώμια τῶν ὀργάνων αὐτῶν τῆς Θεᾶς Προνοίας, δι' ἣν αὕτη ἐχαίρεισε τὸν ἀκρογωνιαίον τοῦτον λίθον τῆς Πανελληνίου χώρας. Εἰς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ὑπῆρξεν ὁ Συναγματοῦχος **Νικόλαος Τριτάκης**, πατὴρ τοῦ Ὑποστρατήγου **Διονυδίου Τριτάκη**. Λείψανον τῆς ἐνδόξου γενεᾶς τοῦ 1821 καὶ τέκνον γνήσιον τῆς ἡρωίδος τῆς Μεσογείου Κρήτης, πλὴν τῶν πολλῶν ἀνδραγαθημάτων, ἅτινα καθ' ἅπαντα τὸν ἱερὸν ἀγῶνα διεπράξατο, ἔσχε τὸ εὐτύχημα ν' ἀνήκῃ καὶ εἰς τὴν χορείαν τῶν ἀθανάτων ἐκείνων, οἵτινες ὑπὸ τὸν **Φαδιέρον** διασχίσαντες νύκτωρ τὰς περικυκλούσας τὴν Ἀκρόπολιν τάξεις τῶν ἐχθρῶν, ἀπετόλμησαν μὲ τὸ ὄπλον ἀνὰ χεῖρας καὶ σάκκους πυρίτιδος ἐπὶ τῶν ἄρμων φέροντες, ν' ἀνέλθωσι μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ εὐκλεοῦς τούτου βράχου, διασκορπίζοντες τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐλπίδα εἰς τοὺς ἐν αὐτῷ κεκλεισμένους γενναίους προμάχους τῆς Ἐλευθερίας. Τότε γεννηθεὶς ὁ **Διονύσιος Τριτάκης**, καθ' ἣν ἡμέραν ἐλύετο ἡ πολιορκία τῆς Ἀκροπόλεως, ὑπὸ τὰς μεγαλοφρονεστέρους ἐντυπώσεις, ἃς ἄφινεν εἰς τὴν ψυχὴν του ἡ ἐθελουσία τοῦ γενναίου πατρός του, καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἀριστα, νεώτατος ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων καὶ ἀπεδόθη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν, εἰς τὸν ὁποῖον δύνатаί τις εἰπεῖν ἐξῆσε καὶ ἀντεράφη καὶ διὰ τὸν ὁποῖον ἐνόμιζε τις ὅτι ἐγεννήθη. Τὰς ἐν τῷ σώματι τοῦ Ἱππικοῦ ὑπερόχους ὑπηρεσίας τοῦ ἐκπαιδευτοῦ τοῦτονοστρατιώτου καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ὡς ἀνωτέρου Ἀξιωματικοῦ καὶ Διοικητοῦ ἐξαιρετικὴν δράσιν, τὴν εὐτολμον διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν ἐν ἀποστρατείᾳ πτωχῶν Ἀξιωματικῶν καὶ Ὑπαξιωματικῶν τοῦ Ἱππικοῦ χαρακτηριστικὴν αὐτοῦ μέριμναν καὶ ἐνδελεχῇ φροντίδα, οὐδεὶς λησμονεῖ ποτέ, ὡς δὲν θὰ λησμονήσῃ καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς συνεχεῖς τοῦ **Διονυδίου Τριτάκη** ἀγῶνας, ἡ πολυστέννατος μάρτυς Κρήτη, ἧτις ἐκτιμῶσα αὐτούς, τὸν ἀνέδειξε πρῶτον Πληρεξούσιον τῆς Ἐπαρχίας Κυδωνίας ἐκ τοῦ δήμου Ἀκρωτηρίου τῆς ὁποίας κατήγετο.

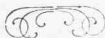
Οἱ Κάμποι, οἱ Λάκκοι καὶ ὁ Ὀμαλὸς τῆς Ἐπαρχίας ταύτης θὰ διαλαλῶσι πάν-

✠ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΤΡΙΤΑΚΗΣ (Υποστράτηγος) ✠

τοτε την ἀνδρείαν, ἣν οὗτος ἐπεδείξατο ἐν ἔτει 1866, ὅτε καταρτίσας ἴδιον ἐν Ἀθήναις σῶμα Ἐθελοντῶν μετέβη καὶ ἐπολέμησε καθ' ἅσας μὲν τὴν Κρήτην ἀλλ' ἰδίῃ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κυδωνίας. Ὁ **Δ. Τριτάκης** καὶ εἰς τὰ Ναυπλιακὰ μετὰ τοῦ **Δ. Γρίβα** πρωτιγωνίστησεν, ὁλόκληρος δὲ ἡ μακρὰ στρατιωτικὴ καὶ ἀτομικὴ ζωὴ του ἐγκλείει τὴν εἰκόνα μιᾶς πεφωτισμένης καὶ χρησιμωτάτης στρατιωτικῆς ἐργασίας, **μιάς ἀπαραγίλλου εὐλαβείας** καὶ **ἐγκαρτερήσεως** πρὸς τὸ καθήκον. Ἀδιάλειπτος στρατιωτικὴ ἀρσώσις, νουνεχεῖς καὶ ἀδιάκοποι στρατιωτικοὶ μόχθοι ἐπιστέφουσι τὴν Ἱστορίαν τοῦ ὅλου στρατιωτικοῦ αὐτοῦ βίου. Ἀνὴρ καὶ χαρακτὴρ ἄλλων ἐποχῶν ὁ **Διονύσιος Τριτάκης** ἐτίμισε τὸ εὐκλεές ὄνομα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πατρὸς καὶ διὰ τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ ἀρετῶν, ἐν γένει δὲ στρατιωτικῇ μεγάλων δόξεων καὶ ὀνείρων κατέλιπε τὴν ἀνάμνησιν εὐδόκου, εἰλικρινοῦς καὶ ἀκραιφνοῦς στρατιωτικῆς ἐργασίας, ἣτις φέρει τὴν σφραγίδα τοῦ ὀραιοτέρου χαρακτιρισμοῦ. Ἐὰν καὶ οὗτος, ἐν τῇ μαρσασμάδει καὶ ἀσφυκτικῇ τῆς ἀπραξίας ζωῇ, εἰς ἣν κατεδίκασεν ἡμᾶς κεκαινῇ μοῖρα, δὲν ἰσχύισεν νὰ ἴδῃ ἐπιελουμένους τοὺς πλήρεις ὑπεριότης φιλοπατρίας διαλογισμοὺς του, τὸ πᾶσιμα διεν ἴπον ἰδικόν του. Ὅτι ἐξήρτάτο ἐξ αὐτοῦ τὸ ἐπετέλεσε πάντοτε ὁ **Διονύσιος Τριτάκης** μετὰ θρησκευτικῆς πίστεως, ἀλλὰ δυστυχῶς, εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἀπέθανον εἰσὶ πολλοὶ χρήσιμοι αἱ ὑπηρεσίαι του, **κακόβουλοι** εἰσιγήσεις, ἀλεγοίτευσαν τὸν ἀγαπῶν ἄνδρα καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν ν' ἀπομακρυνθῇ τῶν τάξεων τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος, πρὸς ὃ τὸν συνέδεον τόσαι οἰκονομικαὶ παραδόσεις καὶ προσωπικαὶ ἐκδουλεύσεις. Φέρων τὸν βεβρόντον τοῦ Ὑποστρατήγου καὶ τὸν Ἑλληνικὸν Ταξίαρχιν, ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὴν **18ην Φεβρουαρίου** τοῦ ἔτους 1902.

ΚΑΙ λόγῳ γένους καὶ λόγῳ πολιτικῆς δράσεως καὶ ἐπιρροῆς καὶ λόγῳ πλοῦτος καὶ ὑπερλάμπρου ἀριστοκρατικῆς φύσεως ὑπῆρξε μίᾳ ἐκ τῶν πρώτων προσωπικοτήτων τῆς Πελοποννήσου ὁ **Ἀθανάσιος Α. Μιδυρζλῆς** ἀποθανὼν ἐν Πύλῳ τὴν 6 Ἰανουαρίου 1900. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ **Ἀγγελάκης Μιδυρζλῆς** ἦτον ἐκ τῶν πρώτων ἱδρυτῶν τῆς πόλεως Πύλου. Καταβόμενος ἐξ Ἀδριανουπόλεως τῆς Θράκης, μόλις ἤκουσεν ἐκεῖ τὸ σάλπισμα τῆς Ἑθνικῆς ἐγέρσεως, ἐπώλησεν ἅπαντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ καὶ ἔνθους μετὰ τῶν χρημάτων ἐκείνων κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως ἀγωνισθῇ τὸν ἱερόν τῆς πατρίδος ἀγῶνα καὶ ἡγωνίσαστο καθ' ὅλην τῆς Ἐπαναστάσεως τὴν διάρκειαν λαβὼν μέρος εἰς πλείστας μάχας, καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Νεοκαστροῦ ἐπιδειζόμενος παραδειγματικὴν ἀνδρείαν δις δ' ἐν αὐτῇ πληγῶναι. Ἐνεκα τῶν ἐξαιρετικῶν αὐτοῦ προσόντων, δεόντως ἐκτιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε Ἀρχιστρατήγου τῶν κατὰ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια στρατευμάτων **Νικολάου Γεωργακοπούλου** ἢ **Σκλαβονικολοῦ**, Μέλους τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ ἐνὸς τῶν πρωτοεργῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐνυμφεύθη τὴν ἀνεψιάν αὐτοῦ **Αἰκατερίνην**, ἐκείνου ἀγαμοῦ ὄντος. Ἀμα τῇ ἀποκαταστάσει τῶν Ἑθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων πρῶτον αὐτοῦ μέλημα ὑπῆρξεν ἡ ἱδρυσις καὶ ἡ ἀποκατάστασις ἐπίσης τῆς ἀποστερημένης πλέον ἐκ τοῦ πυρὸς τῶν Τούρκων πόλεως Πύλου, Νεοκαστροῦ τότε ἐπονομαζομένης. Ἐδίδασκεν ἐκεῖ ἀποκατασταθεὶς τὴν ἐργασίαν, τὴν οἰκονομίαν, τὴν ἀρσώσιν πρὸς τὸ καθήκον καὶ ἐν γένει τὴν ἀρετὴν. πρῶτος αὐτὸς δίδων τοῖς πᾶσι τὸ ὑπόδειγμα. Ἐγένετο ὁ κύριος μοχλὸς τοῦ ἐμ-

* ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Α. ΜΙΣΥΡΛΗΣ *

Εἰδοὺς αὐτὸς δίδων τοῖς πᾶσι τὸ ὑπόδειγμα. Ἐγένετο ὁ κύριος μοχλὸς τοῦ ἐμ-

πορίου καὶ τῆς γεωργίας ἥ τσακίτην εἶχεν ἀνάγκη· ὁ τέτοιος ἀναγεννώμενος τότε ἐκ τῆς τέφρας, καὶ τὴν ὕψ' ὅλας τὰς ἐπόψεις εὐεργετικὴν τοῦ δρᾶσιν ὡς ἰδιώτου συνεπλήρωσε κατόπιν ἀναδείχθεις Διμαρχος καὶ ἐν τοῖς χαλεποῖς μάλιστα τῆς Μεταπολιτείας καιροῖς. Παραίτηθεις εἴτα τοῦ Δημαρχικοῦ ἀξιώματος, τιμῆς ἔνεκεν, διὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ συντελεσθέντα αὐτό· πλείστα κοινωφελῆ ἔργα, ἀνηγορευθῆ Εὐεργέτης τοῦ τόπου.

Τοιοῦτου ἀνδρὸς καὶ τοιαύτης αὐτοῦ συζύγου φερύσης ἔκτος τῆς δόξης τοῦ γένους καὶ πάσας τὰς ἀρετάς τῶν γυναικῶν τῆς ἐνόδου ἐκείνης γενεᾶς, μονογενὲς τέκνον ὑπῆρξεν ὁ **Ἀθανάσιος Μιδυρλῆς** γεννηθεὶς ἐν Πύλῳ τῷ 1833. Τελειοποιηθεὶς οὗτος ἐγκυκλοπαιδικῶς ἀνέδειχθῆ καὶ τέλειος κληρονόμος τῶν ἀρετῶν τῶν γονέων αὐτοῦ. Ἀναπτύξας ταύτας εἰς τὸ στάδιον τῶν νεωτέρων χρόνων περιφανῶς καὶ καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον μέλει τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ζωῆς του, ἐγένετο ἡ πρώτη πολιτικὴ δύναμις τῆς ἐπαρχίας Πυλίας καὶ ἡ κορυφὴ τῶν τῶν τόπου τραπεζιτῶν. Φύσει τῷ ὄντι ἀριστοκρατικὴ καὶ λόγῳ ἥθους καὶ φροσύγνωμίας καὶ λόγῳ αἰσθημάτων καὶ διανοίας ὁ **Ἀθ. Μιδυρλῆς**, ἐνυμφεῦθη νεωρώτατος τὴν ἀληθινὴν **Κλημεντίαν**, κόρην διαπρεπούς καὶ μεγάλης τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας οἰκογενείας, θυγατέρα τοῦ ἀειμνήστου **Γεωργίου Μερόπου** γένου Μεσσηνίας οἰκογενείας, κατὰ τὰς δύο δὲ τελευταίας αὐτοῦ Βουλευτικὰς περιόδους ἔσχε τὴν χάριν νὰ ἴδῃ, κατὰ σπάνιον ἐν τῷ Ἑλλείνι παρὰδεῖγμα, συνεχλεζόμενον ἐπανειλημμένως μετ' αὐτοῦ Βουλευτὴν καὶ τὸν μονογενὴ αὐτοῦ υἱὸν **Νικόλαον**, νεωρώτατον τότε ἀλανθᾶτως ὅμως ἐκτιμηθέντα ἔκτοτε ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας του. Ὁ **Ἀ. Μιδυρλῆς** διεκρίθη καὶ θεωρήθη πάντοτε ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ ὡς εἰς τῶν ἐντιμωτέρων καὶ πρακτικωτέρων πολιτευτῶν, ἀπέδῃ προστάτη· καὶ προαγωγὸς τῶν παραγωγικῶν τοῦ τόπου αὐτοῦ δυνάμεων, ποδηγετὴς ἐν τῷ συνόλῳ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαρχίας Πυλίας, καὶ ὑπῆρξε τῷ ὄντι ἡ μεγάλη αὐτῆς ὁρμὴ ὑψ' ἣν εὐρίσκον ἄσυλον καὶ θεραπεύοντο πάσαι αἱ πολιτικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ αὐτῆς ἀνάγκαι, δικαίως ἀληθῶς θεωρούμενος ὡς ἀληθὴς Νέστωρ παρ' ὅλου τοῦ Νομοῦ Μεσσηνίας.

ΤΑΣ οἰκογενειακὰς ἀρετὰς καὶ τὰς λαμπρὰς ἐκείνου παραδόσεις μετὰ τὸν θάνατον τετιμημένον πατρός, εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον ἐνθουσιωδῶς ἀφουσιθεὶς, συνεπλήρωσεν ὁ **Νικόλαος Α. Μιδυρλῆς**. Ἐχει ὁ βίος παλαιωσὶς διττός· ἔχει παλαιωσὶς χωροῦντας διὰ τῆς κοινωνίας ἀκατασχέτως, παρομερίζοντας ἢ καταβάλλοντας τοὺς ἐπιπροσθόντας, ἀνεν οὐμπαιθείας καὶ ἀνεν ἐλέους, περιφρονοῦντας τὴν εὐθιότητα, ἥτις καθιστᾷ τοὺς ἄλλους ὑπογεστέρους αὐτῶν καὶ μᾶλλον ἀνισχύρους, θοράσσοντας ἔστιν ἥτε τὰ δεσμὰ ὅσα εἰς τὴν ἀτομικὴν δοῶσιν ἐπιβάλλει ἡ κοινωνικὴ ἀλληλεγγύη, πρὸ μηδενὸς κωλύματος ὑποχωροῦντας καὶ τὰ πάντα ἀποτολμώντας ὑπὲρ ἑαυτῶν ὅπως κορέσῃσι φιλαρχίας ἢ κενοδοξίας πάθῃ ἀσβεστα. Ἐχει ἡ ζωὴ καὶ παλαιωσὶς βαρύτερον ἀλλὰ καὶ ἐνυψώτερον διεξάγοντας τὸν βιωτικὸν ἀγῶνα, οὐχὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἄλλων· βραδέως καὶ ἐπιπόνως διὰ τῆς κοινωνίας χωροῦντες οὗτοι, δὲν παραγκωνίζουσιν, οὐδὲ καταδύονται τοὺς πρὸ αὐτῶν ἀσθενεῖς καὶ κλονιζομένους τοὺς βοηθοῦσι, τοὺς ἐνθαλύνουσιν· ἰσχυροῖς, τοὺς μεγαλύνουσιν, παρέχοντες αὐτοῖς καὶ τὴν ἰδίαν τὴν ἰσχίαν, τὴν πλοῦτον τῆς ψυχῆς, τὰ κεφάλαια τῆς διανοίας των. Τοῖς πρώτοις παλαιωσὶς σκιολογίει ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἐνδυναμώνει τῆς φιλοδοξίας ὁ δὲξιν πόθος· τοὺς ἄλλους ἐμπνέει μία ἰδέα, ἡ Πατρις, ἡ θρησκεία, ἡ πρόδοσις, καὶ κρατίνει ἡ ἀγάπη. Ἐκ τούτων τῶν παλαιωσῶν ὑπῆρξεν ὁ **Νικόλαος Α. Μιδυρλῆς**. Ἀριστεὶς κατὰ τὴν περίοδον τῶν πρώτων καϊτῶν μετέπειτα Πανεπιστημιακῶν αὐτοῦ σπουδῶν καὶ ἐν τῷ Πολιτικῷ εἴτα σταδίῳ, δ' αὖτε

ρης ὀνείρων καὶ ἰδεῶν ἐνεκολοπήθη, πάντοτε ἡρότευσεν. Ὑπὸ τὴν ἐποπὴν τῆς πολιτικῆς μορφώσεως ἀνῆκεν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν.

Ἐὰν ἡ ἐλικρόνεια καὶ ἡ εὐγένεια τοῦ χαρακτῆρος, αποτελοῦσι μίαν τῶν ὑψίστων πολιτικῶν ἀρετῶν, ἀμφισβητήτως ὁ **Νικόλαος Μιδυρλῆς** ἦτον ἐκ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου. Εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας ἀνεφάνη πάντοτε πρότυπον εὐσταθοῦς καὶ χρηστοτάτου πολιτευτοῦ καὶ ὑπῆρξεν εἰς τὸν κορυφαῖον τοῦ Θεοτοκικοῦ κόμματος, ἀγωνισθεὶς παρὰ τὸ πλεονὸν τοῦ ἀειμνήστου **Χ. Τρι-**

κούπη καὶ εἰτα τοῦ **κ. Γ. Θεοτόκη** ἀπὸ τοῦ 1890 καὶ ἐντεῦθεν, ἐπαινετημένως ἐν ταυτῇ διατελέσας Ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς καὶ Σύμβουλος τῆς Ἐννατίας, τελευτᾶτον δὲ τιμηθεὶς διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ παρασήμου.

Χαρακτὴρ ὑψηλόφρων, καρδία εὐπροσήγορος καὶ εὐσυνκίνητος, ψυχὴ ἀγαθὴ καὶ προσοτατευτικὴ ἐπ' αἰσίου, εἰκόνα ἀνδρὸς προωρισμένου νὰ δράσῃ, ἀνδρὸς ὀρέκτου πρὸς πᾶν καλὸν καὶ χρήσιμον, ἐπ' αἰσίου εἰκόνα πολιτευομένου περιουτῆς πολὺ ἀνωτέρας ἐκείνης, ἣν κατεῖχεν ἐν τῇ συνειδήσει τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅσον φρουρὸν καὶ ἐπιβεβλημένον εἶναι τὸ ἀποδίδειν εἰς τοὺς τετιμημένους νεκροὺς τὸν δικαίον ἔπαινον, τόσον ἐπίσης ἐξ ἄλλων εἶναι θλίβερόν τὸ ἀναλογίζεσθαι τὸ μέγεθος τῆς στερησεως ἐκ τοῦ θανάτου τοιούτων ἀνδρῶν. Διότι ὅσον δυσαναπλήρωτος καὶ χρήσιμος ὑπῆρξεν ὁ **Νικόλαος Μιδυρλῆς**, τόσον μεγαλειτέρα

εἶναι ἡ ὁδὴν διὰ τὴν στέρησιν αὐτοῦ. Ἀπώλεσεν ἐκλεκτὸς νῦν μοναδικὸν πατέρα, οἱ φίλοι

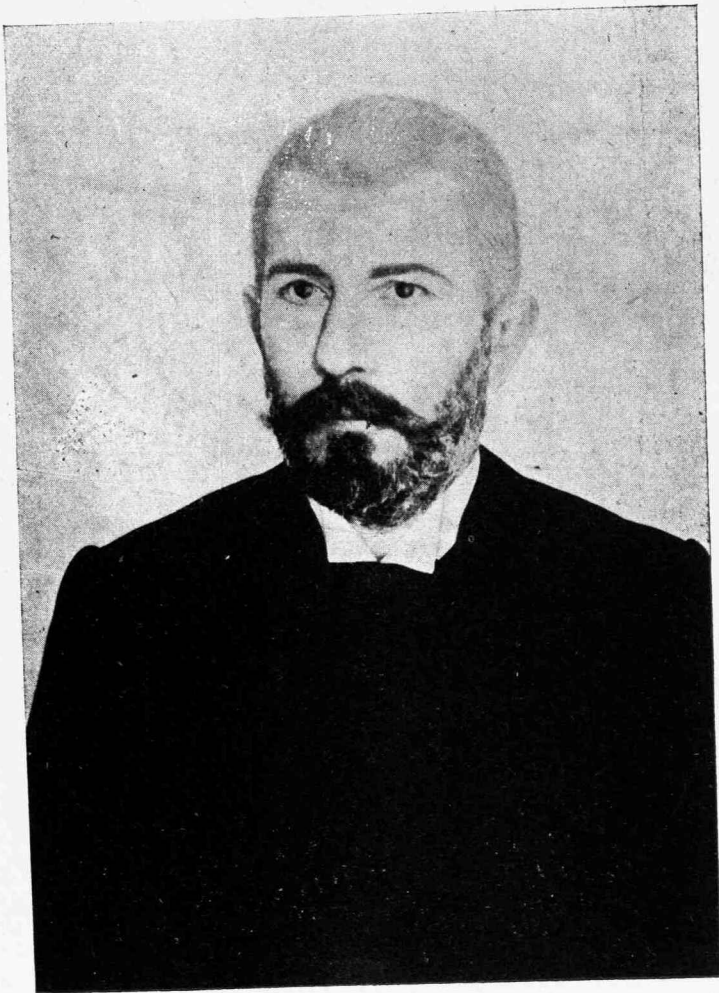
✻ **ΝΙΚΟΛΑΟΣ Α. ΜΙΣΥΡΛΗΣ** ✻

(Ἀπέθανεν αἰφνης ἐν Ἀθήναις τὴν 1ην Μαρτίου 1911)

τον τὸ ἴνδαίμα τῆς λατρείας των καὶ ἡ ἐπαρχία Πυλίας ἀντιπρόσωπον διακεκριμένον, ἡ ἰδιαιτέρα του πατρὶς, ἡ προσφιὴς αὐτῷ Πύλος, μέγαν προστάτην καὶ ἐνθουσιώδη ἡγήτορα πάσης εὐεργετικῆς καὶ χρηοῖμεν πράξεως. Τὰ ἐκεῖ ἐπιτενηθέντα πολυπληθῆ καὶ κοινωνοφελῆ ἔργα, μνημεῖα ἀθάνατα τῆς μακρᾶς καὶ διαθέρομον μερίμνης καὶ πρωτοβουλίας τοῦ εὐγενοῦς πολιτευτοῦ, ἐπ' ἀπειρον θὰ διαιωρίζωσι τὴν λευκὴν αὐτοῦ μνήμην ἐν τῇ εὐγνωμοσίῃ τῶν κατοίκων τῆς Πυλίας καὶ τῆς Πύλου, ἀνεξαοτήτως πολιτικῆς ἀποχρώσεως, καὶ ὁλοφύγως θὰ εὐλογῇται τὸ ὄνομα ἐκείνου, οὗ ὁλόκληρος ὁ πολιτικὸς βίος ὑπῆρξε σιγὰ ἀληθῶν εὐεργετημάτων καὶ συνεχοῦς ἀγωγῆς. Ἐν τυχῶς, ἐὰν τόσον ἐνωρὶς αἰσῶν, εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς πολιτικῆς δράσεως, ἀδυσώπητος εἰσαομένη ἀπωρφάνισεν τὴν Πύλον, μετὰ τοῦ ἀδίκου θανάτου τοῦ **Νικολάου Μιδυρλῆ**, δὲν ἐχάθησαν καὶ αἱ πολιτικαὶ ἐκείνου ἀρχαὶ αἱ ἀναΐδωσαι νῦν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ μόνου νιῶν του. Τὸ ἔξοχον πρόγραμμα του καὶ τὴν λαμπρὰν σημαίαν τῶν φρονημάτων καὶ πεποιθήσεων του ἐκπέπνεν, παρέδωκεν, ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην εἰς πλήρη ἐλπίδων καὶ ἄριστα κατορητισμένον νῖόν, τὸν **κ. Ἀγγελοῦ Ν. Μιδυρλῆν**, πολλῆς μορφώσεως νέον ἐπιστήμονα,

ὑπὸ τὰς μᾶλλον χρηστοτέρας προσδοκίας συνεχίσοντα τὴν ἄσπιλον καὶ εὐεργετικὴν πολιτικὴν σταδιοδρομίαν πολυφιλήτων πατρὸς.

ΠΟΛΥΔΑΚΡΥΝ τελοῦμεν τὸν φόρον τῆς ἐγκαρδίου ἡμῶν θλίψεως ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τοῦ **Ξενοφώντος Μουκανάκη**, ἑνὸς ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων φίλων τῆς «**Ποικίλης Στοᾶς**». Μέγα βεβαίως καὶ τιμιαίφες ἔργον εἶναι ἢ ἐν ἀγῶσιν ὑπὲρ Ἑλευθερίας καὶ Ἀρεξαστησίας ἰσχυρὰ καὶ βομβοῦσα

✠ ΞΕΝΟΦΩΝ ΜΟΥΚΑΝΑΚΗΣ ✠
(Ἐκ παλαιότερας Φωτογραφίας)

δράσῃς καὶ αἱ γενναῖαι καὶ ἥρωϊκαὶ πράξεις, αἱ κλείζονσαι τῶν ἀγωνισθέντων τὰ ὀνόματα καὶ καταγράφονσαι τοῦ ἔθνους τὸ μέτωπον. Μεγάλοι καὶ περιβλεπτοὶ οἱ πο-

λιτικοὶ ἄνθρωποι οἱ προάγοντες τὰς ἐλευθερίας καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν Λαῶν καὶ ἐμπνεύοντες τὴν Ἑθνικὴν ὁρμήν. Τιμωτάτοι οἱ ἐν τῷ σταδίῳ τῆς πνευματικῆς δρόσεως ἀθλήσαντες ὧν οἱ ἄνθρωποι διαμορφώσιν τὸν νοῦν τοῦ Ἑθνικοῦ καὶ φωτίζουνσι τὰς συνειδήσεις αὐτοῦ. Ἄλλ' ἢ ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἰδία φιλότιμος καὶ ἐσωφελὴς ἐργασία, ἡ διὰ τῶν ἰδίων μόθων καὶ τῆς ἰδίας δημοιοργίας καταπονεῖται καὶ καταρτίζεται τὸ μέγα ὄλεον τῆς νῦν καὶ μελλούσης γενεᾶς, τὸν μεγαλονόον τούτων μηχανισμὸν, καὶ ἄριστον παραδίδουσα αὐτὸν εἰς χεῖρας τῆς κοινωνίας καὶ τῆς Πατρίδος, ἐνέχει ἔργον ἰδιάζον καὶ ἄξιον τῆς εὐκρινεστέρας εὐγνωμοσύνης, ἥτις δικαίως ὀφείλεται εἰς τοὺς δημοιογούς καὶ ἀρωαφρεῖς ἐργάτας αὐτῆς.

Εἰς τὸν κύκλον τούτων τῶν τελεοφόρων συντελεσάντων εἰς τὴν οἰκονομικὴν τῆς Πολιτείας ἐδραίωνει, διεκρίθη εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ὁ τὴν 26ην Ἰουλίου τοῦ 1911 ἐν Ἀθήναις ἀποθανὼν **Ξενοφῶν Μουκανάκης**. Ὑπῆρξεν εἰργενὲς θῆμα τῆς ἀδιαλείπτου αὐτοῦ ἀφοσιώσεως καὶ τῆς ιδεώδους ἀληθῶς ἐγκαταρτήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἥς ἀπέβη εἰς τὸν ὀλιγίστων καὶ τελειωτάτων δημοσίων λειτουργῶν, χαρακτηριστικὸν ὑπόδειγμα οὐανίου θεράποντος τοῦ Κράτους, ὅπερ ἐν τῷ προσώπῳ του ἀπώλεσεν ἀπαράμυλλον ὑπερασπιστὴν τῶν μεγάλων αὐτοῦ ὑποχρεώσεων καὶ συμφερόντων. Διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ἡ ἀπώλεια τοῦ **Ξ. Μουκανάκη** δικαίως ἐκρίθη σημαντικωτάτη, προκειμένου περὶ ὑπαλλήλων ὅχι ἐκ τῶν δημοιογούμενων, ἀλλ' ἐκ τῶν γεννημένων εἰς στιγμήν καλῆς μοίρας τοῦ Δημοσίου, ὑπαλλήλων ὅστις, ἐπὶ τριάνοντα ὀκτὼ συνεχῇ ἔτη, ἀφοσιώθη εἰς αὐτὸ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του καὶ τὸ ἐνσάρκωσεν εἰς τὰς ποικιλωτάτας σχέσεις του, ἐμπνεύσας, ὡς ἦτον ἐπόμενον, ἀπόλυτον τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς ἀπάσας τὰς Κυβερνήσεις, αἱτινες κατὰ καιροὺς διώκησαν τὴν χώραν, καὶ ἐπιβαρυνθεὶς διὰ τοῦτο μὲ κάθε εἶδους διαχείρισον καὶ ὑπηρεσίαν, ἥτις τοιαύτης ἐγγνήσεως εἶχεν ἀνάγκη. Γεννηθεὶς ἐν Κίμῳ τῷ 1852, δεκαεπταετὴς ὑπηρετήσας ὡς ὑπογραμματεὺς τοῦ Εἰρηνοδικείου τῆς πόλεως ταύτης, εἰς ἣν καὶ ἠκολούθησε τὰς Γυμνασιακάς του σπουδὰς, μετὰ τριετίαν διορισθεὶς Διοικητικὸς ὑπαλλήλος καὶ ἀκολούθως Γραμματεὺς τοῦ Ταμείου Καρυστίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ **Ξ. Μουκανάκης** ἀφοσιώθη ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν Ταμιακὸν κλάδον, διελθὼν τὴν ἱεραρχικὴν ταμιακὴν κλίμακα, ἐν ἣ κατέλιπε παλλένους ὑποθήκας δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς ἀρετῆς, προσωπικῆς ἀξίας καὶ ἐκτάκτου φιλοπονίας. Πᾶσαι αἱ Κυβερνήσεις ἐξαιρετικῶς τὸν ἐτίμων καὶ διακριτικῶς πρὸς αὐτὸν ἐξεδήλουν ἀμέριστον πεποίθησιν καὶ προτίμησιν. Ἐλάχιστον δὲ δείγμα τῆς ἐκτιμῆσεως ταύτης ὑπῆρξεν, ὅτι καὶ κατὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας ὑπηρετῶν ὡς ἐφεδρὸς ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς τότε Κυβερνήσεως καίτοι Γραμματεὺς Ταμείου ὧν νὰ ὀργανώσῃ τὸ Ταμεῖον Λαρίσεως, ὑπηρετήσας ἔκτοτε ὡς Ταμίας ἐν Καλάμαις, Σπάργῃ καὶ Ναυπλίῳ, πανταχοῦ εὐδοκίμων καὶ θαυμαζόμενος διὰ τὴν τιμωτάτην αὐτοῦ διαχείρισον καὶ τὴν ὅλως παραδειγματικὴν ἐμπειρίαν καὶ ἐργατικότητά του. Εὐτυχῆσας νὰ συναντήσῃ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ πολῦτιμον σύντροφον καὶ ἀνεκτίμητον ἀρωγὸν εἰς τοὺς εἰρηρικοὺς ἀλλ' ἀόκνους αὐτοῦ ἀγῶνας, τὴν Σεβαστὴν Κυρίαν **Οὐρανίαν Μουκανάκη**, δέσποιναν ἐξόχων ψυχικῶν ἀρετῶν καὶ αἰσθημάτων ἀνῆκονσαν εἰς τὸν ἑγκριτοῦν ἐξ Αἰγίου οἶκον **Κωνσταντοπούλου** καὶ στενῶς συνδεδεμένην πρὸς τὰς μεγάλας Ἑλληνικὰς Οἰκογενεὰς **Ἀνδρ. Λόντου, Παπαδιαμαντοπούλου, Ζαΐμη** καὶ **Σερρέτ**, τελενταῖον πρὸ δεκαετίας ἐτοποθετήθη ἐν Ἀθήναις, ἔνθα ἀνέλαβε τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Ταμείου τοῦ Σφραγιστοῦ χάριτον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ **Ξ. Μουκανάκης** πράγματι ἐγκανίωσεν ἄγνωστον τέως τάξιν, παρ' ὅλας τὰς ἐπιπροσθεθείσας αὐτῷ ὑπηρεσίας, ὡς τοῦ Λαλείου τοῦ Ἑθνικοῦ Στόλου, τῶν ταμιῶν τοῦ Καπνοῦ, τῶν Μονοπωλίων, τῆς Πενρίτιδος καὶ ἄλλων. Ἡ ἐν τῷ ἀξιώματι τούτῳ ἀκαταπόνητος καὶ πολλαπλῇ ἐργασία τοῦ πολυτίμου ἀνδρὸς ἀφῆκεν ἀνεξίτηλους ἀναμνήσεις μοναδικῆς ἱκανότητος καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸ καθήκον αὐτοῦ.

Καὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Κοινωνίαν ὅμως ἡ ἀπώλεια τοῦ **Ξενοφῶντος Μουκανάκη** ἦτον αἰσθητοτάτη διότι ὁ σπάνιος ἐκεῖνος πολίτης καὶ ἀληθῶς θεῖος ἄνθρωπος, διὰ τῆς εὐγενοῦς ψυχῆς καὶ τοῦ ἀγαστοῦ αὐτοῦ χαρακτικῆς ἡμικαίωτιζε τὴν γενικὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν γνωρίζοντων ὁπωσδήποτε αὐτὸν καὶ ἐξεπεροσώπει ὅλως ιδεώδη τύπων. Μαζὺ μὲ τὸν κόσμον τῶν ὑπαλλήλων, μεταξὺ τῶν ὁποίων οὐδεὶς ὑπῆρχεν ὁ μὴ λατρεύσας αὐτὸν, ἐθρήνησαν τὸν θάνατόν του καὶ ὅσοι ἄλλοι ἀπλῶς τὸν ἐγνώρισαν.

